

Här är Asta

FRÅN BORÅS OCH
DE SJU HÄRADERNA
1972

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN

FRÅN BORÅS
OCH
DE SJU HÄRADERNA
1972

FRÅN BORÅS OCH
DE SJU HÄRADERNA
1972

ÄRGÅNG 27

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN

Redaktör:
INGEGÄRD VALLIN

Författarna är ensamma ansvariga
för innehållet i sina uppsatser

AB Tryckericentralen i Borås
1972

N I L S H U F W E D S S O N D A L
O M B O R Å S F Ö R S T E H I S T O R I O G R A F

A V

S E T H T I N G V A L L

Det dröjde nära hundra år från grundläggandet av Borås, innan staden fick sin första lokalhistoriska beskrivning utgiven och tryckt. Författaren till detta tryckalster var Nils Hufwedsson Dal, som 1719 utgav Boerosia, handelsstaden Borås historia. När vi i år firar stadens 350-års jubileum, bör vi ha anledning att erinra oss Dals levnad och verksamhet.

Dal föddes i Borås 1690, sannolikt den 19 januari. Föräldrarna var rådmannen Hufvud Nilsson och Maria Andersdotter Kampe, båda tillhörande framstående boråssläkter. Fadrdarna vid dopet den 22 jan. bär kända namn, och stadens prostinna fick hålla barnet. Efter skolstudier i Borås och Skara inskrevs han 1707 som student i Uppsala. Här fann han en vän och gynnare i Erik Benzelius (f. 1675, d. 1743), som var universitetets mycket betydande bibliotekarie. Genom hans förmedling fick Dal tillfälle att utföra diverse arbeten inom biblioteket. Men 1710 började pesten hemsöka lärdomsstaden, och universitetet stängdes. Dal återvände då till Borås, där han stannade ett helt år. Under denna tid insamlade han material till den beskrivning över Borås, som han senare kom att utgiva. Han återkom snart till Uppsala, som han dock efter några år måste lämna på grund av medellöshet. Som informator hos några kända familjer kunde han tjäna sitt uppehälle. 1716 återvände han till Uppsala för att avsluta sina studier. Hans vän Benzelius föreslog honom till amanuens vid biblioteket men Dal utslogs av en medsökande. Som en liten tröst och uppmuntran tilldelades han ett Stieglers stipendium, som trapp-

vis steg till ett större belopp, dock då med skyldighet för stipendieinnehavaren att göra en utrikes resa. På grund därav företog Dal resor till Danmark 1722 och till England 1723 för att studera privata och offentliga bibliotek. Han hade 1717 blivit auskultant i antikvitetsarkivet, där han blev chefens, J. F. Peringskiölds, privata biträde och fick liten lön av denne. Som auskultant hade han under många år ingen som helst ersättning. Han erhöll aldrig någon fast anställning. Orsaken härtill var kanske hans böjelse för pokalen, och hans kamrater lär ha givit honom det föga smickrande öknamnet "Huvudlös". Vid ansökan till en mängd befattningar blev han alltid förbigången, och han levde i en ständig ekonomisk misär. Enligt Samuel Bring, som skrivit en lärdomshistorisk artikel om Dal, avled han 1740 i Stockholm, men enligt Stockholms stadsarkivs efterforskningar finns han ej upptagen som avliden i huvudstaden under detta år. Ej heller i Riksarkivets handlingar återfinns några anteckningar om Dals dödsort och dödsår. Varifrån den framstående forskaren Bring fått den ovannämnda uppgiften om Dals död är mig tyvärr obekant.

Bland Dals många tryckta arbeten har vi boråsare det största intresset av hans beskrivning över hemstaden Borås. Ursprungligen hade arbetet skrivits på latin, men släkt och vänner bland borgarna i hans födelsestad bekostade översättning till svenska och dessutom tryckning hos Laurelii änkas boktryckeri i Stockholm. Detta skedde under det svåra nödåret 1719. Enligt uppgift från Kungl. Biblioteket hörde Laurelii änkas tryckeri ej till de större i Stockholm. Boken var försedd med tvenne bilder, nämligen en stadskarta och en tecknad bild av en "Westgöthe-dräng", en knalle med handelsvaror. 1920 utgav Ada Damm en ny upplaga av Dals stadsbeskrivning med reproduktion av originalupplagans bilder. I företalet förmodar hon att bilden av "västgötadrängen" är utförd av Dal. Detta är ett misstag, den är nämligen ett arbete av kopparstickaren Claude Haton. Denne skicklige tecknare och kopparstickare hade 1708 inflyttat från Frankrike för att bl. a. utföra stick efter Tessins slottsritningar. Jag håller för

Boerosia,
Urbs, per Regna Septemtrionis,
mercatura nobilis.
Then öti the Nordiska Riken/
for sin Köp-handel/
Wälbekante
Boeråås Stad /
Beskrifwen
af
Nils Tufweds Son Dal.

STOCKHOLM!
Tryckt hos Sahl. M. LAURELII Enka /
Anno 1719.

Titelbladet till Dals Boerosia 1719.

troligt att Haton tillhörde Dals umgängeskrets i Stockholm och att Dal givit honom detaljrika beskrivningar av en dåtida knalle med dennes varuutrustning. Stadens karta med den slingrande Viskan har tre infällda bilder, som föreställer Carolikyrkan, rådhuset och stadens vapen. Vapnets ullsaxar skiljs åt av en alnkäpp, en detalj, som ej ingår i vårt nuvarande stadsvapen.

22 J. Rådman Sjöfins
 Nilsson
 moderen Margje Anders
 Jätker Hans
 bohus hall fötta, N
 fadran Råd Mäns Anders
 Råd: Lars präst
 Valerien Petrus Ödman
 Sjöfins Jakob
 Hans Hållings
 Mäns Olufsen
 Anders Mäns f. Jöns
 prostman Lars bohus
 Gustaf Larin Lars Jätker
 Jöns Sjöfins och Dina
 Anders präst Jätker Hans

Faddrar vid Dals dop 22 jan. 1690.

Dal är stolt över sin födelsestad och hela hans Boerosia är uppfylld av lokalpatriotism. Boken inledes med högtravande gratulationskväden av tre prästmän, nämligen Lars Forsselius, prost i Alingsås, Andreas Rhyzelius, blivande biskop i Linköping, och Eric Siberg, blivande prost i Skövde. Dal har beskrivit gamla seder, skildrat västgötaknallarnas handel, stadens grundläggelse, namn och vapen, bygg-

Johan Peringskiöld, f. 1654, d. 1720. Kopparstick av Dal.

nader och jordägor m. m. Boken är fylld av personhistoriska anteckningar. Hans skildring av knallarnas eget språk har sitt stora intresse. Han kallar det för "bänarusk", mest känt under namnet månsing. Detta egendomliga hemliga språk lär innehålla flera zigenarord.

Dal avslutar sin stadsbeskrivning med följande hyllning till Borås innevånare:

En Boerååser sparsam är
Förwerfwr mer, än han förtär,
På alla vägar söker

Sin winst, och flitigt arbet' gjör
Som myran, som tillhopa fö'r
Förstörer ei, men öker.

Kan man prisa arbetslust och framgång på ett bättre sätt!

1724 utgav Dal ett biografiskt arbete över Johan Hadorph, Elias Brenner och några islänningar. Detta verk bär titeln ”Specimen biographicum”, till vars utgivande han fick ett statsunderstöd på 300 daler kopparmynt. Två kopparstick utförda av Claude Haton pryder verket, som anses vara en källskrift av betydelse. Det exemplar av denna bok, som jag genom en tillfällighet kom över i ett stockholmsantikvariat, har en gång ägts av den kände östgötske kulturpersonen C. H. Braad, som bifogat några egna tillägg.

Dal har även försökt sig på kopparstickarens svåra konst. Han har graverat ett porträtt av Georg Stiernhielm efter en förlaga av Ehrenstrahl. Kända är även ett par porträtt i kopparstick av Johan Bure och Johan Peringskiöld. Den sistnämndes bild återges här. Att fornforskaren Peringskiöld hyste ett stort intresse för bl. a. runstenar framgår av bilden.

Vid 17-års ålder skrev Dal en begravningsvers över systemn Elisabeth, som varit gift med kyrkoherde Stephanus Helstadius. Dals far, Hufwed Nilsson, dog redan i november 1690, då sonen blott var 10 månader gammal. Modern blev omgift med prosten Mårten Lithenius i Borås (d. 1699). Hon avled 1728. Någon begravningsvers vid moderns bortgång har ej författats av Dal, så vitt jag känner till.

Dal är Borås första och största litterära namn i äldre tid. Han bör hedras av nutidens boråsare genom exempelvis ett gatunamn - Hufwedsson Dals gata - eller genom ett kulturhistoriskt stipendium med Dals namn utdelat av Borås stads kulturnämnd.

N Å G R A M I N N E S B I L D E R

A V

O S K A R L I D É N

Denna artikel utgör ett avsnitt ur
Oskar Lidéns efterlämnade anteckningar.

Mitt intresse för vad jorden kan dölja leder tillbaka till mitt barn-
domshem Korpås i Sjuhäradsbygden.

Invid en gammal husplan - huset revs kring mitten av förra seklet
- strök en åkerteg fram. Då den fått sin sedvanliga höstans och låg
där ordentligt ”ryggad” och höstregnet sköljt över och packat till jor-
den, då kunde man göra fynd där.

Det var framför allt brottstycken av holländska kritpipor - ”pipe-
skaft” och ”pipeskultar” - i ovanlig mängd. Och så en del mynt från
svunna tider. Ärgiga, illa åtgångna kopparmynt mest, men också ett
och annat välbehållet silvermynt, skinande blankt efter en rengö-
ringsprocedur med björkaska, sand och saliv.

Vadan denna mängd av krossade kritpipor och dessa mynt där?

Jo, gården ligger vid ett vägskäl. Vägfarande tog in här för att få
natthärbärge eller blott traktering. Och varav välfägnaden kunde be-
stå visar ruinerna av två brännvinsbrännier på gården, det ena tyd-
ligen drivet i rätt stor skala.

Där åts och dracks och glammades. På golvet låg avfall från där-
inne bedriven slöjd av olika slag, uppblandat med jord, som följt med
fötterna. Där blev förolyckade kritpipor liggande, och där gömde sig
ett och annat mynt som oförmärkt glidit ner när man betalade för sig
eller gjorde upp affärer.

Så föstes på i orten vid den tiden i fråga brukligt sätt allt ut på
”sopedyngan” utanför köksingången för att - förstärkt med annat

avfall från hushållet - när våren kom kastas ut till gödning på den invidliggande åkern.

Till fynden hörde också väl utnyttjade bössfintor och en och annan flintboll, minnande om ett ännu inte helt bortglömt kulturstadium, då man gjorde upp eld medelst flinta och stål. De gamla elddonen var ännu i bruk i äldre hem. Jag erinrar mig en gammal torpare, som gick omkring och sökte efter förmultnade oxelrötter, det bästa materialet till det vid proceduren nödvändiga fnösket.

Detta blev min första boplatsundersökning.

Än i dag kan det hända, att jag i drömmen vandrar fram och åter i fårorna på denna åker och gör underbara fynd. Till den grad har dessa barndomsminnen etsat sig in i undermedvetandet.

Jag fick också uppleva glädjen av ett samlat myntfynd.

På en bergplåtå, nu vedbacke på den senare tillkomna nedre gården, låg ett stenröse, bjudande lämpligt material, då jag på pojcars vis skulle bygga mig en stuga.

Under röset, på själva berget, låg en större, tunn stenplatta, lämplig till håll på den spis, som gärna hörde till ett sådant bygge. Och där kom den stora överraskningen. Under stenplattan låg en hårpung och i den några stora silverrikisdalrar jämte en del småmynt från tiden omkring näst sista sekelskiftet. En skatt, undangömd - här förmodligen av en tjuv - för att avhämtas vid lägligt tillfälle, fast döden eller annat hinder kommit emellan. På samma sätt som så många andra jordfynd alltifrån stenåldern och ned genom tiderna. Varvid man även har att räkna med offergåvor åt makterna eller nedläggande i jorden för att komma ägaren tillgodo i en annan tillvaro.

Trakten var rik på fasta fornlämningar. En märklig stenkammargrav, en yttersta utpost av Silurområdets megalitbebyggelse, låg i Sällershögs hage, i närheten av Asklanda skola, dit jag hade att traska varannan dag. Ett par hållkistor fanns det på ringa avstånd från hemmet. Och till en del bautastenar med brandgravar från äldre järnålder var vägen inte heller lång.

Där vägen till skolan gick genom Ornunga by, hade man att passera anhopningar av gravhögar från vikingatid. Och överst på höjdrönet, med en underbar utsikt över nejden, och därifrån man vid klart väder kunde se samtliga de större västgötabergen Halle- och Hunneberg, Mösse- och Älleberg och Kinnekulle, där låg ett gigantiskt stenkummel jämte rester av ett annat samt ett par domareringar, förmodligen markerande bygdens gemensamma centrala kultplats.

Bland fasta lämningar från en gången tid fanns det dock ingen, som bland oss skolbarn tilldragit sig större intresse än "Trojaborgen" vid stranden av Ornunga sjö. En efterbildning av den är anbragt framför Sjuhäradsbygdens museum i Borås och är där till mycken glädje för det uppväxande släktet. Det gäller att kunna ta sig in i labyrinten och sedan ut igen.

Det har ju framkommit olika meningar om åldern av dessa fornlämningar liksom om deras betydelse. Enligt en teori skulle Trojaborgen ha utgjort en slags scen för kulthandlingar - rituella lekar e. d.

Hur som helst. Att rita upp trojaborgar var ett av våra käraste tidsfördriv i skolan, då vi på grund av dåligt väder under rasterna var instängda i skolsalen - med griffel på skiffertavlorna eller med krita på den svarta tavlan. Och vid lämpligt väder roade vi oss med att på en jämn plan en bit från skolan bära ihop sten och bygga trojaborgar i miniatyr.

Till bygdens fornlämningar är väl också numera att räkna "femstenarören". Ett sådant förekommer i Korpås på krönet av Snipeberg, bergatrollens forna hemvist. Det består av fyra resta stenar, en i vardera hörnet av en regelbunden kvadrat, med en femte i mitten och utgör ett minne från en äldre fördelning av utmarkerna byarna emellan. - Nu går ingen ägogräns fram där.

I Korpås har framkommit föremål från stenålderns olika perioder. Och vid nyodling invid den närbelägna Iglabosjön stötte man på en verklig praktpjäs, en tunnackig flintyx. Den är omkring 35 cm i längd, 10 cm i bredd vid eggen och 7 cm vid nacken och väger över

2 kg. Jag kom dit omedelbart efter det fyndet gjorts och fick överta detsamma.

Här ligger, granne till Korpås, Iglabo gamla sätesgård, en gång av drottning Kristina lämnad i förläning åt hennes barndoms pappa och dennas man Nils Stiernflycht.

Det ståtliga yxfyndet vittnar om att det här även vid tiden i fråga bott folk, som i rikedom och anseende höjt sig över mängden. Ty en sådan sak, hitförd från Danmark eller Skåne, var förvisso en dyrgrip. Oslipad som den är har den aldrig kommit till användning.

Långt senare var jag också i tillfälle att ägna ett par somrar åt min gamla hembygd i södra Västergötland. Det gällde företrädesvis förekomsten av hällkistor och hällgröningar.

Tillsammans med dåvarande komministern i Vårgårda, sedan kyrkoherden i Tidaholm, *Aron Öman*, cyklade jag omkring i bygden.

Bland dittills okända hällkistor som vi spårade upp var det tre med rundat hål i gavelväggen.

Det är en genomgående skillnad emellan de båda hällkisttyperna. Den vanliga typen är helt eller delvis betäckt av ett stenröse. Där överliggarna varit fritt åtkomliga, bär de ofta skålgropar, s. k. älvkvarnar.

I den andra gruppen, den med ingångshål, är den ofta mycket omsorgsfullt uppförda gravbyggnaden helt övertäckt med grus - ej sten - och ofta i ett mäktigt lager, vilket gjort, att åtskilliga av dem kunnat förbli oupptäckta till våra dagar.

Så var det med en dylik gravkista i Klovnasten nära Vårgårda. Den upphöjning i terrängen, som det uppskottade tjocka gruslagret givit upphov till, togs för en naturlig grusbacke. När det så blev fråga om att anlägga en ny potatiskällare på gården, fann man denna kulle lämplig.

Men då arbetet sattes i gång, sjönk spett och spade ner i den rymliga hällkistan, som utan annan ändring, än att den av ett ingångshål genombrutna gavelväggen utbyttes mot en vanlig dörr kunde tas i

bruk för sin nya uppgift. Även gavelpartiet blev till nytta. Det utlades som kar över en nyupptagen brunn.

Den urskottade gravfyllningen hade lagts på gödselhögen, och de därvid framkomna fornsakerna hade tillvaratagits av barnen i trakten och följt med dem till skolan i Vårgårda, där läraren tagit hand om dem och överfört dem till S.H.M., där man dock saknade uppgifter om den "förstörda" hällkistans natur och öde.

Det hade gått en mansålder sedan detta hände. Jag uppsökte utgrävaren, en nu åldrig man, och fick en detaljerad skildring av händelseförloppet.

En liknande fast mindre hällkista i Jällby socken utgrävdes på sin tid av Montelius, som därvid bl.a. påträffade en guldpärla.

Takhällarna blev sedan inte pålagda, varför jordägaren för att inte husdjuren skulle förolyckas i den öppna kistan, lät fylla den med stora stenblock, varvid gavelväggen med ingångshålet splittrades.

Det finns ännu ett par hällkistor i den lilla socknen, den ena i det närmaste utplånad, den andra välbehållen. Denna är av den allmänna typen, nedsänkt i marken och omgiven av ett lågt utbrett röse. Kistan är invändigt 10 m lång och 1,8 m bred. Den användes till förvaring av rotfrukter, laggkäril m. m.

En av täckstenarna är frilagd, och på den finns en större anhopning av mycket vackra skålgropar. Åtta av dem är 7 cm i tvärmått eller däröver. Största djupet är 2,7 cm.

Kistan ligger på själva gårdsplanen invid mangårdsbyggnaderna. Det är tydligen de starkt i ögonen fallande skålgroparna som givit upphov till gårdens namn Hulegården (=Hålegården.)

Samma rikedom på hällkistor är utmärkande för S. Härene socken. Vid Stora Lundskullen i Fötened ligger två hällkistor på bara ett stenkasts avstånd från varandra, båda av ovanlig storlek.

En av dessa uppgives av Montelius i "Kulturgeschichte Schwedens" vara Sveriges största. Den har en längd av 10,4 m och är 2,4 m bred. Det förefaller dock som om hällkistan på Jättakullen, omedelbart in-

till Nossan, måste ha varit ännu större. I sitt nuvarande skick är den invändigt 2,6 till 3 m bred och har en längd av 14 m. Den verkar dock restaurerad. En täcksten bär *skålgropar*.

En av landets största förekomster av skålgropar är till finnas inte långt härifrån, på Sättebergskullen, mellan Nol- och Mellangårdarna i denna socken. Med hjälp av nämnda gårdars intresserade ägare lät jag avtäckta och rengöra de överväxta bergpartierna och fick då fram över 300 *skålgropar* och 50 *fotspår*, därav 32 anbragta parvis. Överst på bergpartiet är en djup kittel omgiven av en rundad grop.

Jag vet inte om det i hela landet finns mer än en motsvarighet till kulthällarna på Sättebergskullen, och det är på byallmanningen i V. Karup, som jag ju hade på nära håll under min vistelse i Jonstorp.

Under upprepade besök på platsen var jag i tillfälle att utföra en omsorgsfull undersökning och avbildning av dessa hällgröppningar.

Det är som i S. Härene fråga om ett bergparti, som höjer sig över den kringliggande nejden och som genom insänkningar och avsatser är uppdelat i ett flertal uppstickande bergklackar, på vilkas krön urgröppningarna förekommer. Sammanlagt finnes här omkr. 200 *skålgropar*, 24 *fotspår*, av vilka 12 är ställda parvis, och slutligen flera sammanhängande gytter av *skålgropar* och *rännor* av samma natur som de på Sättebergskullen och på en del kultplattor i Sydskandinavien såsom Köpingestenen i Skåne och Nordby- och Borrbystenarna i Danmark förekommande.

Mest använde jag dock min lediga tid till fortsatta undersökningar i Jonstorp. Och då jag år 1936 vände åter till mitt museum i Lund, nu för att helt bosätta mig i staden, var det i sällskap med en lastbil, fullpackad med mina Jonstorpsfynd, fördelade på ett 50-tal sockerlådor. Allt avsett att utan vederlag överlämnas till museet.

P E T T E R L I N D E R B O U M

EN BORÅSKÖPMAN PÅ 1700-TALET

AV

PER-OLOF V. WIDTFJÄLL

Under första hälften av 1700-talet hade Borås stad en folkmängd av c:a 2000 personer. Då den speciella köpenskap, som hade utvecklats sig i "de sju häraderna" var anledningen till stadens grundande är det naturligt att de ledande kretsarna i staden bestodo av köpmän. När staden i början av 1600-talet grundlades var givetvis statsmakternas mening att inordna köpenskapen i området i handelsdåtidens organisation i riket för övrigt. För att fullfölja dessa intentioner låg det även i statens intresse att tillse att de styrande i staden främjade detta riksintresse. De självmedvetna boråsarna voro emellertid ytterst angelägna att bli styrda av personer födda inom stadens hank och stör. En infödd boråsare, som på så sätt vann innevånarnas förtroende var Petter Linderboum.

Föräldrarna

Den 22 mars år 1701 föddes Petter eller Peder på tomten nummer 114 vid Brunnsgratan (enligt Datans Karta) son till Gudmund Andersson Wasselius och Margareta Persdotter Lind. Fadern var köpman och borgare. Denne hade tidigare varit gift med en Gunilla Andersdotter. Gudmund Andersson hade inträtt i detta äktenskap med stor vankelmodighet. Första barnet, dottern Ingeborg, var redan fött och Gunilla Andersdotter lät instämma Gudmund för rådstugurätten och hävdade att barnet var avlat under äktenskapslöfte. Gudmund framhöll att han varken kunde bejaka eller förneka det påstådda äktenskapslöftet och begärde uppskov. Efter några dagar träffades parter-

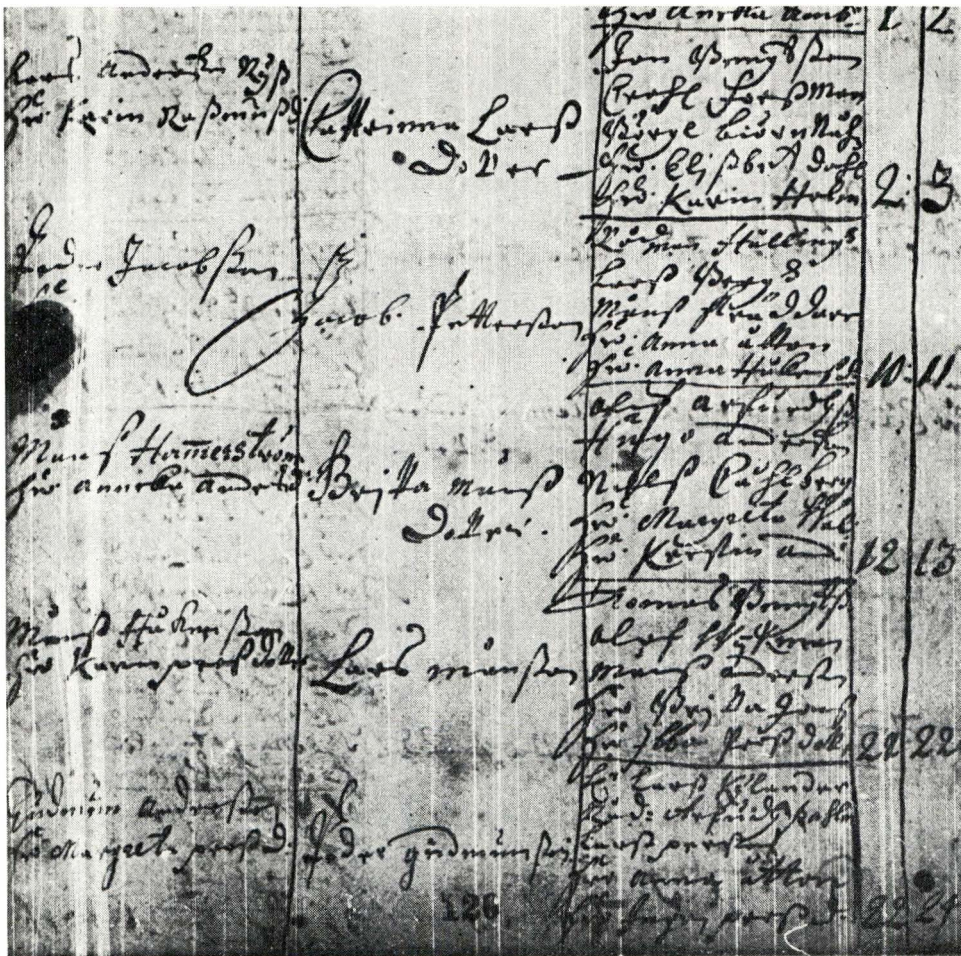
na åter inför rätta då Gudmund Andersson hade beslutat sig. Han meddelade då att han skulle äkta Gunilla Andersdotter samt bekräftade sitt beslut genom att räcka borgmästaren och Gunilla handen. De sammanvigdes den 1 augusti 1684. Förutom nämnda dotter Ingeborg fick makarna ytterligare barnen Brita och Anders. Hustru Gunilla Andersdotter avled år 1698.

Gudmund Andersson Wasselius står även antecknad som Gudmund Andersson från Mohlarp. Möjligen avses Mölarp i Fristad socken. Hans föräldrar anges i vigselboken år 1699 vara Anders Gudmundsson och Karin Larsdotter.

Den 29 december 1699 gifter sig Gudmund Andersson Wasselius med Margareta Persdotter Lind. Hon var dotter till frälsfogden Peder Lind på Gudhems Herrgård i Gudhems socken. Makarna bosatte sig på tomten nummer 114, som Gudmund Andersson inköpt år 1688 och den hade förut tillhört en man vid namn Lia Bryngel. Enda barnet i detta äktenskap var sonen Petter.

I domboken uppträder hustru Margareta Persdotter Lind år 1702 då hon pantsätter en ”kiortell” till Elisabet Windruff. Maken, Gudmund Andersson, figurerar emellertid oftare i domboken. Detta mycket beroende på en publik brunn, som var belägen i tvärgatan utanför tomten nummer 114. Brunnen blev naturligtvis en samlingsplats där folk träffades och ofta kunde där vara bråkigt även sent om aftonen. För den närboende Gudmund Andersson blev detta irriterande och förorsakade honom många stridigheter. Då han även ansåg att brunnens konstruktion åsamkade skador på hans fastighet förstärktes hans irritation. År 1712 får Gudmund Andersson böta för att han tagit egen rätt i samband med en palaver om denna brunn. Att Gudmund Andersson hade ett hetsigt temperament, vilket kanske gick i arv till sonen Petter, framgår även av domboken år 1703. Bonden Niels Månsson från Brodorp klagar då att han blivit slagen av Gudmund Andersson från Mohlarp.

Gudmund Andersson Wasselius var född omkring år 1641 och avled

Borås födelse- och dopbok.
Längst ned födelsenotisen för Petter Linderbom.

i Borås år 1726. Begravd den 14 juni detta år. Hans andra hustru, Margareta Persdotter Lind överlevde maken till den 20 oktober 1749. Hon avled då i Borås, enligt uppgift i dödboken 83 år gammal.

Petter Linderboms uppväxttid

Det var en krigisk tid Petter fick växa upp i. Kungen, Karl XII,

kämpade med sina arméer både i öst och väst. Krigshandlingarna försiggick ju dock ej på svensk mark varför kriget i mycket blott indirekt återspeglades i staden. Utskrivningar av soldater var i alla fall förrättningar som staden ej förskonades ifrån och dessa kunde ske mer eller mindre våldsamt. Likaså omnämnes ryska krigsfångar i Borås. Mest var det väl ändock det ekonomiska livet, som påverkades och detta kanske både på gott och ont.

När man nu ser tillbaka och försöker föreställa sig livet i staden på 1700-talet vill man nog gärna uppfatta det hela som en idyll. Att barnaåren för Petter uppfylldes av lek och ras med de övriga barnen i grannskapet får man förmoda. Kanske lekte de "Hök och duva" i gränderna och prången. När Nils Hufwedsson Dal år 1711 vandrade i staden och uppmätte och efterfrågade dess märkvärdigheter för sin "Boerosia" var kanske Petter med i barnflocken, som på behörigt avstånd nyfiket undrade vad som stod på. Av sina föräldrar varnades med säkerhet även barnen för lek med eld, som var en stor risk i de tätbebyggda och eldfängda städerna. En annan fara men också en lockande lekplats var naturligtvis den genom staden ringlande ån. Trots många förmaningar var nog ofta strandbrinkarna den plats där barnen uppehöll sig och sommartid både badade och metade.

Men det var ej blott lek för Petter. Redan tidigt fick han säkerligen under faderns ledning sätta sig in i dennes handelsrörelse. Som blivande köpman måste han även lära sig både skriva och läsa samt inte mindre flitigt studera räknekonsten. Då fadern var ganska ålderstigen redan i Petters ynglingaår var det naturligt att han fick vara honom behjälplig med varjehanda saker. Så omtalar domboken att Petter uppträdde som faderns ombud i rådstugurätten redan som 20-åring vid en tvistighet med handelsman Anders Kampe. Då fadern avled år 1726 frå man därför antaga att sonen var väl insatt i köpen-
skap och helt kunde övertaga handelsrörelsen.

Giftermålet

Den 9 januari 1722 gifte sig Petter Linderboum med Virginia Gyl-

lensvärd. Hon var änka efter kvartermästaren vid Älvsborgs regemente, Johan Ståhlberg och hade med honom sonen Johan. Virginia tillhörde den adliga ätten Gyllensvärd numro 240, som var utgående från en gångekomakare i Västergötland vid namn Joen Pehrsson. Dennes son, Pehr Joensson, hade tjänat upp sig under Gustaf II Adolfs krig till överstelöjtnant och blivit adlad år 1632. Ättens vapen är en sköld med ett stolpvis ställt gyllene svärd. Virginia Gyllensvärd var född år 1693 och dotter till possessionaten Arvid Gyllensvärd, som levde utan tjänst på sätesgården Högalid i Ambjörnarp socken. Moderns namn var Märta Stårk. Virginia var född på Högalid och denna gård hade tillfallit föräldrarna i arv genom moderns släktskap med ätten Store. Sedermera skulle gården, också genom arv, komma i makarna Linderbouns ägo.

Först bosatte sig makarna i mannens föräldrahem på tomten nummer 114. I samband med stadsbranden år 1727 inköpte de av handelsman Pehr Olsson Ternberg tomterna nummer 245 och 247 vid Stora Torget. Där hade Borås första apotek varit inrymt. Ternberg hade nämligen i sin tur först köpt tomterna av apotekaren Gustaf Wickland, som på grund av branden då lämnade staden. Senare är Linderboun även ägare av tomten nummer 246. År 1730 bör han ha byggt upp sitt nya hem på tomterna vid torget då han detta år säljer tomten vid Brunnsgratan till handelsman Bengt Winge.

Enligt domböckernas utsago torde Virginia Gyllensvärd ha varit ett manhaftigt fruntimmer men dock en hängiven maka. Det sistnämnda kanske kan utläsas av protokollen då maken blir utpekad av en hustru i staden som fader till hennes oäkta födda barn. Trots hustruns ganska detaljerade berättelse om hur händelsen ägt rum nekade Petter Linderboun och blev även friad. Vid rättegången framkom även att hustrun och hennes make sökt öva utpressning och mannen hade vid besök i Linderbouns bod tagit 6 dussin tagelknappar. Detta var naturligtvis en skandal, som Petter Linderboun dock lyckades resa sig ur och som ej heller tycks ha påverkat hans äktenskap.

Barnen

Äktenskapet blev mycket barnrikt. Makarna fick under sin 23-åriga samlevnad ej mindre än 13 barn. De stora barnkullarna voro ju emellertid på den tiden ej någon direkt ovanlighet. Av barnen dogo dock flera i späda ålder, vilket även hörde denna tiden till. Barnen voro: Christina Margareta född år 1722. Gift med ryttmästaren Adolph Friedrich Krysell och död före år 1767; Carl Gustaf född år 1723 och död år 1753; Andreas född år 1725 och död året efter; Abraham född år 1726 och död s.å.; Sussanna född år 1727. Gift med kvartermästaren Carl Magnus Krysell; Gudmund Andreas född år 1728 och död år 1762; Marta Eleonora född år 1729. Gift med handelsman Arvid Browall i hans 2:dra äktenskap. Död år 1808; Pehr född år 1731, kvartermästare. Död år 1768; Abraham Isak född år 1733 och död året efter; Virginia Elisabet född år 1734 och död ogift år 1790; Brigitta Catharina född år 1737. Gift med rådmannen och kämnersnotarien Jacob Rydberg. Död år 1819; Adolf född år 1739, kämnersnotarie. Gift med Helena Brita Malmin; Maria Sofia född år 1743 och död samma år. Som synes bestod barnskaran av 7 söner och 6 döttrar, varav 3 söner och 1 dotter dogo unga.

Karriären

Att Linderbouns affärer voro lyckosamma är otvivelaktigt. Familjens sociala ställning i staden framgår bl. a. av den lyxskatt, som Linderbom erlade för hustru och döttrar. Skatten avsåg innehav av "styvkjortlar". Förutom Linderbom var det endast borgmästaren Ulf, inspektör Wigardt samt färgaren Langlet, som påfördes denna skatt år 1732. Genom arv och köp blev familjen ägare av flera jordegendomar, både tomter i staden och Druvefors kvarn samt gårdar i kringliggande socknar.

Linderbom torde ha tillhört samma falang i staden som Johan Peter Hall, Langlet med flera, vilka ofta stodo i opposition mot borgmästaren Ulf och den övriga stadsstyrelsen. I samband med det tragis-

ka mordet på handelsman Anders Boberg synes han även ha tagit parti för Haqvin Wijndruf.

Redan tidigt hade Linderboum drivit sin rörelse med hjälp av så kallade kapitalsdrängar. Då han ofta anlätades som ombud vid tvistigheter, som drogos inför rätta både inom och utom staden, var detta speciellt nödvändigt. Han företog dock även själv handelsresor. År 1740 valdes han till rådman, vilken befattning han innehade till sin död. Rådmanssysslan innebar ju även att han var nödsakad att längre tider vistas i staden, varför handelsresorna efter detta år troligen blevo mer sporadiska. Så sent som år 1743 anger emellertid domboken att han återkommit från en resa.

Makarnas testamente

Den 24 maj 1736 har makarna Linderboum undertecknat ett testamente i 12 punkter. Detta föreskriver att vid endera makes död skall den efterlevande sitta i orubbat bo. Efter bådass död skulle såväl söner som döttrar ärva lika. Även hustruns son i hennes första äktenskap skulle ärva lika med de övriga barnen. För Petter Linderbouns moder, som fortfarande var i livet, anges vissa dispositioner om hon skulle överleva makarna. I testamentet uppräknas de fastigheter, som voro i makarnas ägo. Dessa voro förutom tomterna och gårdarna i staden, sätesgården Tosthult med därunder liggande torp och lägenheter. Frälsehemmanet Stjärnebo $\frac{1}{2}$, Skummenäs $\frac{1}{2}$ och Brehult $\frac{1}{4}$ alla belägna i Kinds härad och Ambjörnarp socken. Dessa gårdar voro Virginia Gyllensvärds morgongåva. I övrigt är antecknat sätesgården Högalid, sätesgården Björkered med sina torp, frälsehemmanet Övralida $\frac{1}{4}$, Hörryd $\frac{1}{8}$ i Ambjörnarp socken, Svenljunga Moga $\frac{1}{2}$, Måns Jonsgården i Änglarp $\frac{1}{2}$, Övragården i Grimstorp $\frac{1}{4}$ i Svenljunga socken. Rysshult $\frac{1}{8}$ i Revesjö socken, Heden $\frac{1}{4}$ i Holsjunga socken, Finnabo $\frac{1}{8}$ i Mjöbäck socken och Skattered $\frac{1}{4}$ i Älvsered socken. Alla uti Kinds härad. Vidare Lundagården i Hattestad Bergiums gäld (Berghems socken) och förpantningshemmanet Tokabo i Torrestorp gäld och Marks härad. Sist nämnes två tredjedelar i Druve-

fors frälsekvamn, Torpa socken och Vedens härad. Ett ganska anse-
ligt jordinnehav, vilket skulle vålla arvstvister i släkten långt fram i
tiden. Petter Linderbom avled i Borås den 21 mars 1745 och begrav-
des i kyrkan den 31 mars detta år. Han blev blott 44 år på en dag när.

Virginia Gyllensvärd, som överlevde sin man ända till år 1767,
fick på sin ålderdom en mer differentierad syn på sina barns lika
arvsrätt. Hennes avsikt var visserligen att på ett rättvist sätt fördela
boet mellan barnen. Hon ansåg dock, och detta troligen med all rätt,
att speciellt sönerna tagit arv i förskott samt visat mindre god hus-
hållning varför döttrarna borde vara de mest lämpliga att taga hand
om den värdefullaste fasta egendomen. Under sina sista år drabbades
Virginia Gyllensvärd av sjukdom. Det stora hushållet samt hennes
egen skötsel omhänderhades då huvudsakligen av de två ogifta dött-
rarna, Marta Eleonora och Virginia Elisabet. Deras uppoffringar på-
verkade naturligtvis även modern att som erkänsla ha dem i särskild
åtanke.

Den 22 november 1766 undertecknar Virginia Gyllensvärd ett tes-
tamente, som anger att de två tredjedelarna uti Druveforskvarnen
skall tillfalla döttrarna Marta Eleonora och Virginia Elisabet. Som
kompensation för de hemgifter de övriga barnen erhållit skulle de
båda ogifta döttrarna få följande lösegendom: *Silver*. En kaffekan-
na, en thekanna, två ljusstakar, ett silverskrin, två sockerdosor, två
saltkar, en svampdosa samt "Min. Sahl. mans Portrait". *Husgeråd*.
Min tilldelta änkosäng med allt tillbehör, sparlakan av sidentyg, två
bollstrar, två huvuddynor, två örngott, ett par lakan och ett par ör-
ngottsvar samt sidentygstäcke med vad mera som därtill hör. Tre stora
nya dukar, fyra dussin servetter av samma slag. Ett par stora utsyd-
da lakan, fyra par fina huslärfts dito. Ett stort brunt skåp, som står
i salen. Alla de med blått schagg överklädda stolar. Ett nattduksbord
med spegel och täcken, som står i salskammaren. Ett målat slagbord.
På sin dödsbädd har Virginia Gyllensvärd upprättat ett nytt testa-
mente undertecknat den 10 september 1767. I detta specificerar hon

vad som skall tillfalla var och en av barnen. Inledningen av testamentet lyder: Då jag som till anseelig ålder nu är kommen, av sjukdom så hårt blivit angripen, att jag förmodar, det allmakten efter sitt råd täcks försätta mig uti sällare tillstånd och hädankalla ifrån desse usla boningar, har jag att förekomma all tvist, oenighet och missförstånd emellan mina kära barn efter min död, velat förordna och dela min fasta egendom dem emellan på följande sätt. Delningen anges sedan så att Marta Eleonora skulle erhålla säteriet Högalid med såg och kvarn samt alla tillhörigheterna. Torpen Enehagen och Bohyltan samt frälsehemmanet Hörryd. Säteriet Tosthult med torpen Näset, Stubbabo och Nabben samt frälsehemmanet Lia erhöll Virginia Elisabet. Brigitta Catharina och hennes man rådmannen Rydberg tillägnades säteriet Björkered med torpen Olljanskogen, Ekåsen och Krusatorpet. Den avlidna dottern Christina Margaretas tre omyndiga söner med ryttmästaren Adolph Friedrich Krysell erhöll frälsehemmanet Stjärnebo. Dottern Sussanna och hennes man kvartermästaren Carl Magnus Krysell tilldelades frälsehemmanet Skummenäs och Brehult samt torpet Öa. Sonen Pehr frälsehemmanet Änglarp och för att hans lott skulle bli jämgod med de övrigas erhöll han även tusen daler silvermynt. Sonen Adolf slutligen erhöll frälsehemmanet Moga. De penninglån sönerna erhållit av modern efterskänktes även.

Då döttrarna Marta Eleonora och Virginia Elisabet ej undfått sitt fädernearv och även Brigitta Catharina ej fullt fått ut detta skulle de förstnämnda kompenseras genom att erhålla tomterna och husen vid torget i Borås med tapeter och stolar. Den senare en lycka med åbyggnad strax utom södertull. Virginia Gyllensvärd upprepar även i detta testamente att de ogifta döttrarna skulle tillerkännas de två tredjedelarna i Druveforskvaren samt hennes änkosäng. Detta med anledning av att de voro oförsörjda och ej torde förbyta sitt stånd. Marta Eleonora gifte sig emellertid något år efter moderns död med änkemannen Arvid Browall. Beträffande Virginia Elisabet blev dock modern sannspådd.

Den 11 september 1767 avled Virginia Gyllensvärd. Hon hade då levat i 74 år.

Namnet Linderbom

Att Petter Linderbom ej tagit faderns namn Wasselius kan man spekulera i. Första delen av hans namn innehåller emellertid moderns namn. Detta kanske kan ha något samband. Från början skrev han namnet enklare nämligen - Lindbom -. Man kan tänka sig att han med anledning av sitt ingifte i en adlig släkt själv ville ha ett mer klingande namn men namnändringen uppträder först i slutet av 1730-talet. En troligare orsak till förändringen är att en namne till honom dyker upp i Borås. Ungefär vid samma tid som denne, en handelsman Peter Lindbom från Askersund, står antecknad i domboken skriver sig Petter som Linderbom.

Petter Linderboms porträtt

Vid rättegången angående Petter Linderboms påstådda faderskap tillfrågades ett vittne om hon kände igen honom varvid hon svarade: ”Ja, jag kände honom medelst det ingen uti staden är honom lik.” Vad slutsats man kan dra av detta svar beträffande Petter Linderboms utseende kan diskuteras. I de flesta fall måste det ju nu vara vanskligt att få fram en både rättvisande och fyllig beskrivning av en relativt enkel 1700-talsmänniska. De många gånger torra och stereotypa noteringarna i arkivalier kanske mest ger en negativ bild. Vid fördelningen av ”lösöronen” uppger Virginia Gyllensvärd att ”Min Sahl. mans Portrait” skulle tillfalla döttrarna. Porträttet skulle naturligtvis kunna ge en förtydligad bild av människan bakom namnet. Finns det bevarat?

Källor:

Handskrifter

Kyrkoböcker för Borås. Landsarkivet i Göteborg.

Borås dombok. Borås stadsarkiv.

Småprotokoll för Borås (Renovationer). Göta hovrätts arkiv, Jönköping.

Tryckta arbeten

Forssell, Nils: Borås stads historia.

Malmgren, E. E.: Frälsegårdar i Sjuhäradsbygden.

Elgenstierna, G.: Svenska adelns ättartavlor.

Dahlby, Frithiof: Svensk heraldisk uppslagsbok.

NÅGOT OM BORÅS MUSEUM

AV
INGEGÅRD VALLIN

TEXTILSAMLINGAR OCH TEXTIL- INDUSTRIMUSEUM

Textilier ingår bland de första numren i Borås museums samlingar från år 1903. I allmänhet är det allmogeföremål såsom nöthårstücken, delar till folkdräkter o.dyl. Större delen av de insamlade föremålen under museets första årtionden utgöres emellertid av arkeologiska fynd, bondebefolkningens arbetsredskap, heminredningsföremål av olika slag, kyrkliga samlingar, allmogekonst m.m. Gamla byggnader flyttades in till Borås, och kyrkan från Kinnarumma är alltjämt en av samlingarnas främsta klenoder. Museet i Ramnaparken kunde invigas 1914.

Större delen av nyförvärven utgöres regelmässigt av gåvor, och ett kulturhistoriskt museums inventarieförteckning visar nödvändigtvis upp en brokig samling saker, till en del kuriosa, men framför allt sådant som använts eller tillverkats i bygden eller har någon person- eller lokalhistorisk anknytning.

Även om Borås och de omgivande häraderna sedan gammalt varit en bygd där textiltillverkningen spelat en stor roll, är det många andra slags hemslöjd, som haft stor utbredning i vissa socknar eller områden: träslöjd, småsmide, bleckslageri, kardsättning, skinnberedning har funnits i var sin bygd liksom korgflätning, repslageri m.m. Boscapsuppfödning har också varit av betydelse, man har handlat med både hästar, oxar och får.

Alltsedan 1940 har den museala insamlingsverksamheten varit mera direkt inriktad på textilier. Sedan flera fabriker kommit i gång under senare hälften av 1800-talet har textiltillverkningen blivit allt-

mer dominerande i bygden, och det har därför i Borås fallit sig naturligt att samla på såväl hemvävnad som fabriksstillverkade tyger av olika slag. Samlingarna av verktyg använda i hemmen har kompletterats med prov på maskiner. Ett urval äldre maskiner för garnspinning, kardning, vävnad, trikåttillverkning, ett flertal symaskiner och tre spetsmaskiner ingår i det nyöppnade textilindustrimuseet.

Vävnaderna från Västergötland utgjordes i äldre tid till övervägande delen av slitvaror, använda till kläder, sängutrustning, som duktyger, täcken o.dyl. Det vill säga vardagstyger, som sålts över hela vårt land, och som man svårligen kan identifiera som västgöta-varor eftersom hemtillverkning funnits överallt, om än i allmänhet i mindre skala och i första hand för det egna behovet. I de små västgötahemmen där vävstolarna hölls i gång under långa arbetsdagar hade man inte råd att lägga upp några förråd av vävnader. Kunde man behålla en eller annan servett eller en bit tyg för eget bruk, så slets det, syddes om och användes till sista biten. I regel hade man inte mönsterböcker eller beskrivningar, inte heller gömde man bitar från de olika vävräckorna. Så länge man i huvudsak använde egen ull och hemmaodlat lin blev det inte så stora mängder vävnader, som kunde tillverkas. Först sedan spinnmaskiner börjat användas och man kunde köpa färdigt garn blev antalet vävda alnar så stort, att man kunde bli rik på att vara vävnadsförläggare. Att för hand förarbeta lin och ull och spinna materialet till garn kräver många arbetstimmar. Man räknar med att sju till åtta stycken fick syssla med spånad för att kunna hålla en väverska i arbete. Å andra sidan hade man då sitt eget material. Fabriks garnet måste köpas, och det var bara de förmögna som kunde ligga ute med pengar så länge som vävning och försäljning fordrade. Förläggarna fick härigenom en dominerande ställning med väverskor och knallar som arbetade åt dem.

Även länge efter det att riktiga fabriker kommit till och väsentligt ökat produktionen skedde en stor del av försäljningen genom gårdfarihandlare. Så småningom kom de att övergå till handelsresande.

Hemvävning med försäljning antingen direkt på marknader eller genom gårdfarihandel levde länge kvar. Denna verksamhet har numera ersatts av konsthantverkare med mindre verkstäder.

I början vävde fabriken mollskinn och andra täta tyger, som inte lämpade sig så bra för handvävnaden. Men snart kom också rutiga och randiga bomullstyger, lärft, bolstervar, klänningstyger, förkläden och huvuddukar, d.v.s. så gott som alla bruksvaror som av ålder handvävts, att till största delen bli fabriksstillverkade. Även hemvävda hårtäcken ersattes av filter eller vaddtäcken.

Vid de första fabriken vävdes ibland också ”statusvaror”. Man var stolt över sin tekniska skicklighet och tillverkade bland annat ”äkta schalar” och mattor med rika mönster. Detta blev naturligtvis aldrig någon större tillverkning utan endast ett fåtal kopior av utländska efterfrågade modeartiklar. I övrigt importerades en hel del föremål av gårdfarihandlarna: sidendukar, tryckta tyger till förkläden, livstycken, axelschalar och huvuddukar. Att en del av det som fanns i knallens påse smugglades in var väl möjligt.

Av den tidigare tillverkningen från sjuttonhundratalets senare del eller tidigt artonhundratalet blir det naturligtvis endast enstaka föremål, som man kan återfinna i bygden. Till största delen utgöres Borås museums tyger och prover av sådant som stammar från tiden från 1880-talet och framåt.

Förläggarna och sedan också fabrikerarna samlade ofta små provbitar i stora mönsterböcker. Man vävde förvånansvärt stort sortiment av t.ex. bomullstygsgörningar och rutningar. Det blir tusentals prover, ofta mycket lika från de olika tillverkarna, och i regel vävda med ytterligt fint garn, sådant som man nu sällan får se. Det är ofta svårt att skilja handvävt från maskinvävt. Man måste beundra handväverskorna som slog så jämnt i väven, och kunde väva med så jämna och fina stadkanter.

Museets huvudkatalog omfattade vid 1971 års slut 48.800 nr. Under året hade då tillkommit 4.562 nya nummer. Bara registreringen

innebär en stor arbetsinsats. Någon uppfattning av antalet tyger och prover ger inte denna katalog. Stora volymer kan innehålla över 1.000 prover, liksom provkollektioner ofta innehåller upp till 100-talet tygbitar, vilka registreras på ett nummer. En ofullständig summering ger ett antal av omkring 120.000 prover. Därtill kommer dräkter med tillbehör.

Under 1972 har ytterligare tillkommit flera stora provsamlingar, som ej hunnit uppordnas och märkas. Antalet kan därför beräknas vara närmare 150.000 numera. Det har nu gällt att vid sidan om registrering och märkning ordna upp samlingarna på ett ur förvarings-synpunkt lämpligt sätt, och samtidigt göra dem tillgängliga så att grupper av föremål kan tagas fram för studier och visningar. Utöver de speciella textiltställningar som under senare år regelbundet ordnats på Borås museum utgör samlingarna en värdefull tillgång även vid övrig utställningsverksamhet, då tyger ofta kan ge en stimulerande bakgrund och inramning till bilder, texter och föremål.

Här presenteras i bild exempel ur ett par grupper textilier ur museets samlingar. Den stora mängden prover och vävnader, dräkter med tillbehör liksom maskinbeståndet kommer att i korthet redovisas i nästa års bok.

Summary

BORÅS MUSEUM:

COLLECTIONS OF TEXTILES AND TEXTILE MACHINERY

By INGEGÄRD VALLIN

Among the first objects registered in 1903 in the Catalogue of Borås Museum you will find textiles, mostly things from farmers' homes, for example: Cowhair blankets and details from national costumes. The first decades, however, archaeological objects dominate, farmers' tools, household articles, most often handmade of wood or iron, and also old sculptures from churches as well as examples of peasant art. Original old houses were moved to Borås, and the church of Kinnarumma is still one of the most valued acquisitions in the museum's collections.

From 1940 onwards, the collecting activities have been more determinately directed

towards textiles. The greater part of registered objects regularly are gifts, and in a museum of cultural history, naturally, the main register shows a very varied assortment of things: some fancy ware, but mostly things used, and often even manufactured, in the district and with an association to a special person, a family or a local village.

In Borås and the seven surrounding counties, weaving has, since old times, been of great importance. Many other kinds of home craft, however, have been of considerable volume in their special districts. There have been woodworkers and smiths, turners, tanners, makers of tinware, carding-combs, basketwork and rope-twining. Cattle-breeding has been of some importance, both sheep, oxen and horses have been sold. Since the factories started — the oldest in 1834 in Rydboholm — different textile production such as weaving, spinning, stitchery, dyeing and sewing have become quite dominating in the district. So it has seemed natural for Borås Museum to collect samples of hand-woven as well as machine-made textiles of all kinds. To these collections have been added some examples of the working tools. That is to say old tools used in home work, but also examples of early machinery for carding, spinning, weaving, tricot, and sewing-machines.

The home-woven textiles in Västergötland have mostly been ordinary things, used for garments, bedclothes, tablecloths, and coverings. They were sold all over the country by wandering salesmen. Most of the things have been worn out and disappeared, but even the rest are impossible to identify as coming from Västergötland, if there should not happen to be someone remembering when and where the thing was bought. Home-weaving of the same kind has been practised everywhere in Sweden, at least on a small scale.

In the small cottages in Västergötland, where the blows from the looms were heard early and late, the inhabitants could not afford to spare a supply of cloth for themselves. What they had was worn to the last thread. Patchwork and ragcarpets made it possible to take care of even small pieces.

Pattern books and written instructions seldom existed. As long as wool and flax from the own farm was exclusively used, it was impossible to produce large quantities beyond what the own family needed. Not until spinning machinery had come to use, and yarn could be bought from factories, the quantity of cloth made it possible for a man with capital to get rich from handweaving. To prepare wool and flax by hand took so much time that 7 to 8 persons were occupied to give work to one weaver. On the other hand, they did not have to pay for the material, and money was very scarce. Only well-situated people could raise the necessary funds, and wait until the cloth was produced and sold, to get their money back. These persons consequently got a dominating influence over the weavers as well as over the salesman, "knallarna". Many years after that machine-weaving had started, and the production of cloth had multiplied, a great part of the goods was still sold by pedlars, gradually transformed to commercial travellers.

The factories started by weaving moleskin and other thick cloth, not so well suited for handweaving. But soon even striped and checked cotton cloth, linen, mattress covers, aprons, and scarves, that is to say all kinds of things to wear, that from old times had been produced in the homes, were machine-woven. Bedspreads of cowhair were substituted by felts and patchwork blankets.

The oldest factories sometimes produced "status articles". Proud of their technical

skill, they made among other things paisly shawls and carpets in rich design. This never became a large production, but just a few copies of foreign fashion articles in great demand. The pedlars, on the other hand, imported many things: silk shawls, printed textiles for aprons, scarves, etc. Some of the wares in "knallen's" bag may have been smuggled into the country.

Of old things from the 18th century and the first part of the 19th century there are only few articles, that can now be found in the country homes. The overwhelming part of cloth in Borås Museum consists of samples from about 1880 and later.

The manufacturers often collected small samples in large books. There were astonishingly many different designs, often thousands of those small samples. Often they are almost identical from the different factories. They used very fine yarn, such as is seldom seen in our days. It may be difficult to separate handwoven from machinewoven cloth. The handwoven tissues are surprisingly smooth and with fine edges. The main register of Borås Museum at the end of 1971 comprised about 48 000 numbers. That year 4 562 new numbers were registered, which was a record. This diary does not give an estimation of the number of textiles. Under one single number you could find large books with more than 1000 samples. Very often one number means from 1 to 100 samples. To this should be added all dresses and accessoires.

This year, 1972, several large sample collections have come to the museum. They have not yet been registered, and the total number can only be approximately estimated to 150 000.

Beside registering and describing all those things, they should also be arranged and stored satisfactorily, and at the same time easily available for groups and interested visitors to study. Special textile exhibitions are arranged every year in Borås Museum, and many of the textiles also appear as background and stimulating colour spots when other things are exposed.

Below, a few groups of textiles from Borås Museum's collections are presented in pictures. In the book of next year, the collections of textile samples, dresses, accessoires, and machinery will be shortly described.

KOPTISKA TEXTILIER

I Egyptens torra klimat har en mångfald textilier bevarats i gravar. Dessa omfattar en lång tidsperiod: från 300-talet till det första årtusendets slut, och kommer från såväl senantika, koptiska som islamiska gravar. Föremålen har ofta saluförts utan uppgift om åtkomst och fyndplats varför dateringen av enskilda föremål är svår att fastställa.

Borås museum har en mindre samling som här presenteras genom ett antal bilder. Såväl linnevävnader med infällda gobelängpartier, som flossa, upphämta, ytmönster och reservagetryck finns representerade.

Dessa egyptiska textilier brukar allmänt betecknas som koptiska. Genom sina varierade tekniker utgör de ett intressant och stimulerande studieobjekt för den som sysslar med modern mönstergivning. Eleganta är de utomordentligt fint tecknade gobelängpartier i mörkt lila, som under pågående vävning dekorerats med flätbårder eller andra detaljer, utförda med tunn linnenråd och så kallad "flygande nål".

COPTIC TEXTILES

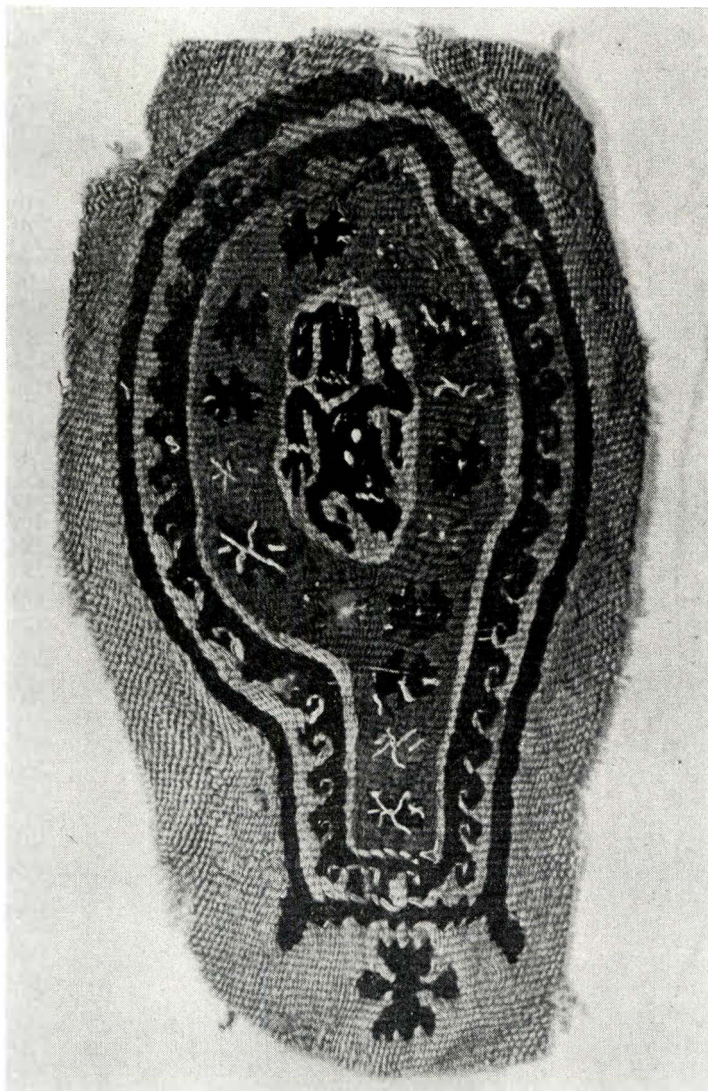
In the dry climate of Egypt a great number of textiles have been preserved in graves. These extiles are commonly called coptic although they represent rather different cultures. They are from a long period of time: from the 4th to the 11th century and are found in coptic and islamic graves. The oldest show influence from Greek and Roman art. An exact date of singular pieces of cloth is difficult to give, as there are seldom particulars of where or when they were found. Often just the decorated parts are cut out and spared.

In Borås museum there is a small collection, chosen so that not only tapestry woven ornaments are represented but even more simple techniques related to our folk-art.

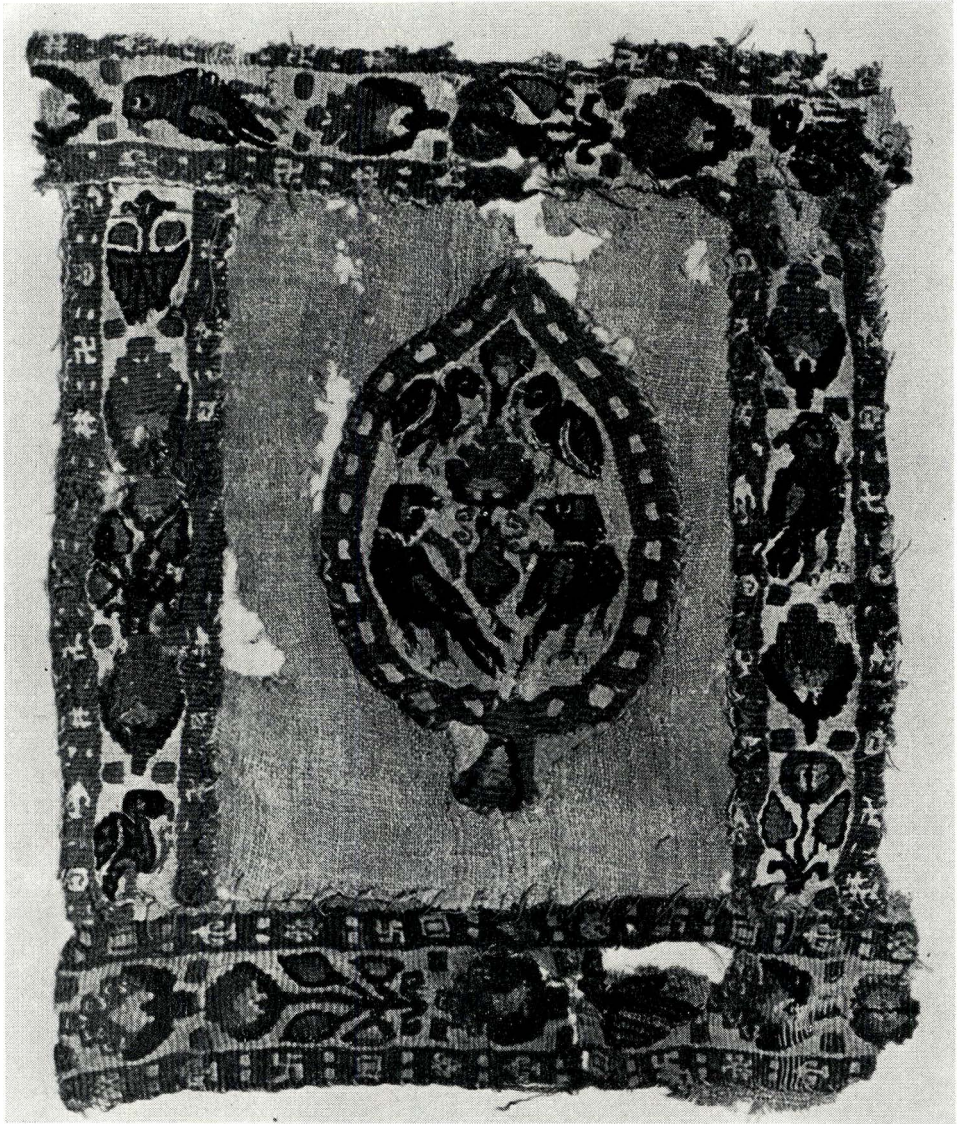
The colours are surprisingly well preserved and for students of textiles it must be interesting and stimulating to study those examples so varied in technique and design. "The flying needle" is an idea not known in European folk-art. With a thin linen thread fine details are sewn on top of tapestry weaving while still in the loom.

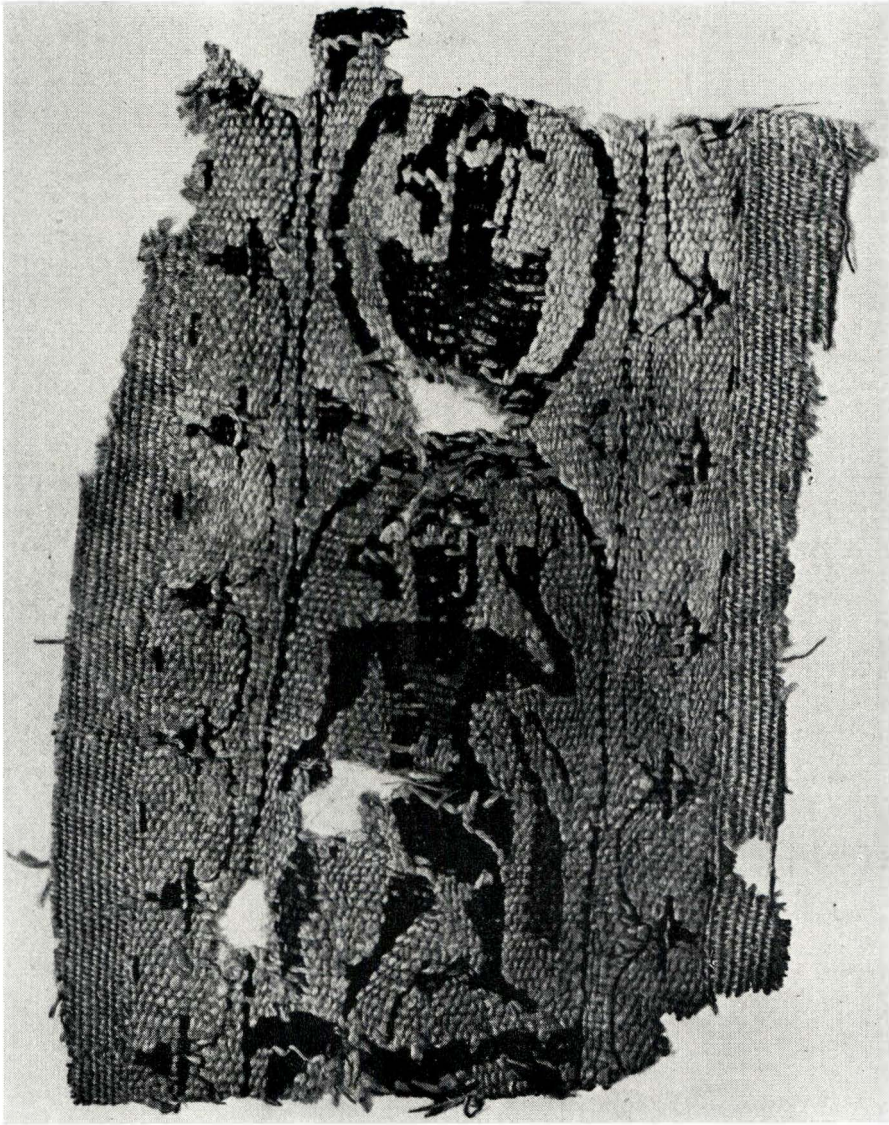
Tunika med randig bottenväv, invävda bårder och medaljonger. 231x88 cm.

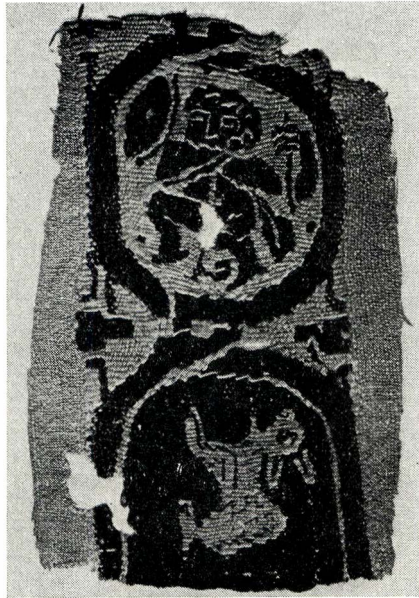
Medaljong med dansande figur.
Gobelängväv och broderi,
16 x 12 cm.

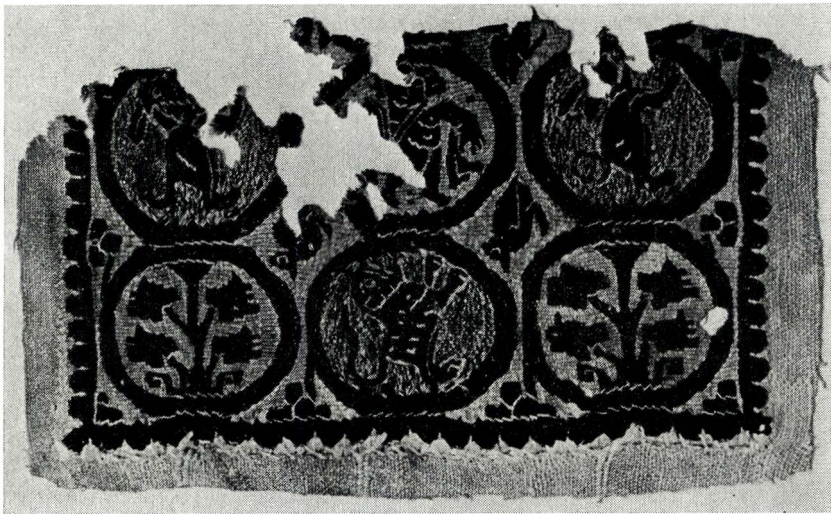
Medaljong med fåglar, ram av påsydda bårder. 21x17 cm.

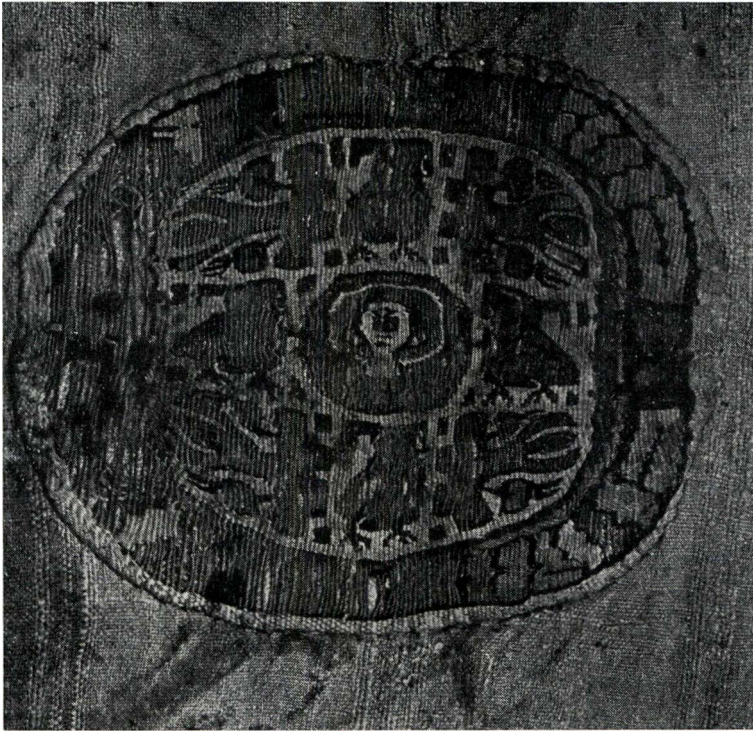
Bård med dansande figur och däröver oval med huvud. 21x14 cm.

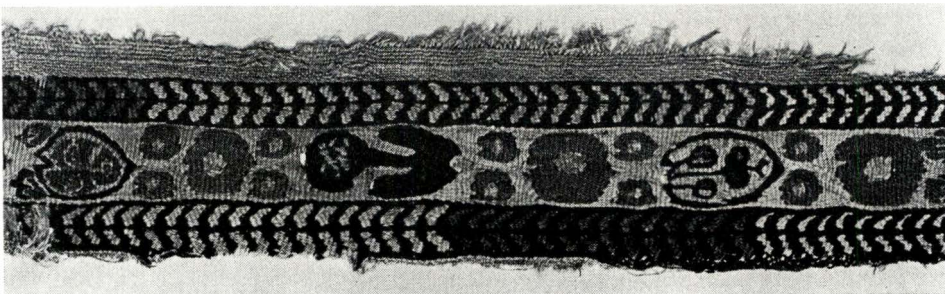
Krigare och
kanin,
12x8 cm.

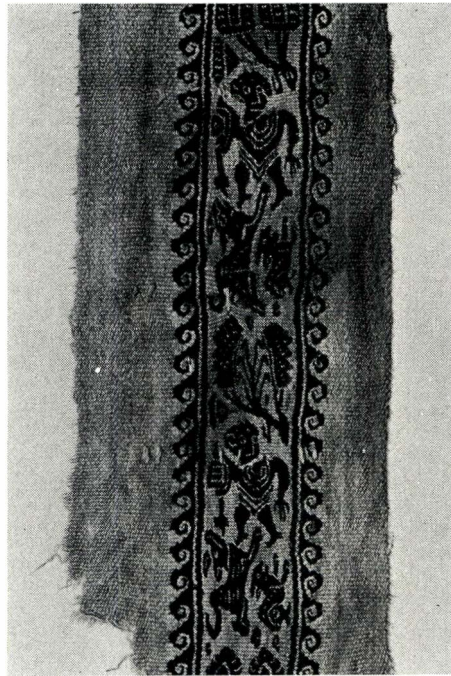
I cirklarna människor, fyrfotadjur och livsträd, i mellanrummen fåglar. 20x13 cm.

Medaljong med huvud med gloria och fåglar, 17x16 cm.

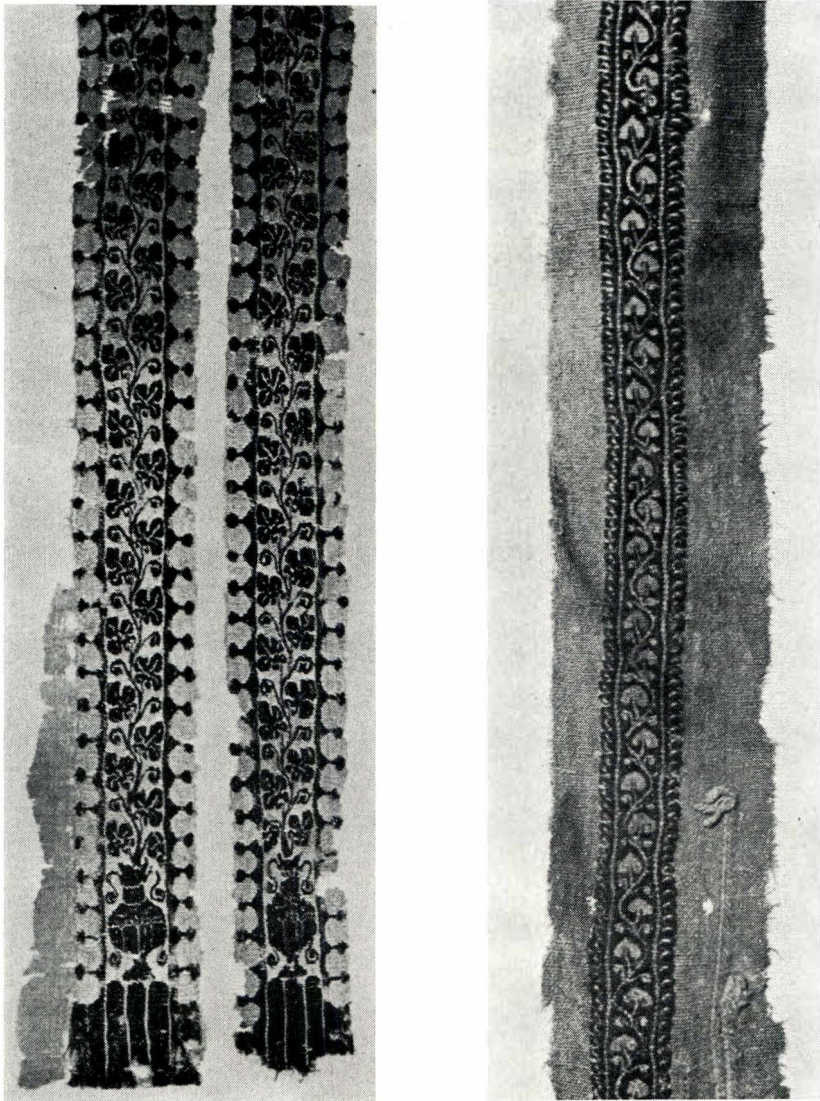
Bård med blommor, 29x6,5 cm.

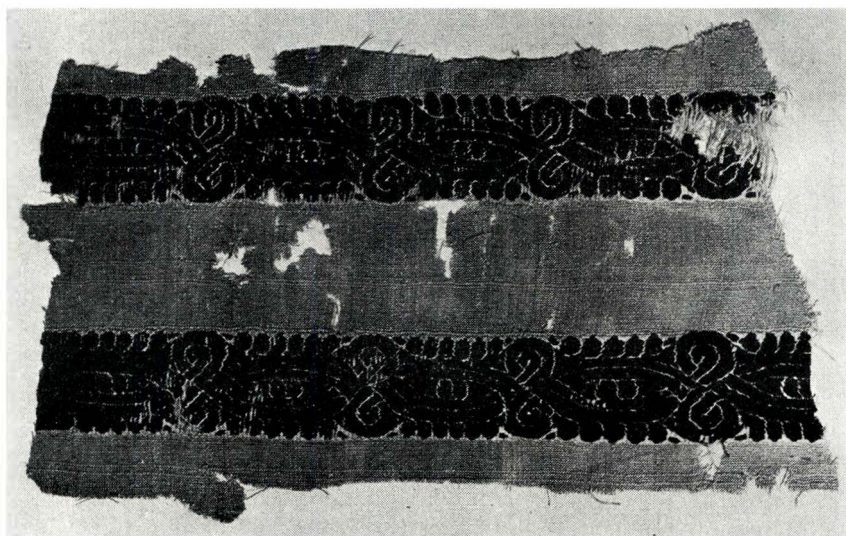
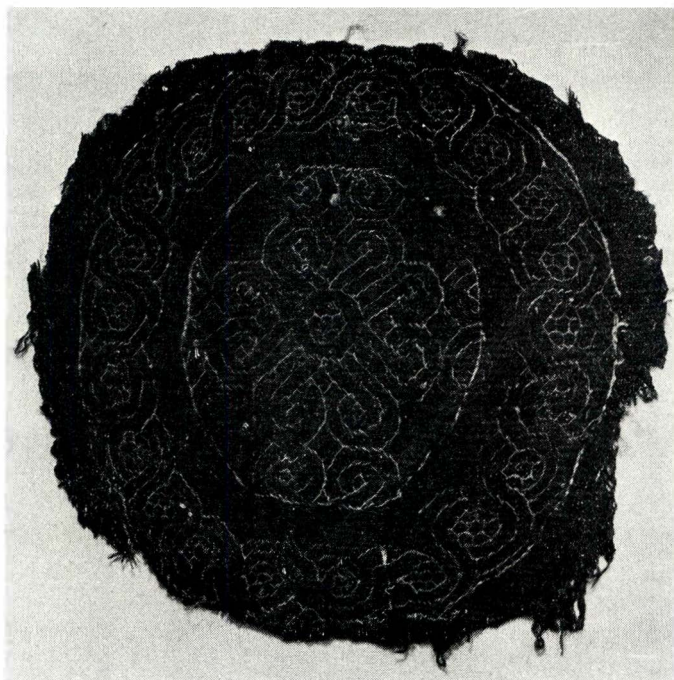
Jägare,
fyrfotadjur och
växtmotiv,
38x12 cm.

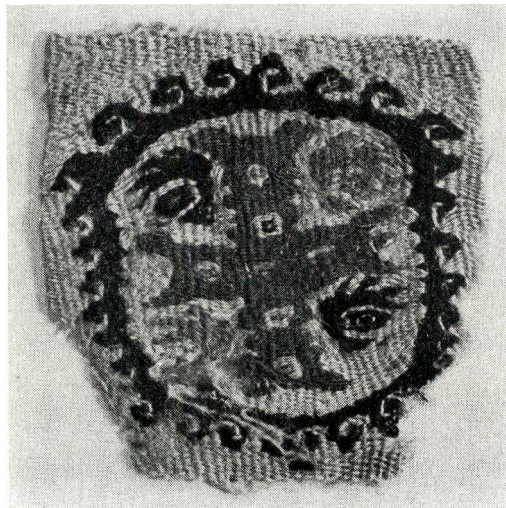
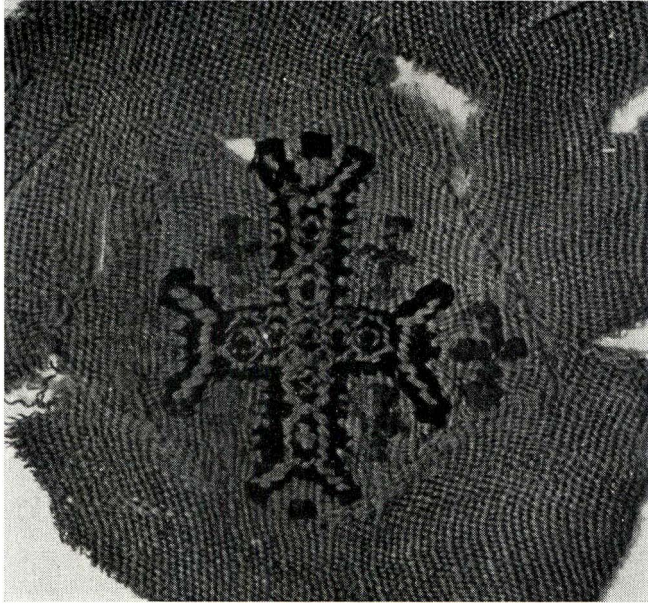
Djur i rörelse, 22x9 cm.

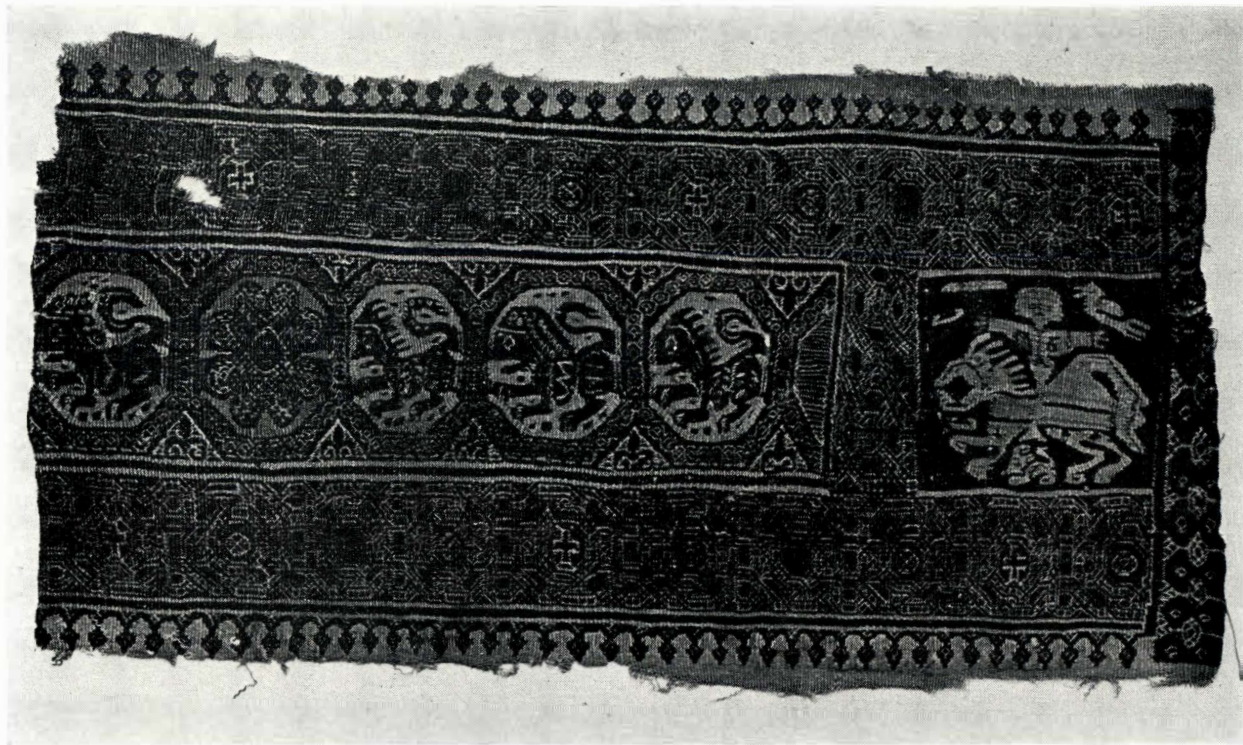
Bårder med urnor och bladrankor, 42x8 cm.

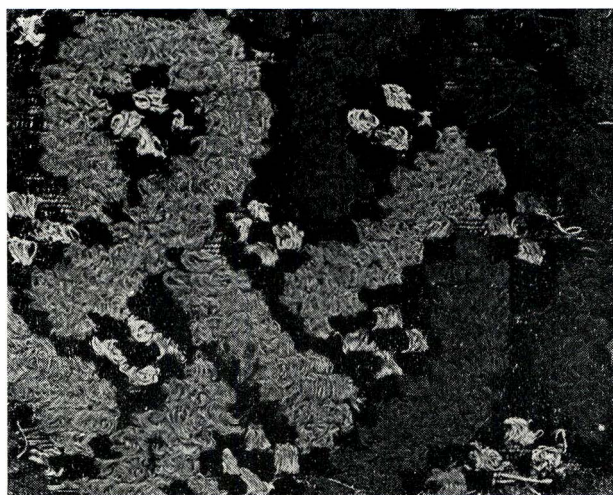
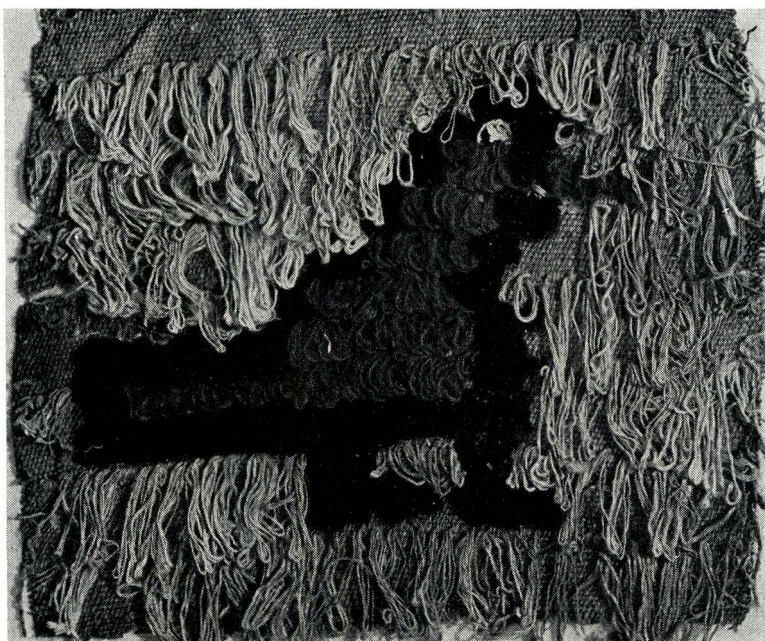
Medaljong, 17x17 cm, och dubbelbård, 26x15 cm, broderi med "flygande nål".

Likarmade kors med "ädelstenar"

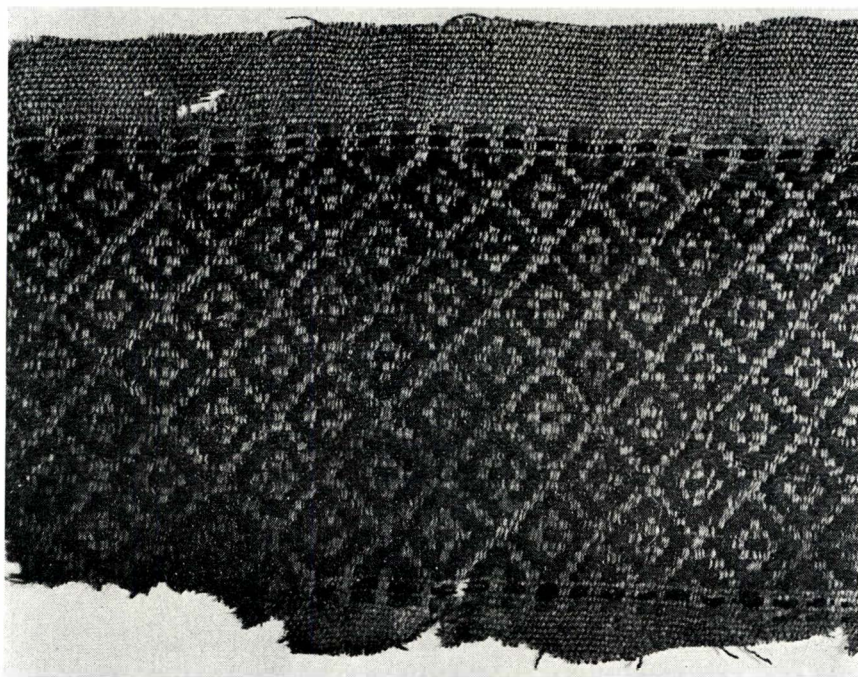
Bård med ryttare med fågel, lejon, tätt geometriskt flåtmönster, 36x19 cm.

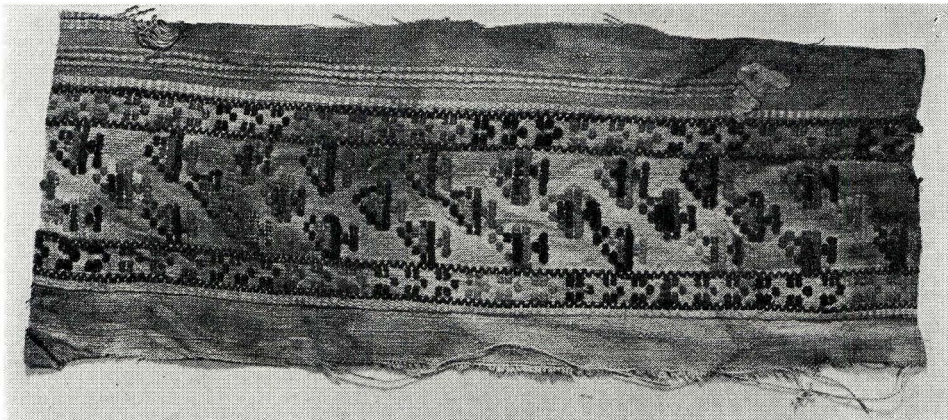
Mönsterpartier i flossa, vitt lingarn och ullgarn i färg.
13x15 cm. och 23x23 cm.

Mönster liknande krabbasnår, 22x11 cm.

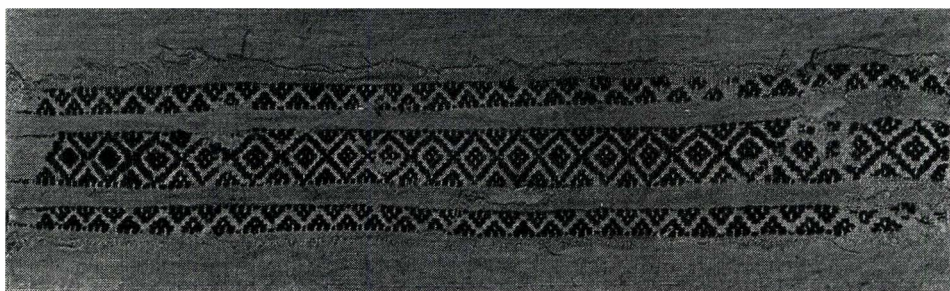
Mönster liknande rosengång men utfört i mer komplicerad bindning, 18x13 cm.

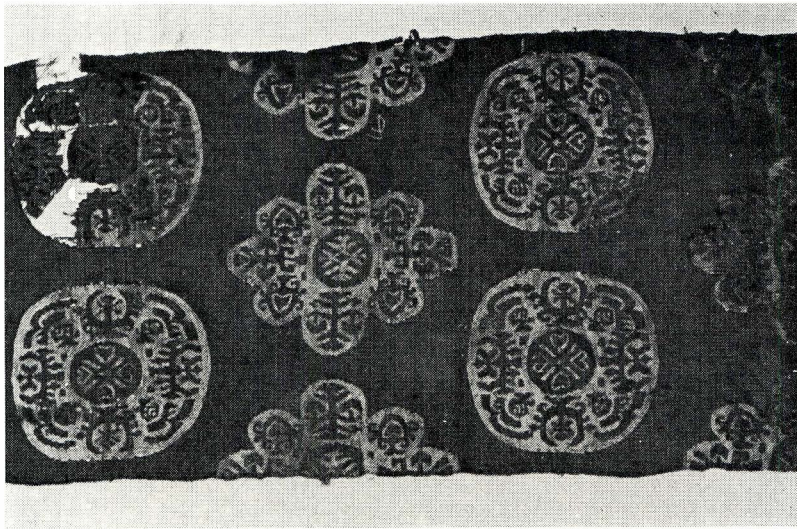
Liten duk, 19x18 cm, och bård i dukagång, 32x13 cm.

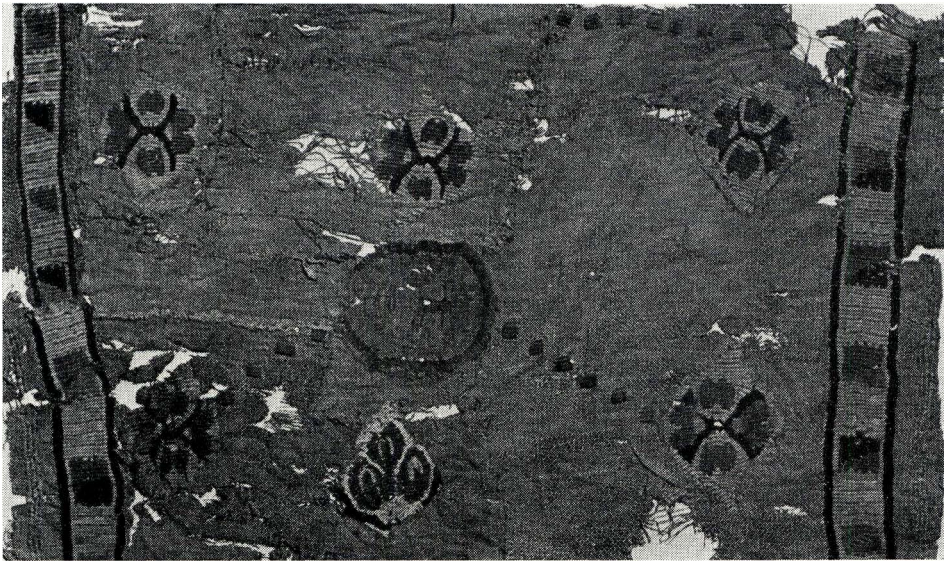
Broderi med lintråd på blå botten, 24x22 cm.

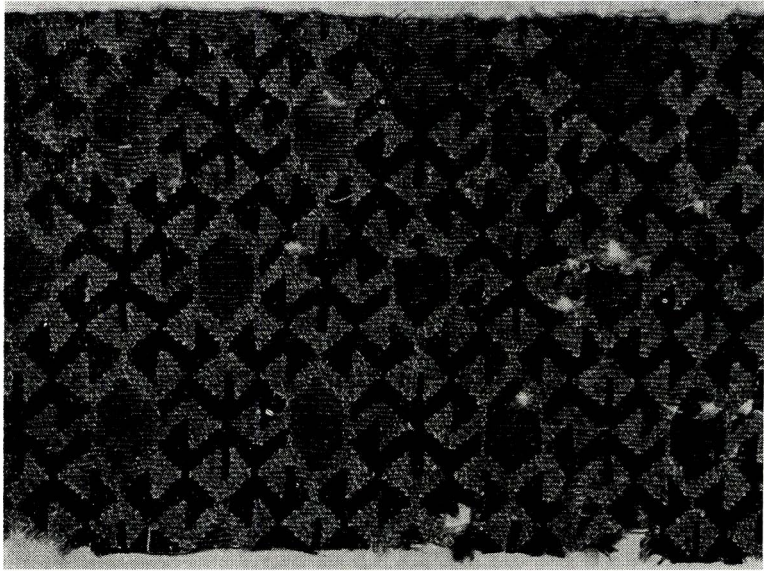
Bård, upphämta, 34x9,5 cm.

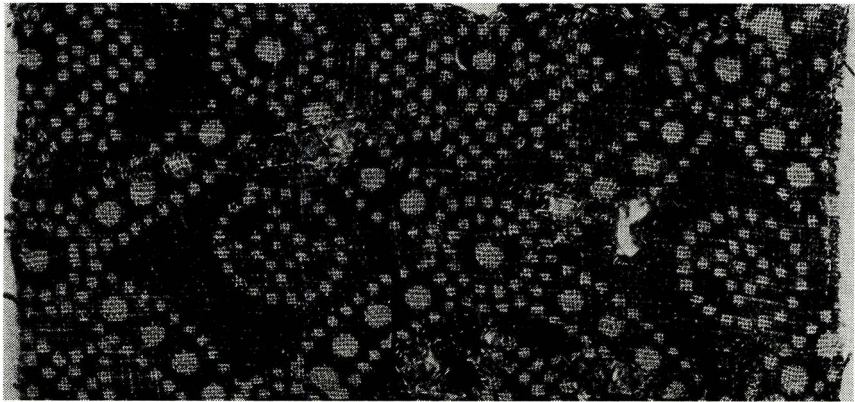
Ripsvävnad med ytmönster

Vävnad med inplockade blommotiv, punkter m.m. 43x33 cm.

Kelimvävd, ylle, 36x20 cm.

Reservagetryck på linne, 28x20 cm.

NÅGRA UTLÄNDSKA TEXTILIER

Under senare år har till samlingarna, ofta i samband med utställningar på museet, ett antal utländska textilier kunnat förvärvas. Fastän textilsamlingarna i Borås till största delen består av vävnader från Sjuhäradsbygden, är det angeläget att även utländska föremål finns för att ge jämförelsematerial och berika kunskapen om tekniker, färgsammansättningar och mönstergivning.

De avbildade exemplen visar bl.a. en Kashmirschal broderad i svart på fint, vitt ylle. Broderiarbetet har alltid utförts av män, men förekommer knappast längre.

De broderade handkläderna från Anatolien är i regel på glest bomullstyg, broderierna visar en rik variation i mönster och färger. Dessa handkläden utgjorde ofta gåvor till bröllopet och var då ofta hopfästa så att de båda dekorerade ändarna syntes. Somliga har aldrig varit använda utan är alltjämt hopfästa. De bevarades som statussymboler. De är omkring 150—200 år gamla.

Ett draperi från trakten kring Teheran är dekorerat med broderi, delvis med paljetter. Den lilla bönemattan är av tryckt bomull, liksom även fodret.

Ett par moderna tygtryck från Afrika visar exempel på inhemsk teknik. Bastvävnaden i flossa tillverkas sällan numera, då det fordras lång tid. Dessa mattor har därför nu ersatts av enklare tyger. Silkebandet i rips tillverkas för vissa fester och de granna färgerna är varken ljus- eller färgäkta.

Det tunna täcket från Guayana vävs i smala våder med inplockat mönster. Våderna snärjes sedan ihop.

Batiktillverkningen i Madras i Södra Indien har tillkommit på europeiskt initiativ, men mönstren bygger på indiska sagor och inhemsk tradition.

Den egyptiska vävnaden är en gobeläng från Wissa Wassefs vävskola i Harania utanför Cairo. Deras bildvävnader har ofta visats på

utställningar. Vävarna gör själva mönsterna och ur ett förråd av färgat garn väljer de ut de färger de önskar. En förvånansvärt opåverkad formgivning med stor charm. De första eleverna som var barn är nu vuxna och har sina egna barn med på arbetsplatsen.

SOME TEXTILES FROM OTHER COUNTRIES

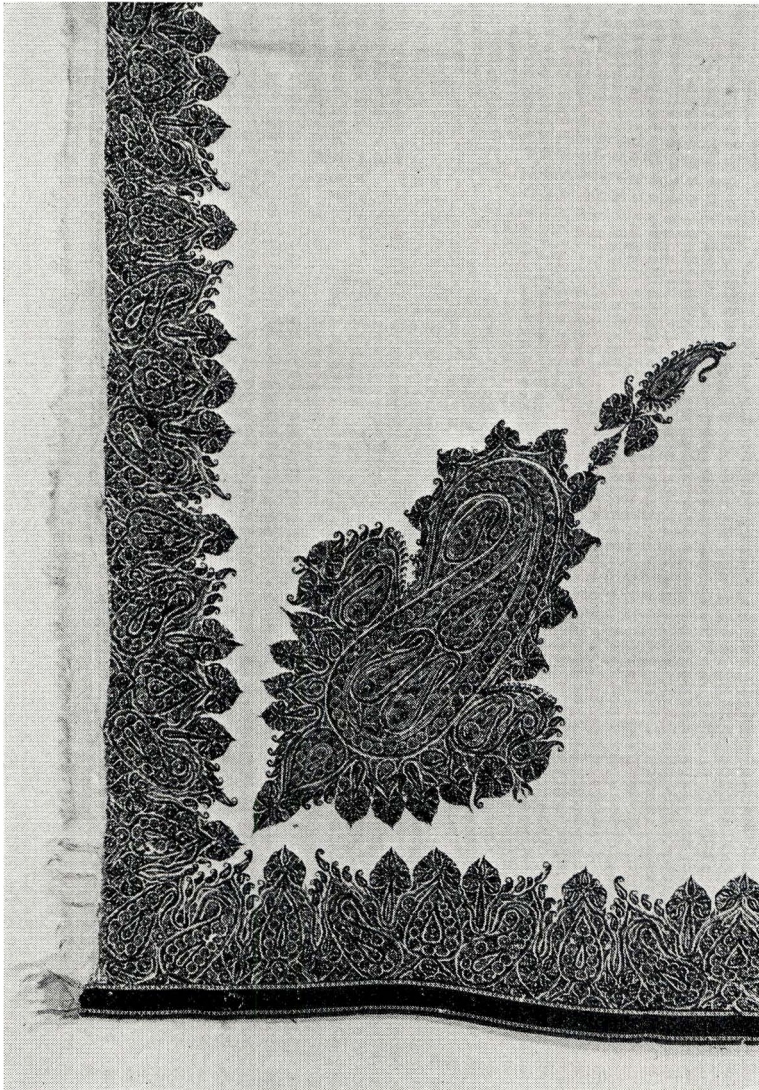
Although the collections of Borås Museum mainly consists of cloth made within Sjuhäradabygden even examples of foreign textiles are purchased when possible. Some examples are presented here.

The Kashmir shawl is embroidered in black on fine white woolen cloth. The work was always done by men, but is nowadays seldom seen. The Anatolian embroidered towels were used as marriage gifts. They were presented so that the two ornamented ends could be seen. Some of them were never used but spared as status symbols. They ought to be about 150—200 years old.

Two modern blockprinted cloths from Africa are examples of a native technique still used. The velour rug is seldom made today, while it takes much time to produce. The reps band from Ghana is exclusively made for some feasts and is easily bleached and must not be washed. The thin white cover from Guayana, South America, is woven in three pieces, later sewn together.

In Madras in South India, batikwork is introduced by European initiative, but the designs illustrate Indian myths and native tradition.

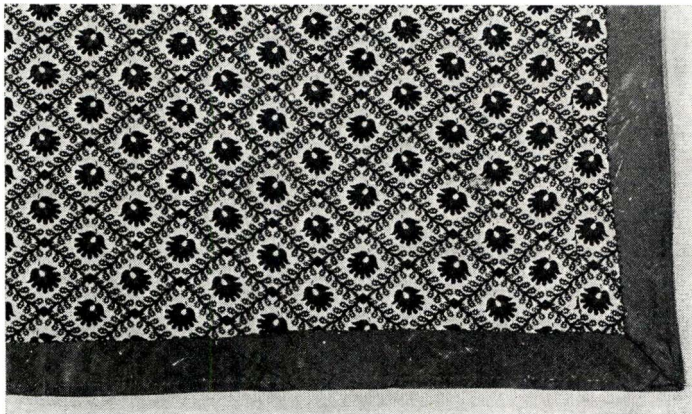
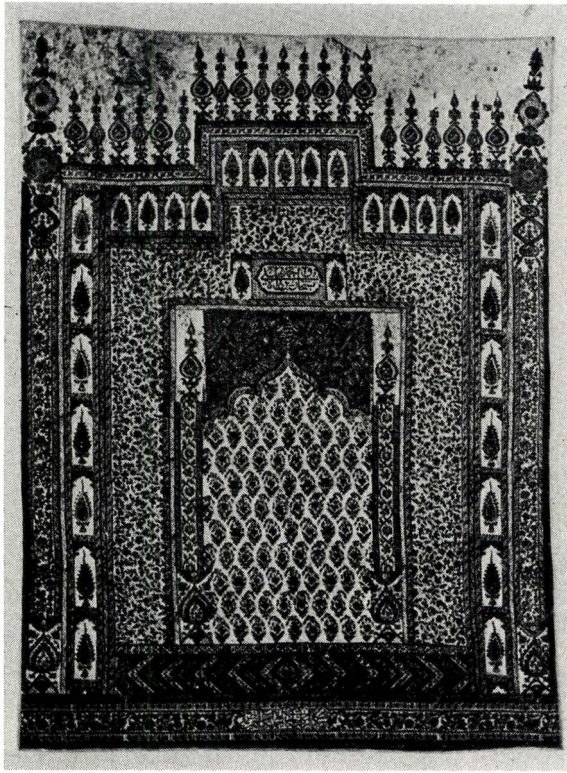
The Egyptian tapestry is from Wissa Wassef's weaving school near Cairo, where the first generation children now are grown up and bring their babies to the workshop while weaving. Their work is wonderfully original in design. The weavers are composing their own designs and elect coloured yarn from the supply.

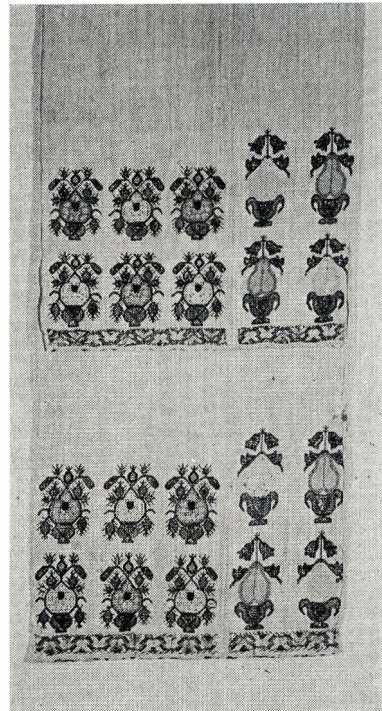
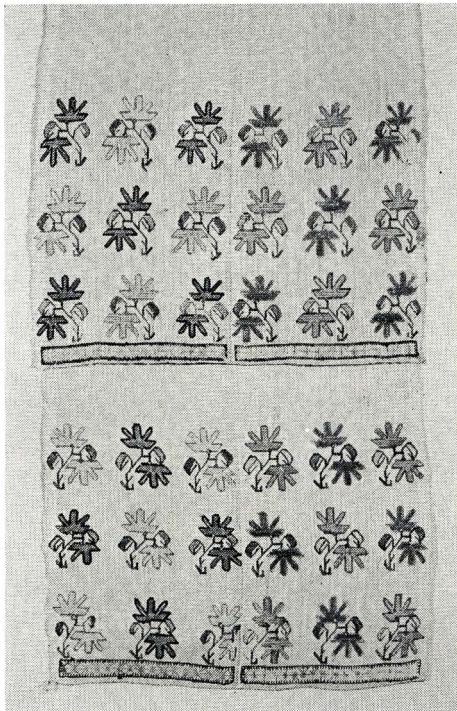
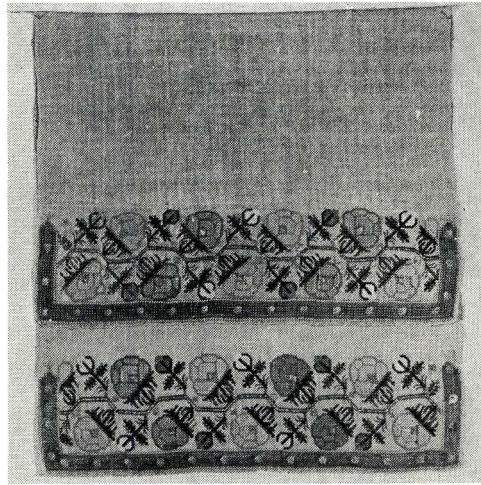
Kashmir. Broderad schal, skadad, 310x176 cm.
Tunt vitt ylle med svart broderi,
som utföres av män.

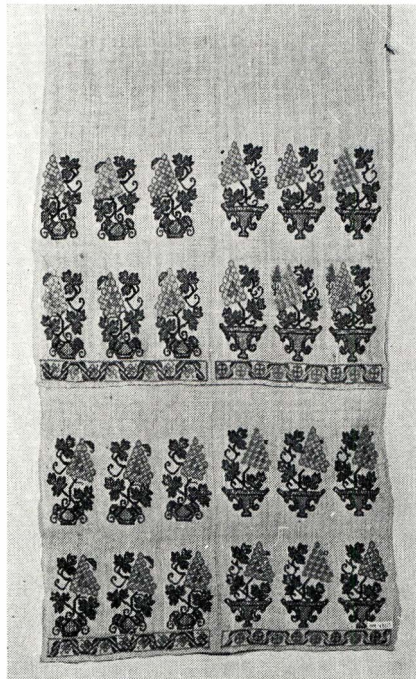
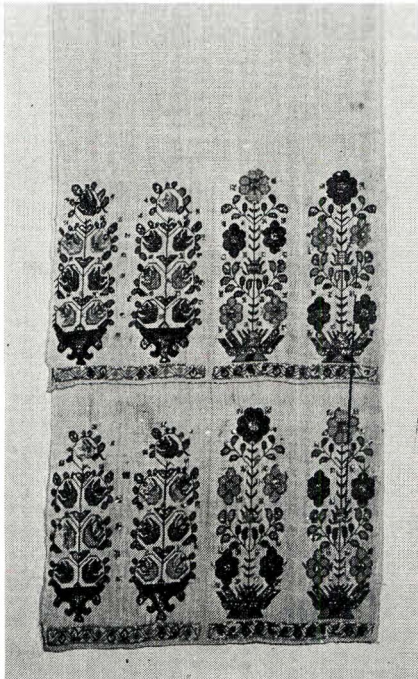
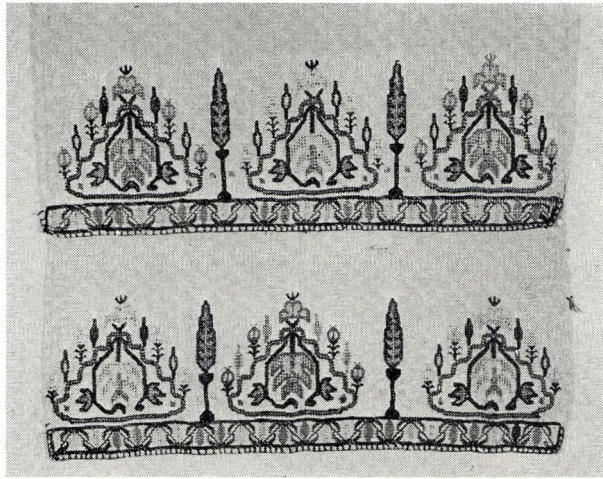
Persiskt draperi, från trakten kring Teheran.
Bomullstyng med broderi, paljetter m. m.
190x115 cm.

Bönematta från Anatolien, tryckt, fodrad, bomullstyg, 110x83 cm.

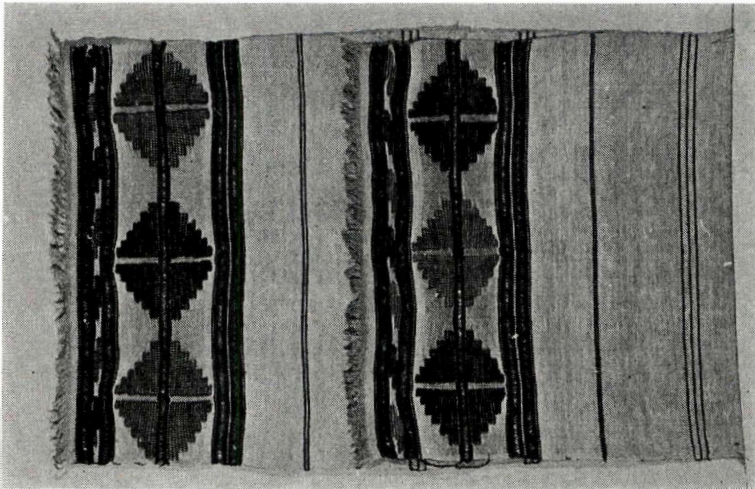
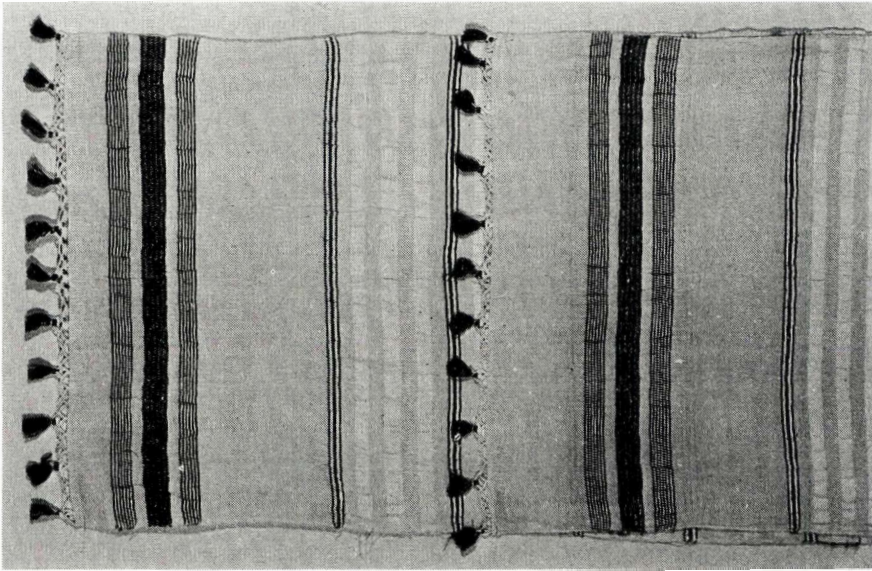
Handkläden, tunt bomullstyg med broderi i färg. Från Anatolien.

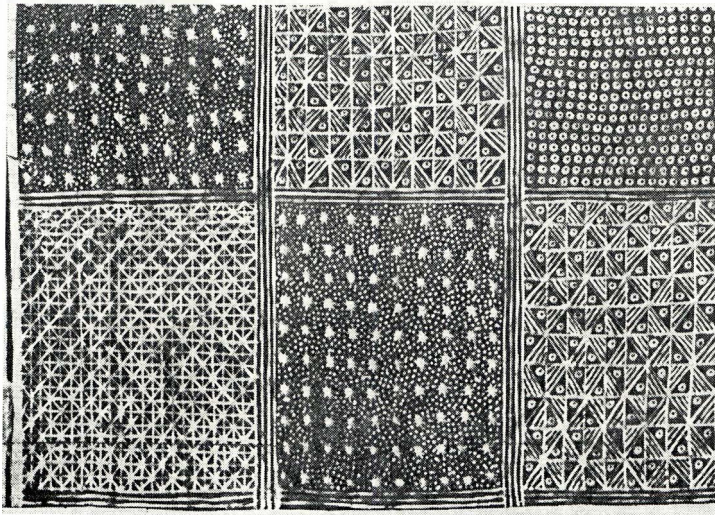
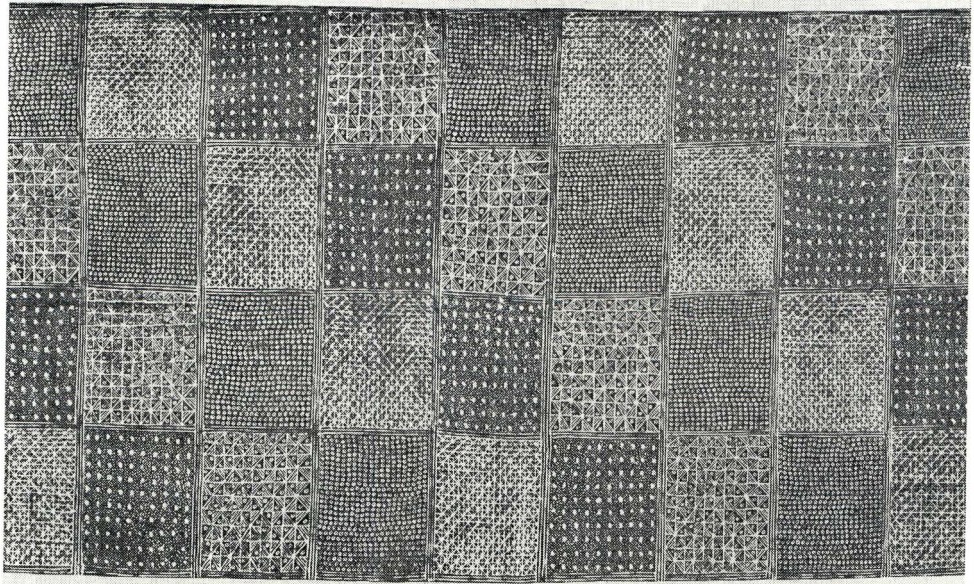
Handkläden från Anatolien.

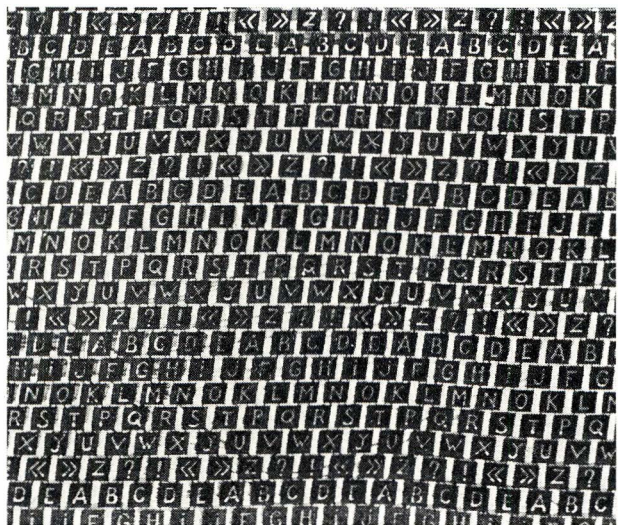
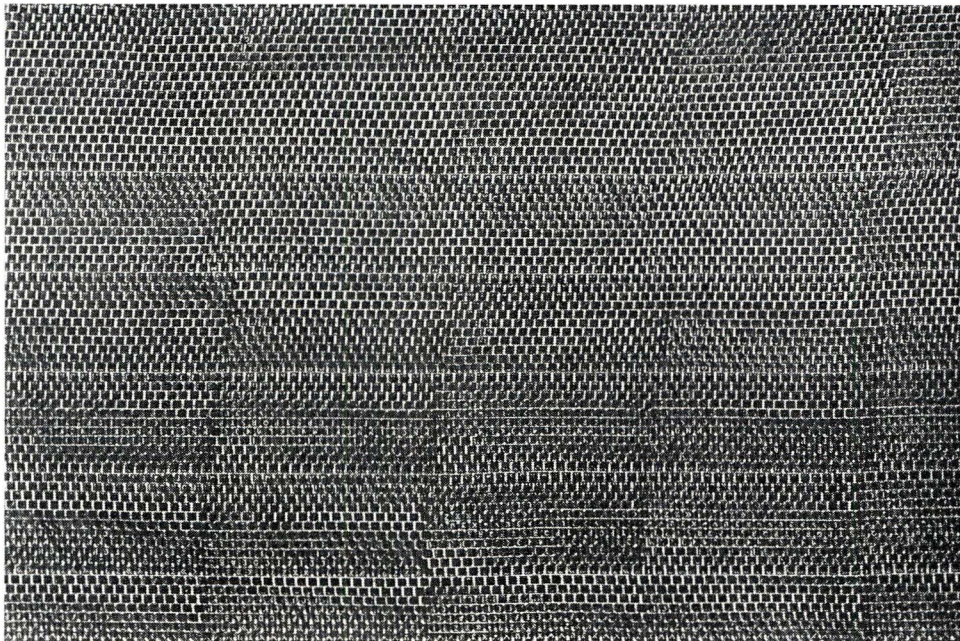
Handkläden från Anatolien.

Handkläden med vävda bårder i blått och rött. Anatolien.

Nigeria.
Kasawatriek på
bomullstyng.

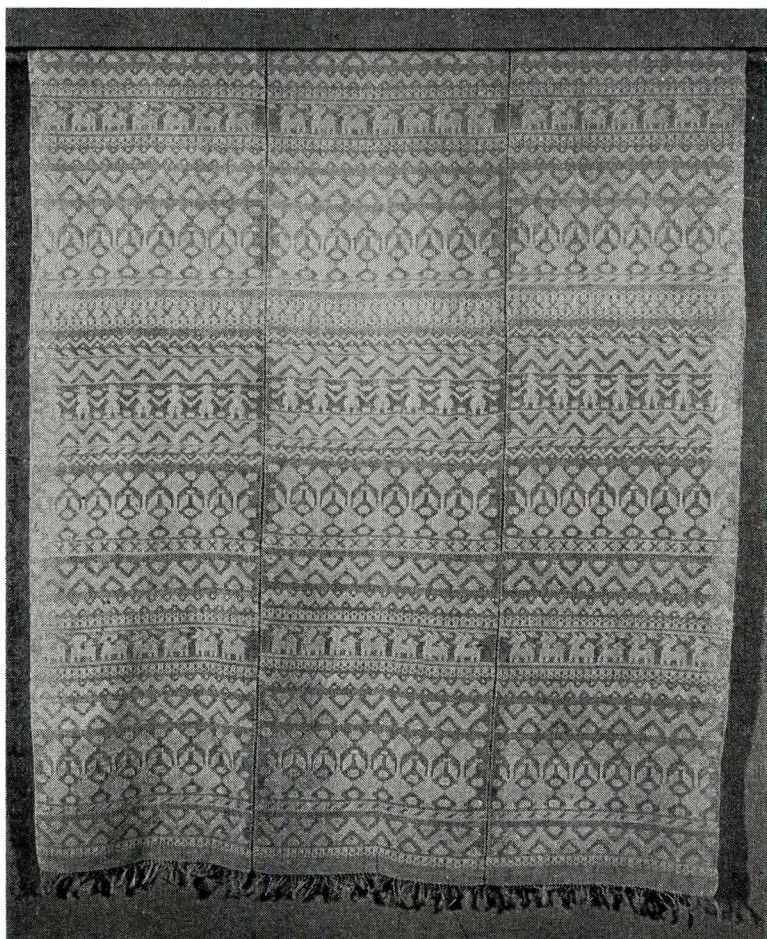
Zambia.
Vaxtryck på bomullstyg:
alfabetet.

Bastvävnad: Velour de Kasai.

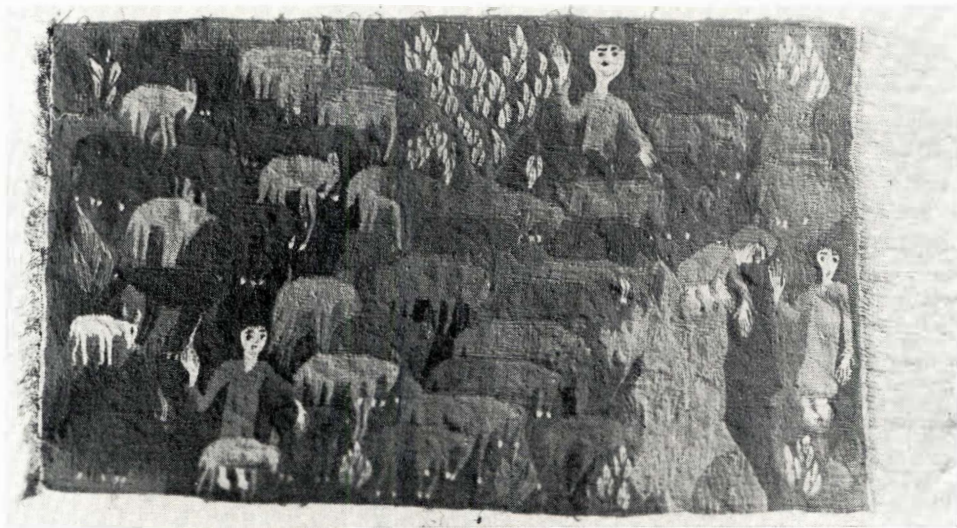
Ghana: Kent, ripsvävnad i silke.

Sydamerika, Guayana:
Täcke, tunt vitt bomullstyg med inplockat mönster.
Vävt i tre väder.

Sydindisk batik.

Gobeläng från Harania utanför Cairo.

NÅGRA KYRKLIGA TEXTILIER

I samband med utställningen Vårda kyrkan, som sammanställts i Jönköping och belyste restaurerings- och konserveringsproblem av kyrkobyggnader och deras inventarier, visades på Borås museum dels ett porträtt av Anders Hygrell, kyrkoherde i Borås 1742—1764. Ett porträtt av honom skänktes efter hans död till Caroli kyrka av sonen bankokommissarien Friedrich Hygrell i Stockholm. Detta porträtt förstördes vid 1822 års eldsvåda. Nu lät Aktuarie Eric Hygrell, Stockholm, välvilligt Borås museum låna pastellporträttet, den enda kända bilden av Anders Hygrell, troligen utfört samtidigt som det som funnits i Borås. Porträttet är osignerat, men skall vara utfört av en holländsk konstnär.

På utställningen visades också ett antal textilier, som dels lånats dels tillhör museets samlingar. Ett antal av dessa presenteras här i bild.

En broderad bård, som möjligen kan ha suttit på en mässhake eller korkåpa tillhör Tämta kyrka. Bild 2. På gråvitt sammet har applicerats drakar och en fågel samt en växande ranka samt en slät vapensköld. Djuren och rankan har broderats på linne med guldtråd och silke i läggsöm, kedjesöm och med konturer i rött och blått lingarn. Bården smalnar något nedtill och avslutas med ett rundat parti broderat med metalltråd i rutor med enkla blommor. Broderiet torde vara från medeltidens slut.

I Hedareds stavkyrka ligger på altaret en filetduk, bild 3, kantad med en knypplad spets. Filetnätet är knutet av lingarn liksom större delen av broderiet. De mörka partierna på bilden är sydda med guldtråd. Motivet är en drake och delar av bladslingor. Kanske tyder detta på att duken utgör en del av ett större broderi. Den knypplade spetsen är av 1500-talstyp.

Ett annat gammalt filetduker finns på ett antependium från Herrljunga kyrka. Bild 4. På ett ylletyg i flerskaftad blårod kypert

har våder av filetnät sytts fast. Nätet är broderat med drakar inom åttkanter. Broderiet delvis i färg. En altarringsduk av vitt linne med en infälld bård av filetnät med broderi i gulrött och vitt tillhör slottskapellet i Torpa och har säkerligen skaffats 1657, då kapellet invigdes och övrig textil utrustning anskaffades. Bild 5. Filetbroderi har förekommit på Västergötlands landsbygd i senare tid. Som jämförelse medtages två bilder 6 som visar dels en takduk från Rackeby sn, dels en filet våd från en annan sådan duk eller s.k. sparrlakan, båda tillhör museet i Skara.

En tryckt duk kommer från Ornunga kyrka, bild 7, men finns nu sedan länge på Göteborgs historiska museum. Det är en stor duk 195—147 cm med tre bårder tryckt i svart. I beskrivningen till duken sägs att det finns ”spår av svarta, påsydda yllebånd som bildat bokstäverna: IHS och GASE. Ingegerd Henschen beskriver duken i sin bok Tygtryck i Sverige: ”Duken . . . är i arrangemanget med de breda blombårderna kantade av smalare spetsimiterande rankbårder påverkad av 1600-talstapeter i yllevävnad. Över huvud taget är randningen mycket vanlig på 1600-talet, även i andra stoffer. Trycket är en enkel hantverksprodukt i svart på vitt linne . . . 1600-talet är på grund av den kalligrafiska teckningen sannolikaste tiden för dess tillkomst”. Till utställningen på Borås museum gjordes ett nytryck av dukens mönster. Något av ojämnheten i det gamla stocktrycket har gått förlorat i det moderna filmtrycket.

Två kalkdukar från Hillareds kyrka båda med silkebroderier i färg på tunt vitt linne. Bild 8, 9. Den ena med djur och stiliserade blomornament, den andra med nejlikor och urnor. De torde vara från 1600-talets förra del och kan vara polskt arbete.

Två kalkdukar, bild 10, den ena med applikationsbroderi på tunt silke. I mitten en lagerkrans och inskrift: N M B V ANNO 1783. Den andra med strödda blommor och inskrift: M C S M 1778 I H S. Båda tillhör Borås museum, härkomst okänd.

En kalkduk daterad 1779 tillhör Skephults kyrka, Bild 11, den är

av gråaktigt siden med små blommor i hörnen och I H S inom en strålkran. På fodret har angivits att den är en gåva av riksdagsmannen C T S. Han hette Carl Thomasson i Högshult, Skephult, var kronoskattebonde och representerade Mark, Veden och Ås härader vid 1778—79 års riksdag.

Som exempel på 1800-talets enklare, fabriksmässiga tillverkning avbildas en kalkduk ur museets samlingar, bild 12, med Leonardi da Vincis Nattvarden i mitten och bård av blommor och hörnbuketter i svart tryck.

Brudpäll från Fristads kyrka. Bild 13. Ljusblått siden med banddekoration och hjärtan i hörnen.

2 dopdräkter från Torpa slottskapell. Den första, bild 14, fint vitbroderi med Sparrevapnet under krona, tunna spetsar och sidenband. Den andra dopdräkten av mönstrat siden, prydd med rosetter och spetsar. Bild 14 a.

Doptäcke med mössa från Bollebygd. Bild 15. Siden med små blommor på svart botten med påsydda knappar och vaxpärlor.

En mässhake, tillhörande Skephults kyrka, bild 16 är av röd, italiensk sammet med mönster av ströblommor i gulgrönt och vitt samt guldbroschering. Från 1400-talet. Mässhaken från Berghems kyrka, nu på Borås museum, är sydd av mörkröd, troligen italiensk sammet med skuren och oskuren lugg omväxlande med släta partier. Kors av silverspets över vitt atlassiden. Kristusfiguren av metall. Årtalet 1638 påsytt.

En bonad från Sjötofta sn. Bild 17-18, broderad på grönt ylle med fem scener ur liknelsen om ”den förlorade sonen”. I kanten en bård av tulpaner och andra blommor. Bildscenerna skiljes åt av pelare med vinrankor. Bildtexterna lyder:

THEN FÖRLORADE SON SET ARF BEKOM DOCK TIL
RINGA FROMMA — HANS PUNG BLEF SNART TOM —
HAN MOSTE HUSET RÖMMA — OCH TIL SVINEN FALLA
— SIN FADERS ROM IHOG KOM FÖR HONOM FALLER

HAN NEDER. På katalogkortet finns anteckningen: "dat 1663". Bonaden är numera inramad och någon datering kunde ej upptäckas. Brusewitz som förvärvat bonaden till Göteborgs museum berättar: "Under en vandring i Kinds härad, sommartiden 1876, påträffades detta originella skilderi hos en bonde på Rånäs, en mycket afsides belägen gård i Sjötofta socken. Sägen var om detsamma, att det arbetats av tvenne adelsjungfrur. Nu fann jag det stycket i tvenne hälfter, hvilka hopsyddas på längden, utgjorde foder under en skinnfäll. Från början troligen ämnadt att sitta längs taklisten som en gammaldags s.k. "väggbonad", är det utsydt med färgadt garn på grön botten, och föreställer i fem avdelningar den välbekanta liknelsen om den "Förlorade Sonen." (Brusewitz, Minnesblad 1875).

I mycket förenklad form finns en antydning om en broderitradition i trakten. På en gård i Sjötofta finns en bänkdyna i rött ylle broderad med blommande kvistar och AID 1793.

SOME ECCLESIASTICAL TEXTILES

In connection with an exhibition: "Preserve our Churches" composed by the museum in Jönköping, a portrait of Anders Hygrell, vicar in Borås 1742—64 was shown. This is the only known painting of Hygrell and it was never before exposed in Borås. A copy has once belonged to Caroli church, but this was destroyed in the fire of 1822.

At this occasion some old and new textiles were also exposed. A medieval embroidery with a bird, dragons and stylised branches was lent from the church in Tämta.

Probably of about the same age is a small network cloth lying on the altar in the old chapel in Hedared. Here is a dragon and some leaves embroidered. The dark points are sewn with goldthread. The cut off design may indicate that only a part of the original embroidery is preserved. It is now surrounded by needlepoint from the 16th century.

Pieces of filetembroidey sewn on to a blue-red woollen cloth have been used on the altar in the church in Herrljunga. The design shows octogons with small dragons within. The same technique is found again on a linen cloth belonging to the private chapel at Torpa castle. Certainly dating from 1657 when other textiles were made for the newly built chapel. Filet embroidery has been used in Västergötland even during later centuries. The pictures on Pl. 6 show examples hereon.

A large block-printed linen cloth has belonged to Ormunga church. The borders are printed in black on linen during the 17th century.

Two small cloths from Hillared's church for the communion-cup are both embroidered with silk on fine white linen. They ought to be from the 17th century, and probably made in Poland. Now in Historical Museum, Gothenburgh.

Among the other pictures just the last large embroidery will be mentioned here, Pl 18—19. On woollen dark green cloth five scenes from the story of The Lost Son are depicted. It is 317—42 cm and was found in Sjötofta parish in the 1870ties and brought to The Historical Museum of Gothenburgh where a notation in the catalogue says that it bears the date 1663.

Bild 1. Anders Hygrell, kyrkoherde i Borås 1742—1764.

Bild 2. Broderad bård, Tämta kyrka, längd 127 cm, bredd 15—12 cm.

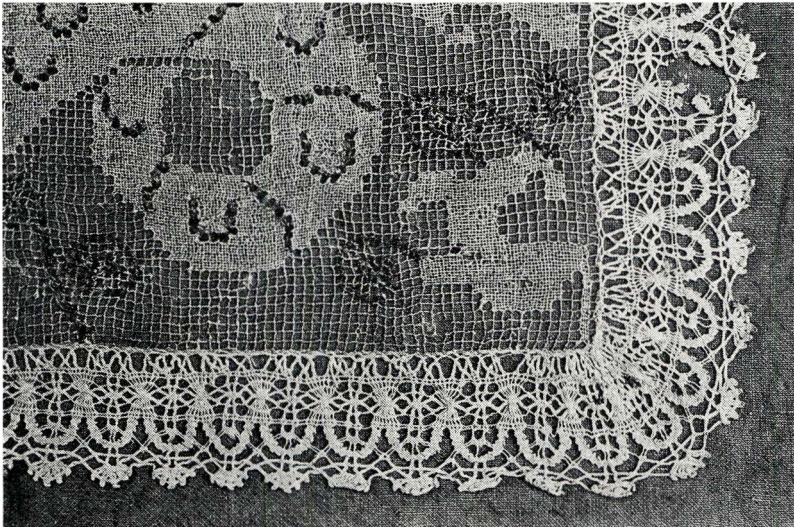
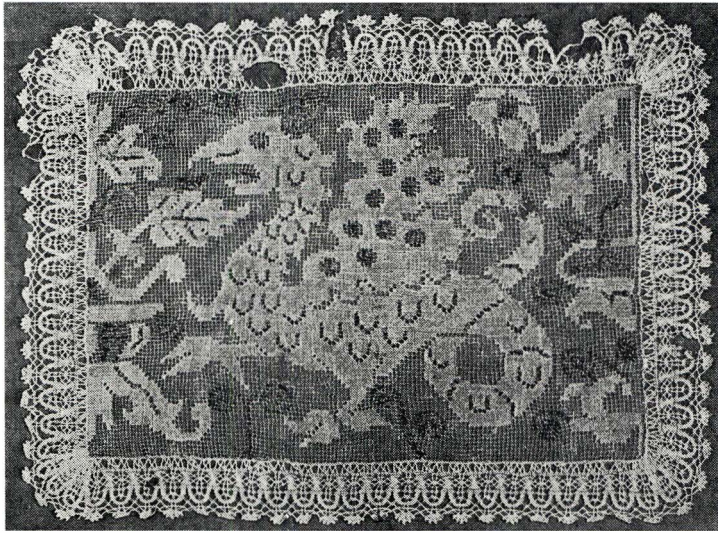

Bild 3. Filetduk, Hedareds stavkyrka, 53x40 cm.

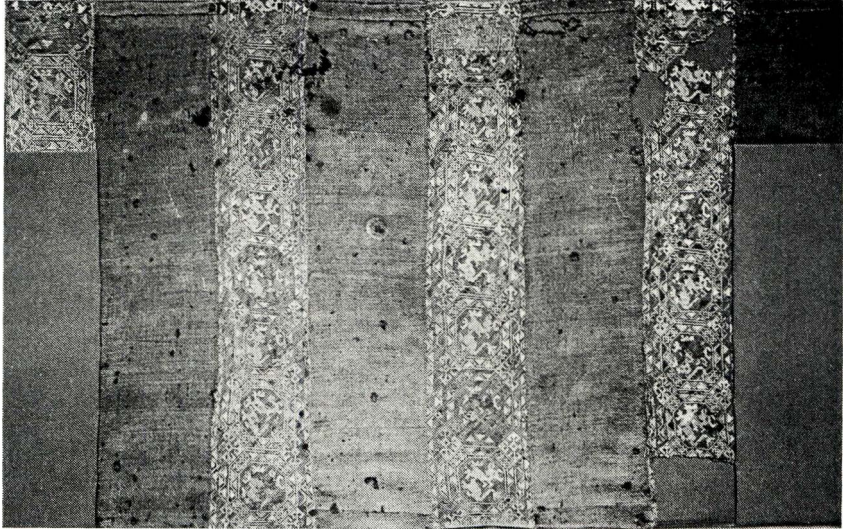

Bild 4. Antependium med filetbårder, Herrljunga kyrka.
Nu i Västergötlands museum, Skara.

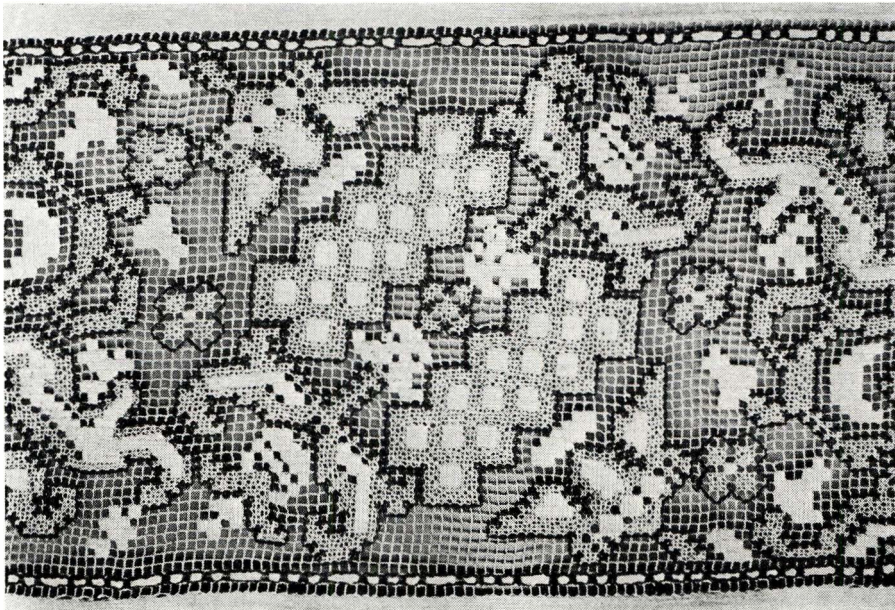
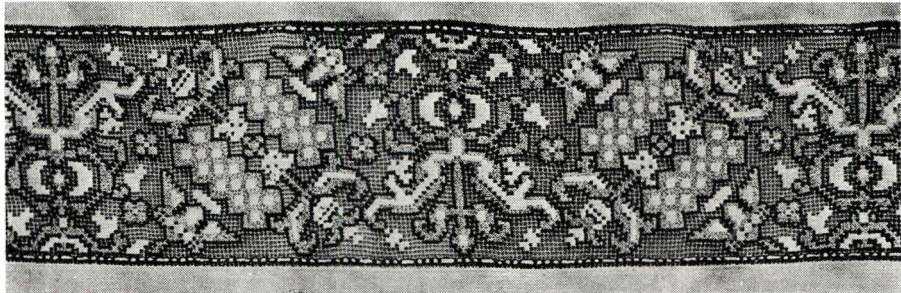

Bild 5. Altarringsduk med filetspets. Torpa slottskapell.

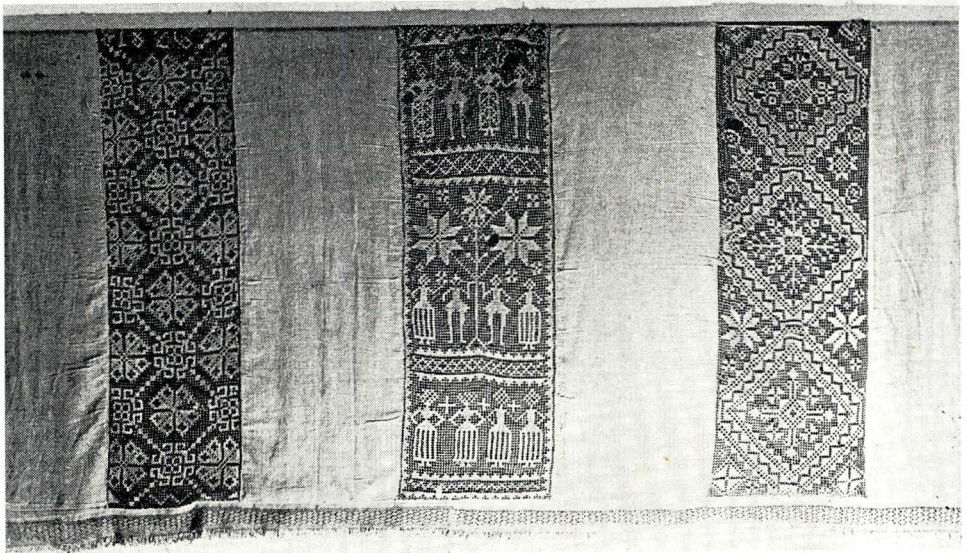

Bild 6 a. Takduk av linneväv och knutet nät med trädningar.
Borås museum.

Bild 6 b.
Detalj av takduk,
Skara museum.

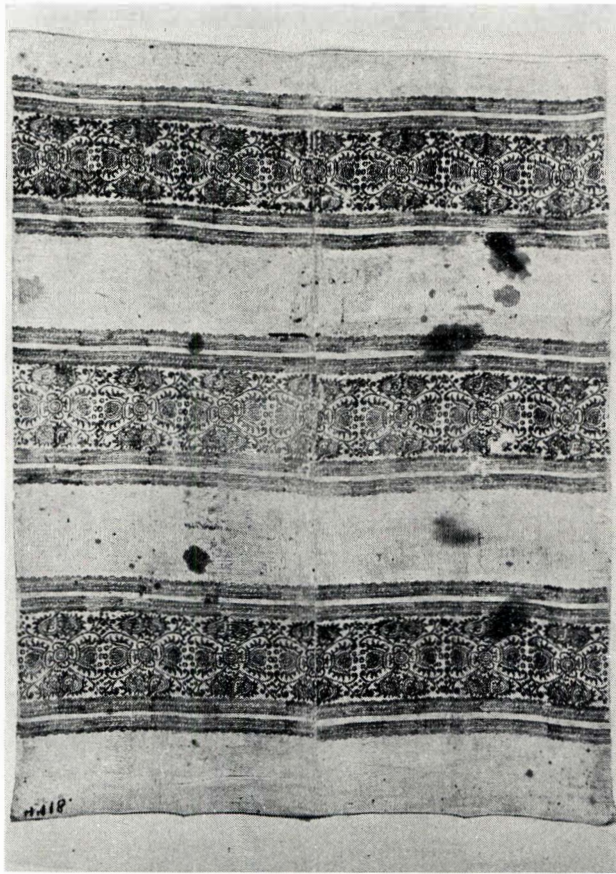

Bild 7. Altarduk, tygtryck, Ornunga kyrka. Nu i Göteborgs historiska museum.
Överst original, nedtill nytryckt bård.

Bild 8.
Kalkduk från Hillareds kyrka.
Nu i Göteborgs historiska
museum.

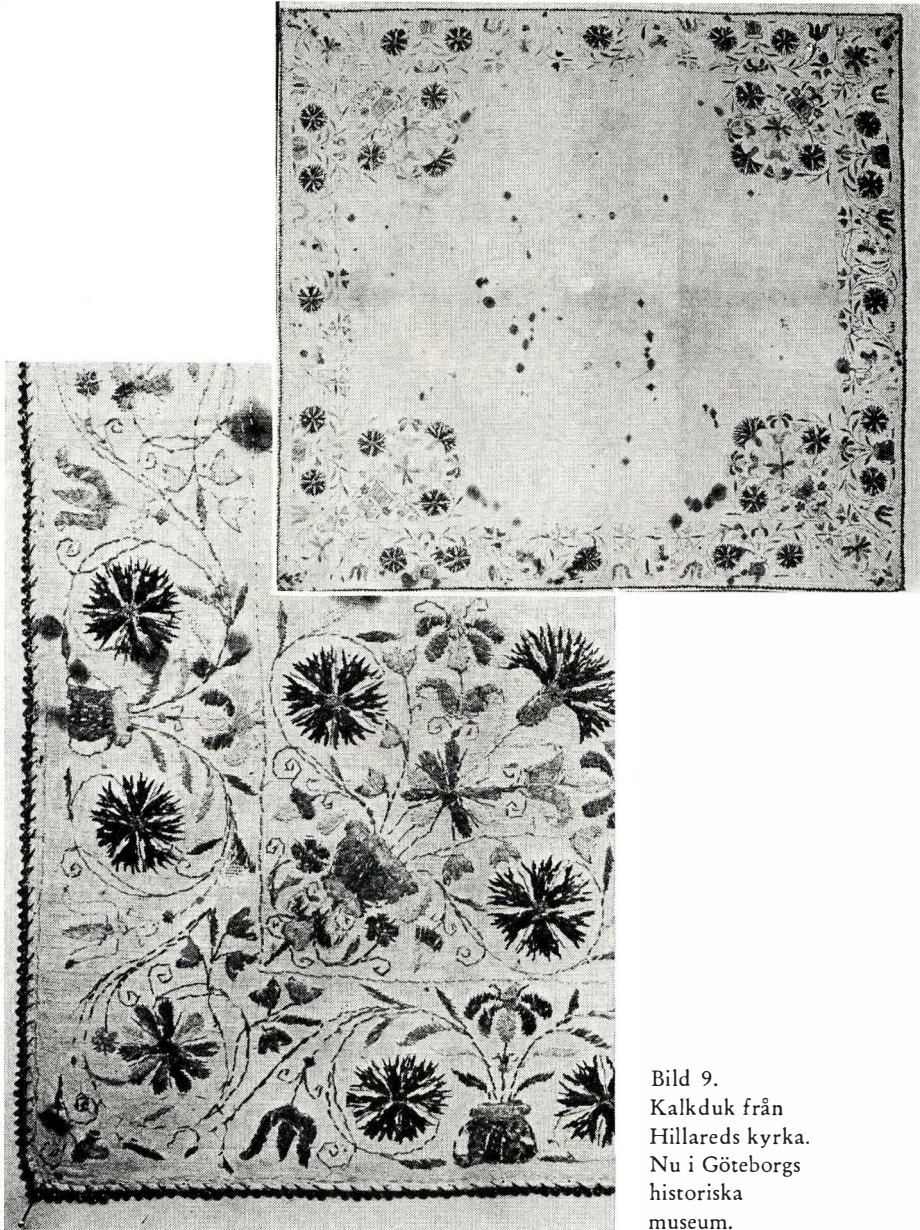

Bild 9.
Kalkduk från
Hillareds kyrka.
Nu i Göteborgs
historiska
museum.

Bild 10. Två kalkdukar, 1782 och 1788, okänd härkomst.
Tillhör Borås Museum.

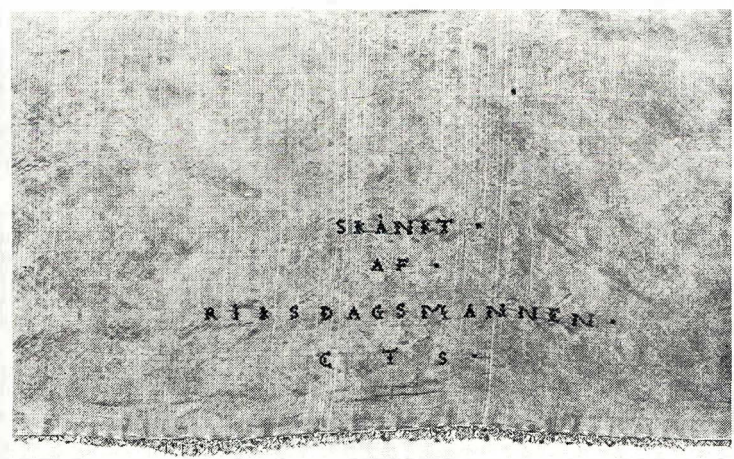
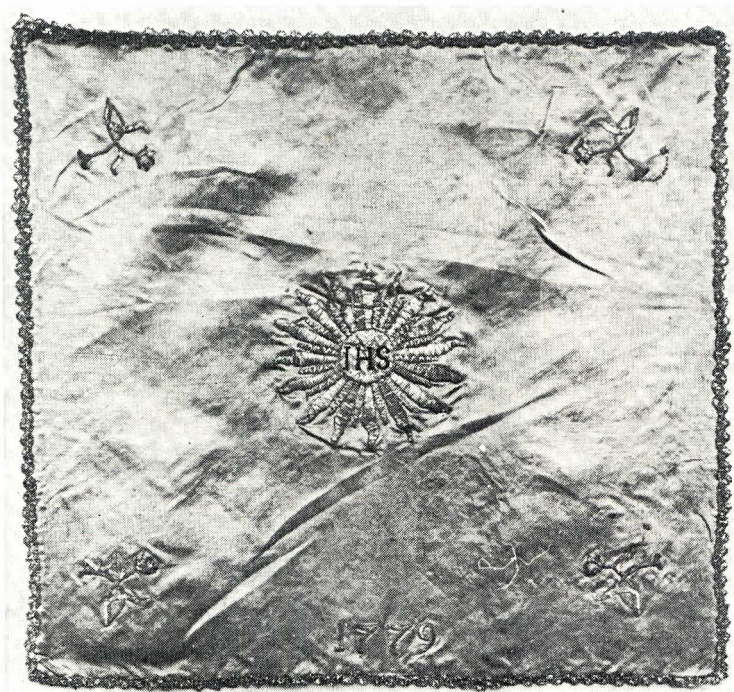

Bild 11. Kalkduk, 1779, från Skephults kyrka.

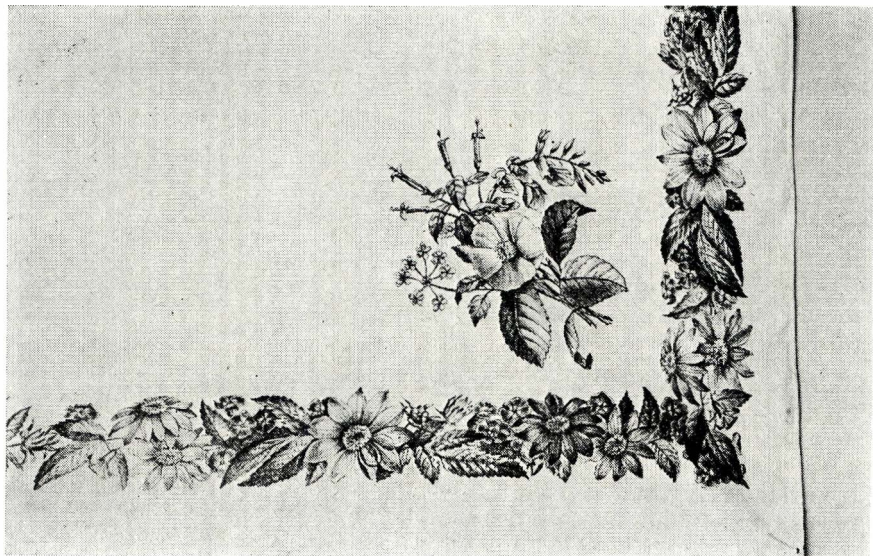

Bild 12. Kalkduk med tryck i svart.

Bild 13. Brudpäll, Fristads kyrka.

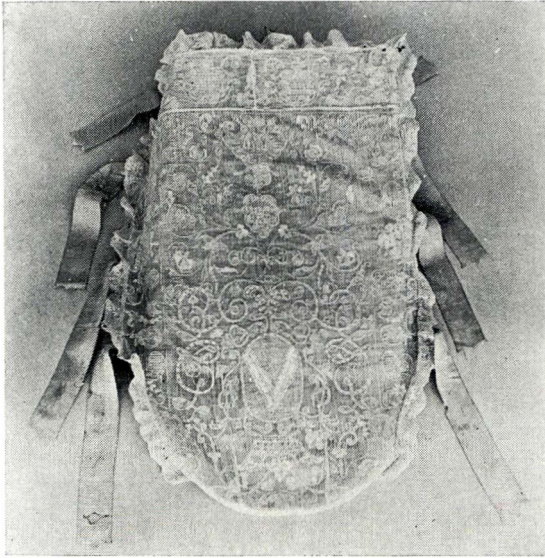
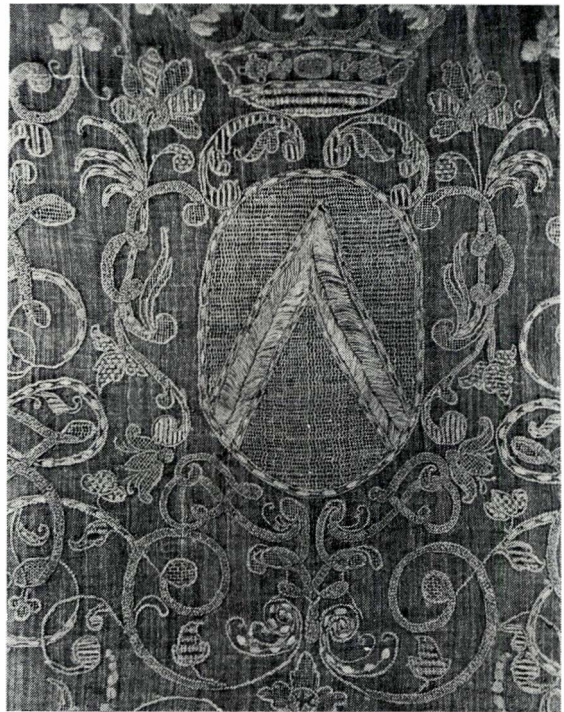

Bild 14.
Dopdräkt.
Torpa slottskapell.

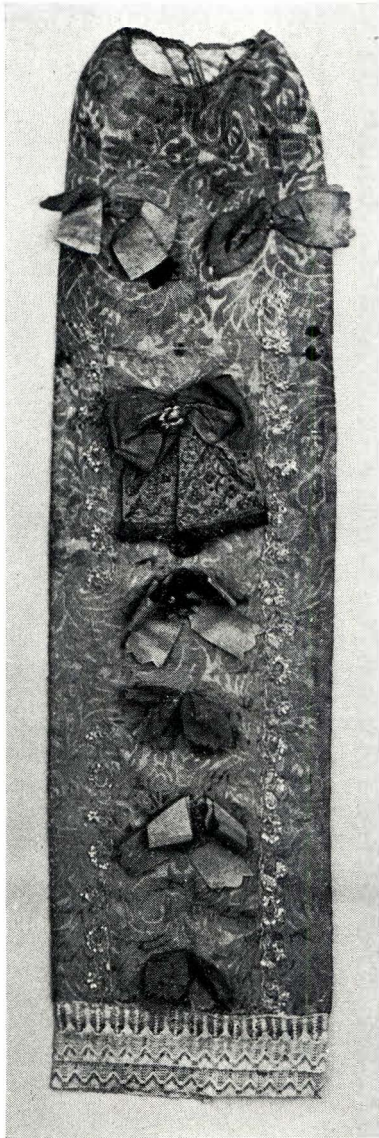

Bild 14a

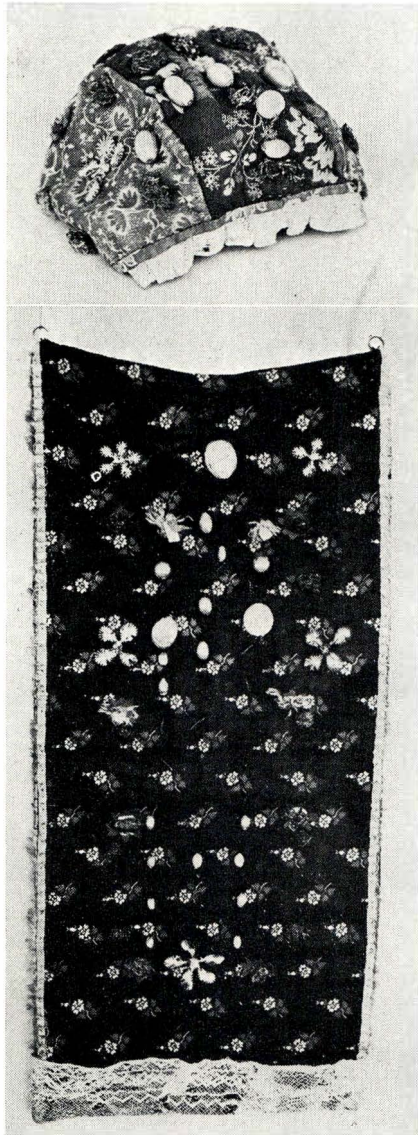

Bild 15

Dopdräkter från Torpa och Bollebygd, nu på Borås museum.

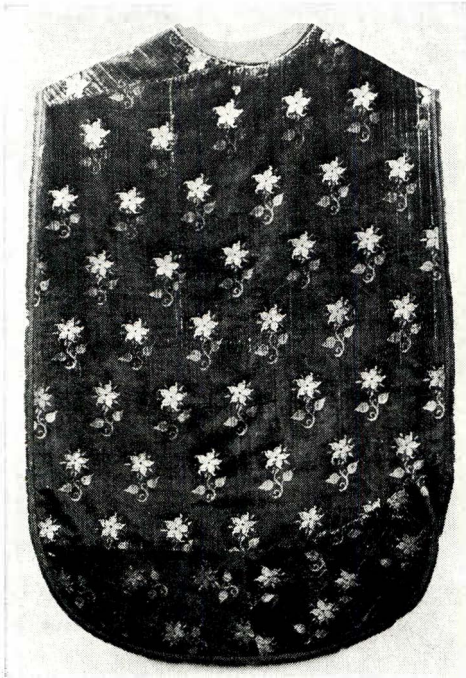

Bild 16.
Mässhake,
Skephults kyrka,
av röd italiensk
sammet med blommor
i gulgrönt och
vitt och guld-
broschering.
1400-talet.

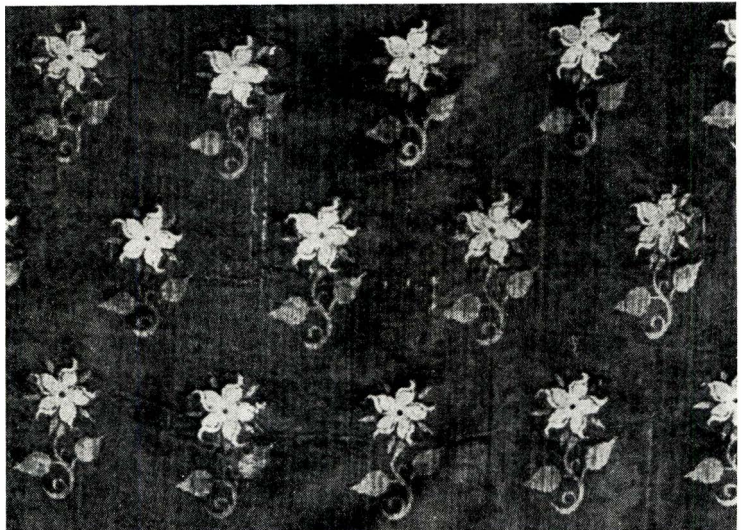

Bild 16 b.
Mässhake, Berghems kyrka,
mörkröd, skuren och oskuren sammet.
Nu Borås museum.

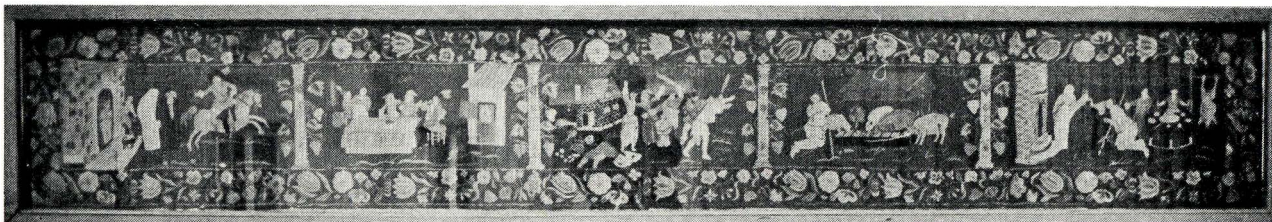

Bild 17. Väggbonad. Den förlorade sonen, Rånäs, Sjötofta sn.
 Broderi med ullgarn och silke på grönt ylletyg, 317x42 cm.
 Nu på Göteborgs historiska museum.

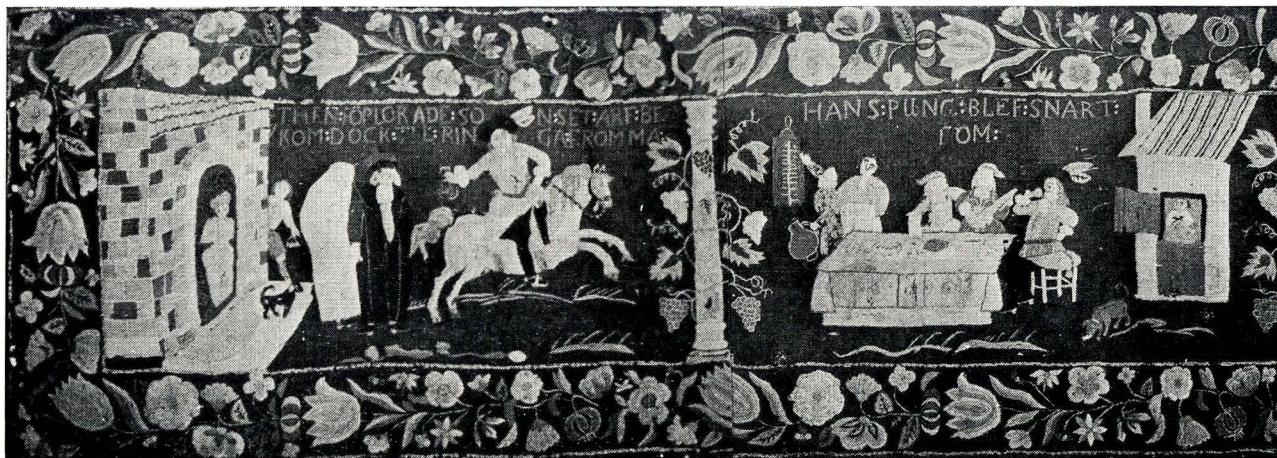
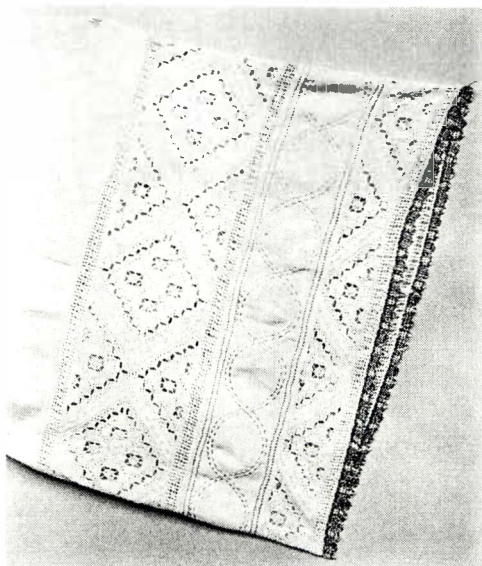

Bild 18.

Mässkjorta med vitbroderi,
Torpa slottskapell.
Märkning två vapensköldar:
CCS — SBD 1620.

DE SJU HÄRADERNAS KULTURHISTORISKA FÖRENING

STYRELSE

Ordf. Civ.ing. AXEL-UNO NYLANDER

V. ordf. Rektor BIRGER LARSSON

Skattmäst. Bankdirektör P. O. KLEIN

Sekr. Landsantikvarie INGEGÄRD VALLIN

Rektor GUSTAF BOGER

komm.rådet FRITHIOF BOO

Verkst.arb. TORSTEN EDLUND

Fru BERIT EISERMAN

Lektor TORSTEN HEDBERG

Direktör GUNNAR HEDELIN

Fru MEJE JOSEFSSON

Lantbrukare VILGOT JOSEFSSON

Kapten BENGT KJELLGREN

Överläkare C. G. LECZINSKY

Överste GUNNAR LUNDQUIST*

Direktör YNGVE MAGNUSSON

Bibl.ass. LILIAN PERSSON*

Lektor SVEN SANDSTRÖM

Överläkare TOIVO STENSTAM

Notarie G. A. WESTFELDT

Agronom FREDRIK ZETHELIUS

*Valda av stadsfullmäktige

Arbetsutskott:

Herrar NYLANDER, KLEIN, LARSSON, LECZINSKY och
WESTFELDT samt fröknar PERSSON och VALLIN

FÖRENINGENS FÖRTJÄNSTPLAKETT
har 1971 tilldelats:

Brons:

STEN BERGER, Blidsberg BERTIL ERIKSSON, Sexdrega HUGO FRANSSON, Seglora

S E T H T I N G V A L L

De Sju Häradernas Kulturhistoriska Förening har i Seth Tingvall mist sin vice ordförande. Det var helt naturligt, att Seth Tingvall med sin läggning och sina intressen skulle bli en synnerligen aktiv medlem i föreningen, och vice ordförandeskapet har han innehaft de sista 10 åren.

Den kulturhistoriska forskning Seth Tingvall ägnade sig åt var gedigen och saklig, om vilket alla hans artiklar och uppsatser vittnar. Hans kunnande var stort och hans framställning fängslande. Han var alltid uppfylld av något kulturhistoriskt ämne, företrädesvis med anknytning till vår bygd, och engagerade sin omgivning med frågor, synpunkter och fakta.

Alltid hade Seth Tingvall något att ge, och för allt han gett, för det stöd och den tillgång han varit och för hans sanna vänskap vill Borås och De Sju Häradernas Kulturhistoriska Förening med tacksamhet bevara hans minne.

Axel-Uno Nylander

BIRGER HÖGSTRÖM

Under åren 1943—60 var bankdirektören Birger Högström ledamot av styrelsen för De Sju Häradernas Kulturhistoriska Förening. Under 1952—60 var han föreningens skattmästare. Med stort intresse och hjälpsamhet skötte han detta uppdrag och deltog i föreningens arbete. Blygsam och rädd för offentligt beröm ville han aldrig ta emot museets förtjänstplakett eller någon annan form av utmärkelse för sina insatser. En vänlig, försynt och kunnig människa har med Birger Högströms bortgång lämnat vår krets.

Ingegärd Vallin

Å R S B E R Ä T T E L S E 1 9 7 0

Sedan föregående årsmöte har disponenten Gunnar Ivarsson avlidit. Under åren 1955 till 1964 var han ledamot i styrelsen och har även därefter visat stort intresse för föreningens verksamhet. Aktivt stödde han på olika sätt hembygdsföreningen i Kinna alltifrån dess tillkomst. Föreningen minns honom med tacksamhet.

1970 har vid Borås museum varit ett år fyllt av intensivt arbete.

I maj öppnades en permanent textilavdelning i Ramslätt. Där visas prov på svensk inredningstextil från 1936 fram till 1955, tillverkad i Västergötland, dels som hantverk, dels vid industrier för AB Elsa Gullberg, textilier och inredning. Det är den period då svensk inredningstextil genom teknisk kvalitet och konstnärliga mönster vann världsrykte.

Ytterligare ett rum håller på att iordningställas för att kunna visa mera av museets textila provsamlingsar.

Insamlingen till textilarkivet har givit ett gott resultat och omfattande samlingar av prover, tyglängder, fotografier m. m. har inkommit. Lokalbristen har gjort det omöjligt att härbärgera maskiner, varför sådana kunnat mottagas endast på villkor att de tillsvidare får kvarstå hos företagaren.

Under året har följande firmor lämnat bidrag till samlingarna:

AB Fritsla Gardinfabrik, AB Borås Handvävnadsindustri, AB Karl Rundgrens Väveri, A. J. Borgs Väfveri AB, Textura Väveri AB, Farma Textiltryck AB, Saxylle-Kilsund AB, AB Fodervävnader, AB Borås Spetsfabrik, AB Arvidsson Tapetsrerarverkstad, AB Svenska Yllekoncernen, AB Svenskt Konstsilke, Rydahls Manufaktur AB och Hertz & Co Manufaktur AB, Göteborg.

I samband med museets utställningar har Borås Wäveri AB och Eriksbergs Väveri AB överlämnat ett stort material. Från AB Elsa Gullberg har även gåvor erhållits och en del kompletteringar av samlingarna har gjorts genom inköp. Många av gåvorna omfattar många mindre prover med tillhörande teknisk beskrivning, halvfabrikat m.m.

Ett intressant förvärv till textilsamlingen utgör en av de första flossamattor som vävts för Svensk Hemslöjd. Den är ritad av Elsa Svensson (Gullberg) och utställdes 1911 på Nordiska Museet. Materialet är återgångar i bomull och trots att mattan sedan dess varit i oavbruten användning är den i förvånansvärt gott skick. Donator är docenten Carl Johan Lamm. Till utställningen i Ramslätt har Elisabeth af Trolle överlämnat en gustaviansk stol klädd med Gullbergs-tyg.

Katalogisering och märkning av inkomna samlingar fordrar ganska lång tid och kan i regel ej fullföljas under löpande år.

De inmärkte föremålen var under 1970: 3.040 och huvudkatalogen omfattade vid årsskiftet 44.290 nummer.

Med anledning av den utställning kallad Borås i posten, som under november öppnades på Postmuseum i Stockholm, har en insamling av postorderkataloger och prover gjorts. Följande företag har lämnat bidrag: Älfsereds Syfabriks AB, Svensk Modeindustri AB, Ellos Postorder AB, Josefssons i Borås AB, Rowells, Borås Textil AB, Haléns i Borås AB. En fullständig serie av kataloger från Allmänco AB omfattande åren 1920—1969 samt en serie personaltidningar utgör en förnämlig gåva i detta sammanhang. En ytterligare utökning av materialet rörande postorderrörelsen skulle vara av värde för belysningen av denna del av Borås industrihistoria.

Gåvor till textilsamlingarna har även överlämnats av många enskilda personer. Däribland kan nämnas: servetter, dukar, lakan, täcken, klänningar, dräkter, schalar, en regnkappa i fototryck, arbetskläder och prover på tillverkningar från den tidigare Fabriken Nor-

den, förkläden, baddräkter m. m. Även en del manskläder ingår, bl.a. en s. k. marknads kappa, skjortor, känger och galoscher.

En norsk ”grene” eller rana har inköpts. Den är vävd i stående vävstol enligt en mycket gammal vävmetod och har stadkant även på varpsidorna.

Silversamlingen har tillförts några mindre föremål: matskedar och ett par dosor samt ett par ljussläckare. Dessutom har Fru Kerstin Engblom överlämnat en cigarrettask tillverkad 1948 av Atelier Borgila AB, Stockholm, med ingraverade namn från en rad boråsbor som skänkt densamma till Alex Engblom.

Arvingarna till Fru Ruth Rantzien har överlämnat ett porträtt av hennes fader fabrikören Viktor Svensson målat av professor E. Österlund. Ett större skåp och ett slagbord hör till gåvorna medan en gustaviansk spegel och två lampetter inköpts. Ett antal stofftapetväder har likaledes inköpts, enligt uppgift skall de ha suttit på Hökerums gård i Södra Vings socken. En sländtrissa funnen i Fristad har överlämnats till de förhistoriska samlingarna.

Inköpen till biblioteket är ganska få och omfattar huvudsakligen uppslagsböcker och några tidskrifter. Genom byten med årsboken tillföres biblioteket emellertid årligen c:a 75 årsböcker, främst från de nordiska länderna.

1970 års årsbok utgjorde 25-te årgången.

Till arkivet har skänkts fotografier och småtryck. Fotosamlingen har även ökats genom fotografering inom museet och i samband med resor och förrättningar. En samling fotografier från södra Kinds härad har inköpts. Negativkatalogen omfattade vid årsskiftet 36.069 nummer. Klistring och påskrift av den stora Thulinska samlingen har pågått under året och har inte ännu hunnit helt slutföras.

Utställningsverksamheten har varit livlig.

Följande utställningar har visats på museet:

T.o.m. 25 jan. Bleckslageri

1—22 febr. Bälgpipor och munharpor

1—30 mars Norsk folkkonst
5—26 april Naturen och människan
29 april—21 maj Peruanska textilier
6—21 maj Elsa Gullberg: Tygtryck
26 maj—23 aug. Borås Wäfveri AB, 100 år
30 aug—20 sept. Naturvård i Älvsborgs län
27 sept.—25 okt. Eriksbergs Väveri AB, 50 år
18 okt.—8 nov. Ur Gustaf Thulins bildsamling
31 okt.—22 nov. Alvar Aalto
21 nov.—10 jan. 1971 Handarbetet och dess verktyg

Därutöver har Riksutställningars utställning Roland Kempe: Serigrafier haft Sverigepremiär i Borås, varvid museet fick disponera Älgården under tiden 19 april—13 maj. Vidare har en av Historiska Museets vandringsutställningar: Gående bord visats på Engelbrekts- och Erikslundsskolorna. Delar av utställningen av peruanska textilier har visats i Ulricehamn genom Kulturnämnden där. Genom den ökade service med arbetsuppgifter och katalogblad, som personalökningen vid museet möjliggjort har skolbesöken kunnat få mer innehåll och detta har med välvilligt bistånd från skolkansliet resulterat i en markerad ökning av besöken.

Det ökade antalet besökare skulle också erfordra en ökad vakt-hållning. Stölder har under året förekommit i samlingarna, vilka är svårövervakade, då de finns fördelade i nio olika byggnader. I regel finns två vakter i tjänst, men en är bunden i Ohlsonska gården och den andre har då 8 byggnader att se till. Besöken uppgick 1970 till 27.586 vilket betyder en ökning från föregående år med nära 2.000 personer. Härtill kommer besökare på Kempeutställningen i Älgården och den vandringsutställning som visades på två av stadens skolor med summa 1.430 besök eller tillsammans 29.016 besök.

Under året har en del reparationer genomförts, taket på Gäsene-stugan har omlagts med spån, klockstapeln har översetts och rök-

ning mot trämask har företagits i Fällhult, varjämte en del reparationsarbeten utförts i Ramslätt.

En genomgång av samlingarna i magasinerna pågår, varvid enklare konservering utföres och märkning med mera kontrolleras.

Föreningens årsmöte hölls den 4 juni med föredrag av professor Elias Cornell kallat: Vart styr industriålderns samhällsbygge?

Höstmötet hölls gemensamt med Humanistiska förbundet med professor Paul Åström som talare. Ämnet var: Svenska utgrävningar i Dendra.

Landsantikvarieärendena har präglats av omfattande sammanställningar av uppgifter för olika myndigheter: för den fysiska riksplaneringen, regionplan, blockplanering, utväljande av objekt för kulturhistorisk skyltning m. m. Då arkivaliskt underlag i stor utsträckning saknas har urvalet ej kunnat göras systematiskt efter enhetliga grunder utan har blivit beroende av lokalkännedom och tillgängliga uppgifter. Tid eller ekonomiska resurser för kontroll på platsen har ej funnits. För att i fortsättningen avhjälpa denna brist i fråga om fornminnen, som finns inventerade, har en avskrift av originalinventeringarna påbörjats vid museet. Det är ett omfattande arbete, varvid samtidigt kopior utföres för Riksantikvarieämbetet. Arbetet har emellertid nu tills vidare måst avbrytas, då de ej kan utlånas då Ämbetet håller på med liknande utredningar. Motsvarande inventeringar saknas i fråga om byggnader av kulturhistoriskt intresse, liksom i fråga om t. ex. industrianläggningar.

Planeringsärenden har föranlett 15 resdagar för landsantikvarien och 14 för amanuensen och därutöver ett stort antal sammanträden och arbetsdagar på museet.

Förberedelse för *restaureringsarbeten* genom Arbetsmarknadsstyrelsen har berört olika objekt där Riksantikvarieämbetets vårdsektion deltagit vid inspektioner i Torpa, Länghem och Brunn.

Granskning har skett av 389 *byggnads- och planärenden* som behandlats vid samrådssammanträden på länsarkitektkontoret och av

116 ärenden berörande *grustäcker*. Ärenden beträffande transformatorer och *elledningar* utgjorde 29. De omfattar numera oftast större områden, då man söker s. k. områdeskoncession, och erfordrar därför längre tid vid behandlingen.

Naturvårdsfrågorna har med anledning av naturvårdsåret ägnats mera tid än tidigare år. Landsantikvarien har ingått i Naturvårdsrådets arbetsgrupp. Två av museets utställningar har också behandlat naturvård. Vidare har 8 st. större *vägärenden* behandlats.

Anmärkningsvärt är att ett av de mest kända *forntidminnena* i Norra Redväg förstörts genom vägförvaltningens personal. Ett flertal ärenden har berört *kyrkorestaureringar*, som exempel kan Blidsberg nämnas, i övrigt har frågor om fasadbelysning, inventarier, kyrkogårdar m. m. behandlats.

Hembygdsföreningarnas verksamhet visar stor aktivitet på många håll. En ny förening har tillkommit i Vegby, där man tagit hand om den så kallade "Finas stuga" i Södra Säms socken. Föreningen i Huden har fått en bysmedja, i Dalstorp har en sockenfilm färdigställts. Ljungsarps hembygdsförening har erhållit den gamla manbyggnaden i Björstorp som gåva och byggnaden har täckts med tegel. Dessutom har man i det närmaste färdigställt en inventering av torp och backstugor. I Mårdaklev har uppvärmning ordnats i gamla gästgivaregården. Sjötofta har utgivit en komplettering till sockenboken. I Tvärred pågår restaureringen av en vattenkvarn och stugan i Onsered har iordningställts. I Örsås förekommer årligen lövröjning, midsommarfest och slåtteröl. Skene har byggt en modell av Assbergs by under 1700-talet. I Södra Ving håller man på med flyttning av en ladugård och har utarbetat en katalog över socknens äldre torpbebyggelse.

Personal. Utöver landsantikvarie Vallin har genom särskilt anslag från landstinget en arvodestjänst som amanuens tillsatts under 1970. Innehavare har varit fil. kand. Åsa Nordlund som haft hand om många av samrådsärendena, biträtt vid utställningsarbetet och haft hand om kontakten med skolorna och utarbetandet av un-

derlag för deras museibesök. Vidare har hon skött registrering för arkivet och av fotonegativ, deltagit i fotograferings- och inventeringsarbeten i distriktet och över huvud taget möjliggjort för landsantikvarien att ägna sig åt textilinsamlingen. Under nov.-dec. var fil.stud. Elisabeth Svennerud anställd som extra amanuens vid museet, varvid hon huvudsakligen ägnade sig åt arkivet samt avskrift av kartor. Under sammanlagt 1 månad (maj, juni) tjänstgjorde amanuensen i Vänersborg, Christer Järlgren, vid Borås museum. Han deltog bl.a. i en kyrkoinventering samt fotografering av äldre textilfabriker och Rydals fabriksamhälle.

Resdagarna har varit 89 för landsantikvarien och 35 för amanuensen, varvid en del resor skett gemensamt.

Thorsten Andersson har skött kansliet med diarieföring, bokföring, stencilering och ljuskopiering, medlemsregister, distribution, årsböcker, vernissage- och medlemskort, uthyrning av kyrkan, anmälningar om grupp- och skolbesök. Personalfrågorna har genom byte av både ordinarie och extra vaktmästare liksom på flera av arkivarbetsplatserna blivit alltmer omfattande.

Disponent Oscar Åring har ordnat och beskrivit ett mycket stort antal textillängder och prover med hjälp av i första hand fru Maja-Stina Berg som i övrigt sköter märkning och beskrivning av övriga nyförvärv. Vaktmästare Floberg slutade på egen begäran den 31 juli 1970 och efterträddes av vaktmästare Roland Granberg. 9 arkivarbetare tjänstgör vid museet och 1 i Ulricehamn.

Två pryoelever har arbetat på museet.

Diarieboken omfattar 9.303 nr. varav ankommande och avgående skrivelser: Riksantikvarieämbetet 100, länsarkitektkontoret 525, el. ledningar 29, kulturminnesrådet 41, statistik och liknande 38, utredningar 49, årsbok 42, utställningsverksamhet 115, årsmöte 10, museiföremål 43, anslag 12, naturvård 15, hemslöjdsföreningar 57, forskare 29, arbetsmarknadsstyrelsen 21 och skolor 30. Därutöver inbetalningskort till medlemmar, vernissagekort och årsboksfrösendelser.

Landsantikvarien och amanuensen har deltagit vid studiecirkelsammanträden, hållit visningar och föredrag. Antalet besök och förfrågningar tenderar att öka. Försök med kvällsöppet med visning har gjorts.

I juni inlämnade herrar Nylander och Boo en motion till samarbetsnämnden i Borås kommunblock om behovet av lokal för ett textilmuseum. Nu synes ett resultat härav vara att vänta under 1971, då ett förslag till lösning framlagts och detta har överlämnats till kommunfullmäktige i Borås. Härmed skulle ett efterlängtat mål förverkligas att kunna tillvarata och visa prov på bygdens dominerande industris arbetsredskap och produkter.

Borås den 14.4. 1971

A.-U. Nylander

Ingegärd Vallin

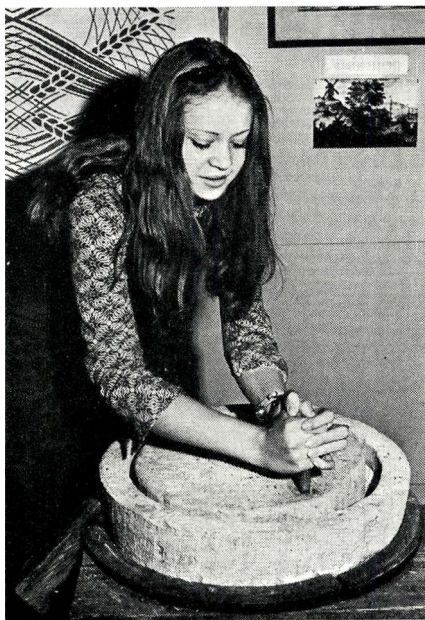
GÅVOR HAR SEDAN ÅRSMÖTET 1970 ÖVERLÄMNATS AV:

Fru Ella Ahlin
Almgrenska Sidenväveriet, Stockholm
Herr Lars Andén
Fr. Elisabeth Andersson, Frufällan
Fr. Maj Andersson
Herr Oscar Bengtsson
Fru Maja-Stina Berg
Fru Ella Bergengren
Herr Bertil Bergqvist
Herr Hans-Gösta Bjurén
Fr. Ingrid Björnhäll, Göteborg
Fru Brita Blomqvist, Fritsla
Bogesunds Väveri AB, Ulricehamn
Fru Mayotte Bolling, Kalvsjöholm
Borås Spetsfabrik AB, Fristad
Borås Tapetfabrik
AB Borås Wäveri
Brobergs Bokhandel, Svenljunga
Brämhults Kommunalkontor
Fru Eva Börjesson
Herr Bertil Carlsson, Mariefred
Fru Ulla Cyrus-Zetterström
Fru Dalemyr
AB Durotapet
Civ.ing. Torsten Rye Frennesen
Fru Selma Fribergs arvingar
Dir. Karl G. Grevås, Ulricehamn
Fru Gustavsson, Fritsla
Herr Karl Haglund, Ulricehamn
Fru Ninni Hansson
Fru Anna Hellström, Fritsla
Manufaktur AB Hertz & Co., Göteborg
Herr Håkan Hjalmarsson
Eric Hulander, Ulricehamn
Fam. Hörstadius arvingar
Fr. Anneli Isaksson, Limmared
Fr. Harumi Isobe, Japan
Plåtsl. Anders Johansson, Blidsberg
Herr Anders E. Johansson
Fru Elin Johansson
Herr Gunnar Johansson, Blidsberg
Ing. Bengt Kirsten, Dalsjöfors
Herr Carl Larsson
Fr. Gerda Larsson, Bredared
Herr Urban Liedzén
Fru Edith Lindgren
Fru Barbro Lundgren
Fru Ing-Mari Lusensky
Fru Selma Löfgren
Fru Karin Nilsson, Fritsla
Herr Tage Nordling
Fru Kerstin Nylander
AB J. A. Petersson, Målsryd
Ramnåkyrkans Syförening
Fr. Gerda Rodling, Fritsla
Fru Britta Rowell
Folkskoll. Marie Rydén
Fr. Karin Salomonsson, Bromma
Herr Jarmo Seppälä
Fru Thyra Skoglund
Greve Erland Spens, Stockholm
Fru Dagmar Sundström
Brita o. Lennart Svefors, Kinnahult
Sv. Mått o. Tumstocksfabriken, Hultafors
AB Svenska Yllekoncernen
AB Svenskt Konstsilke
Fru Anna Svensson, Horred
Fr. Elna Svensson
Ludvig Svensson AB, Kinna
AB Sveriges Förenade Triåfabriker
Fr. Welly Thomaus, Gällstad
Herr Gustav Thulins arvingar
Fr. Wanda Thulin
Tranemo Yllefabriks AB
Landsantikvarie Ingegärd Vallin
Civ. ek. Tyra Vallin, Billdal
Ing. Holger Wadhe
Fru Ruth Wallgren
Herr Valter Wiktorsson, Sparsör
Fru Karin Zachrisson
Disp. Oscar Åring

UTSTÄLLNINGAR 1971

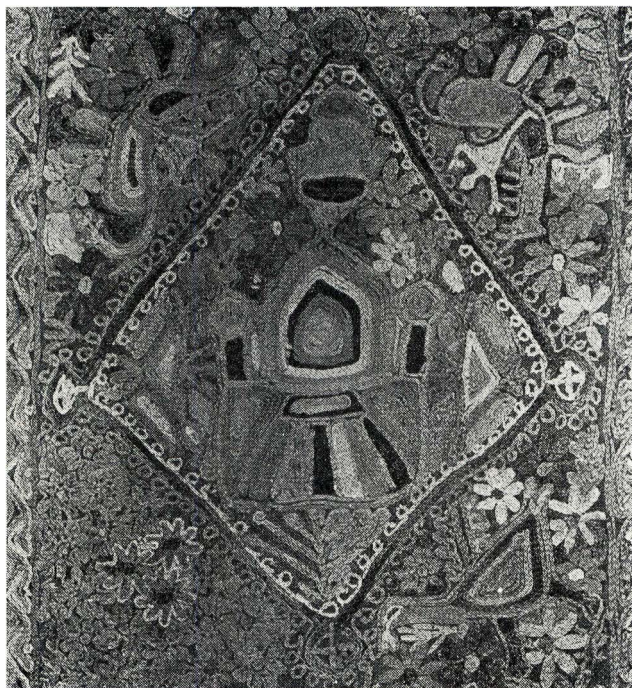
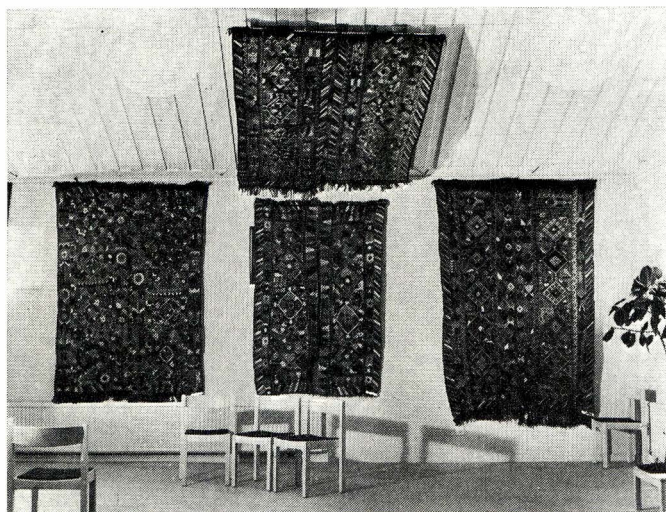
Borås i Posten 17.1—14.2, Postmuseum, Stockholm.

Vårt dagliga bröd. 21.2—14.3.

Paraply—Parasoll, 100 år modemedveten elegans och nytta.
21.3—18.4
I samarbete med Paraplymårten, Malmö.

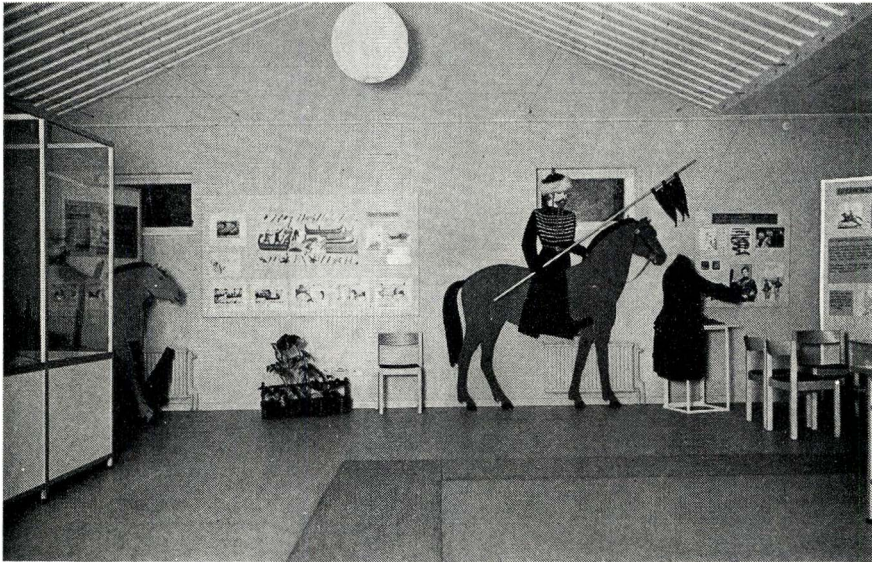
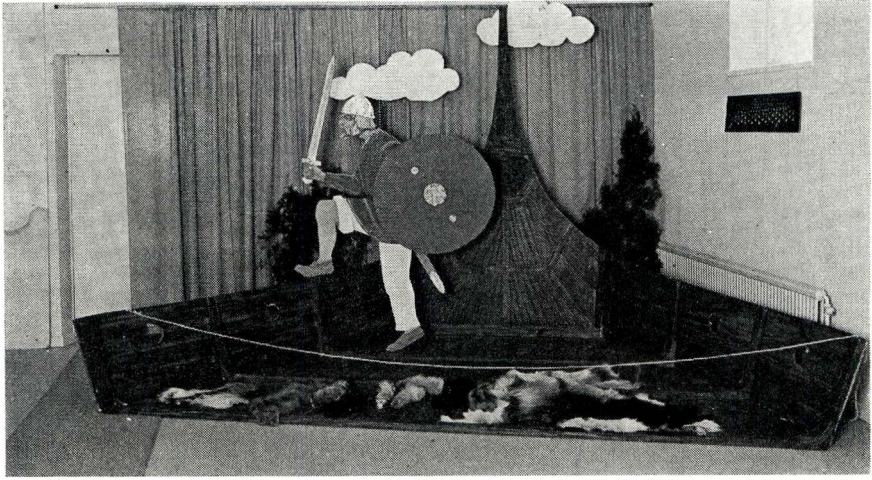

Bildbroderier från Mesopotamien 21.4—16.5.
Galerie Shirvan, Göteborg.

Från 1896 års varpa
27.5—23.8
AB Ludvig Svensson.

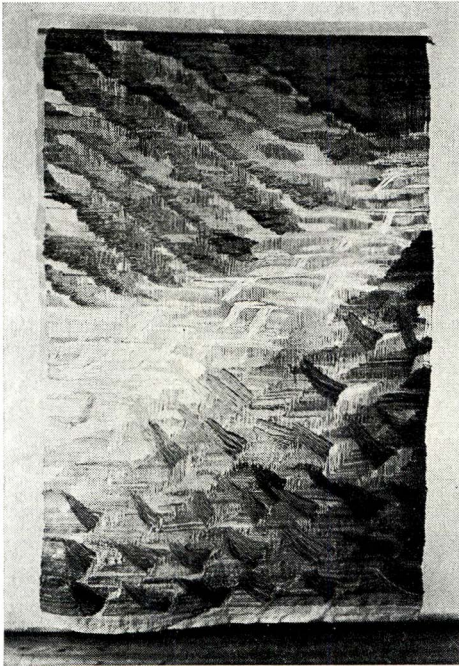
Vikingar 29.8—19.9.
Institutionen för nordisk formkunskap, Uppsala.

Tru Sparre
Tru Svedén

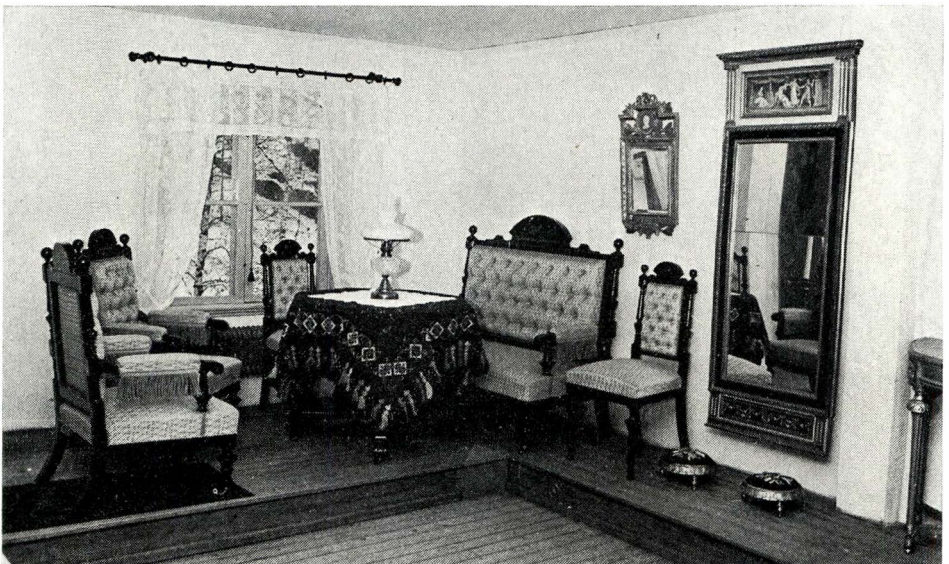
Vårda kyrkan 26.9—17.10
Jönköpings läns museum.

Strömmen,
vävnad av
Harumi Isobe.

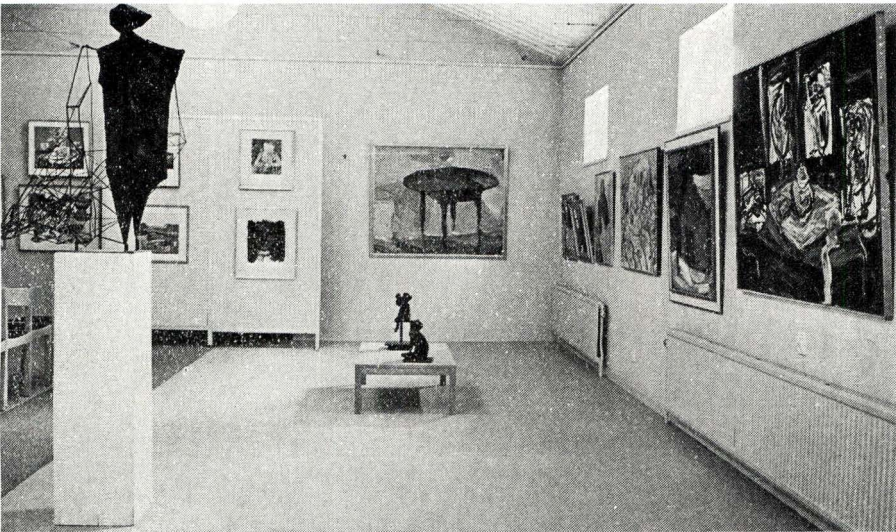
Från utställningen
En japanska
en engelska
en svenska
20.9—3.10.

Nyförvärv 15.10—30.11.

Folkdräkter 23.10—31.10. I samarbete med Hembygdsföreningen Westergyllen.

Älvsborgs läns landsting: Inköpt konst, 3.11—14.11.

Kaffet c:a 300 år i Sverige
21.11—26.12.
Föremål från
Gunnar Johanssons och
Nogi Grimborgs samlingar.

FRÅN HEMBYGDSFÖRENINGARNA

BOLLEBYGDS HÄRAD

Björketorps hembygdsförening: Ordf. Arvid Åblad, v.ordf. Carl Engström, sekr. Malte Eurenus, kassör Anna-Greta Johansson. Genom gåvor från flera håll har samlingarna utökats med t.ex. vävstol, garnvinda, stickmaskin, separator, snickeri- och smidesverktyg, frösåningsmaskin m. m. Vid årsmötet visades en handarbetsexpo samt film om linberedning.

Bollebygds hembygds- och fornminnesförening: Ordf. Holmer Alfredsson, v.ordf. Gösta Johansson, sekr. Astrid Svensson.

Töllsjö hembygdsförening: Ordf. John Andersson, kassör Erik Karlsson.

GÄSENE HÄRAD

Gäsene hembygds- och fornminnesförening: Ordf. Artur Florén, v.ordf. Allan Skog, sekr. Bertil Björkenor, kassör Gösta Kyrkander.

Stiftelsen Gäsene Tingshus: Ordf. Ture Åberg, v.ordf. I Vallin, sekr. Helmer Ljungkvist, kassör Allan Skog.

Hudene hembygdsförening, Fåglavik: Ordf. Sigvard Sunnergren, v.ordf. och sekr. Göte Hallberg, kassör Artur Carlsson.

Hudene hembygds- och fornminnesförening: Ordf. Helmer Ljungkvist, v.ordf. Filip Gustafsson, sekr. Bror Lundblad, kassör Bertil Johansson, ledamot Gunborg Carlsson. Samlingarna består av gamla redskap för hushåll och jordbruk samt fordon m.m. En komplett bysmedja finns i hembygdsparken samt en 200 år gammal skiftesladugård. Stugan är av samma ålder eller möjligen äldre. Midsommarafton firades traditionellt i parken med c:a 200 besökande. För ungdomen har skidbacke med lift anordnats. C:a 50 medlemmar.

Jällby hembygds- och fornminnesförening: Ordf. Herbert Carlsson, v.ordf. Rune Nordner, sekr. Algot Andersson.

Källunga hembygdsförening: Ordf. Bertil Oscarsson, sekr. Algot Andersson, kassör Karl Andersson.

Nårunga missionshistoriska museum: Ordf. Åke Persson, sekr. o. kassör Karl-Erik Andersson.

Odqvistska släktmuseet, Od: Släktföreningens ordf. Folke K.G. Odqvist, v.ordf. Gösta Odqvist, sekr. Kerstin Björkman, kassör Rune Salemyr. Fastigheten Upptorp 2s med inventarier av i huvudsak släkthistoriskt intresse. Släkthemöte vart 5:e år från 1920, senaste mötet i Od 15 maj 1970.

Skölvene hembygdsförening: Ordf. o. sekr. kyrkoherde Göran Lewin, v.ordf. Erik Svensson, kassör Helge Rickardsson.

Svältornas hembygdsförening: Ordf. Simon Johansson, v.ordf. David Andersson, sekr. Evert Lindgren, kassör Sten Svensson. I den förvärvade fastigheten Kyrkebol är nu samtliga föremål inrymda i tre skilda byggnader. Besöksantal c:a 400 jämte ett flertal skolklasser. Inventering av ödetorp pågår genom särskilt tillsatt kommitté, som kartlägger och upptecknar historia. Hembygdsresa till historiskt intressanta platser inom verksamhetsområdet har anordnats med stor anslutning.

KINDS HÄRAD

Ambjörnarp's hembygdsförening: Ordf. Allan Persson, v.ordf. Erland Karlsson, sekr. Elvira Hansson, kassör Daniel Nilsson.

Dalstorps-Nittorps hembygdsförening: Ordf. Karl Andersson, v.ordf. Arvid Thun, sekr. Mats Josefsson, kassör Egon Pettersson, stugvärd Gustaf och Valborg Johansson. Filmen om Dalstorps kommun av Ingemar Johansson, Svenljunga, är färdiggjord och har visats bl.a. vid föreningens årsmöte. Kostnaderna för filmen, 13.000:— kr. har täckts genom anslag och gåvor. Samlingarna 525 st föremål. Besöksantal 648. Medlemmar 187.

Grönahögs hembygdsförening: Ordf. Elof Törnqvist, v.ordf. Gustaf Kjellén, sekr. Dagny Gotting, kassör Gunnar Sköld.

Gällstads pastorat: Ryggåsstugan på Höga med tillhörande samlingar.

Hillareds hembygdsförening: Ordf. Sture Svensson, v.ordf. Bertil Karlsson, sekr. Gustaf Good, kassör Sture Franzén.

Håcksviks hembygdsförening: Ordf. och kassör Janne Johansson, v.ordf. Erik Larsson, sekr. Ruth Hansson. Samlingar i torpstugan, Olofsbygget och Klockaregården. Anslag 500:— kr från Svenljunga kommun, gåvor från enskilda givare 700:— kr. Efter många frivilliga arbetstimmar kunde den nya hembygdsstugan, en ryggåsstuga flyttad från Hålegärde kronopark i Sjötofta, invigas vid en enkel högtidlighet i bygdegården. Invigningen förrättades av landsantikvarie I. Vallin.

Torpinventeringen fortsätter. Utflykter har under sommaren anordnats dels till Varnhem-Skövde-Åsle tå och dels till Smålandsstenars hembygdsmuseum och Hembygdsparken i Gislaved.

Kalvs hembygdsförening: Ordf. Tage Bengtsson, sekr. Edvin Strand, kassör Viktor Johansson.

Limmareds hembygds- och fornminnesförening: Ordf. Arvid Svensson, sekr. Bror Larsson, kassör Åke Haglund. Samlingarna omfattar c:a 1.000 föremål, vilka katalogiseras allteftersom de kommer in. Anslag från Tranemo kommun 2.000:— kr. Medl. 161. Besöksantal c:a 250.

Ljungsarps hembygdsförening: Ordf. David Nilsson, v.ordf. Martin Junkell, sekr. Oscar Högberg, kassör Åke Johansson. Samlingar, 181 nr katalogiserat i hembygdsstugan, vilken fått nytt tak och ny brädfodring. Den ursprungliga stugtomten har utökats genom inköp av 2.000 kvm mark. Minnestavlor har uppsatts vid 18 st ödetorp. En serie tipspromenader med priser har genomförts. Medlemsantal 131.

Långhems hembygdsförening: Ordf. Karl-Erik Enoksson, v.ordf. Mats Westberg, sekr. och kassör Carl Holmberg. 214 föremål ingår i samlingarna. Utom föremåls- och stugtillsyn inga särskilda aktiviteter. Anslag från Tranemo kommun 1.000:— kr. Medlemsantal 24.

Marbäck, Bäckgården, Björkmanska släktföreningen: Ordf. Stig M. H:son Björkman.

Månstads hembygdsförening: Ordf. Sture Larsson, sekr. Seth Pettersson, kassör Axel Lind, ledamöter Evert Larsson, Gösta Larsson, R. Gripenstam, Gunnar Bengtsson och Bengt Claesson. Föreningen har som gåva från församlingen emottagit gamla kyrkstallarna i Månstad, där samlingarna av redskap m. m. nu skall placeras. En del renoveringar har gjorts å byggnaderna. Torpinventering har påbörjats. Medlemsantal 92.

Mårdaklevs naturskyddsförening, hembygdssektionen: Ordf. Harald Alenäs, v.ordf.

Aina Nilsson, sekr. Nils Persson, kassör Tage Dahlgren. Anslag har erhållits från kommunen å 4.500:— kr. Genom insamling i bygden har kr 4.900:— influtit. Från Klevs gamla gästgivargård har inköpts möbler för kr 6.250:— till föreningens samlingar. Utvändig målning av byggnaderna har utförts, vilken tack vare många frivilliga dagsverken kunnat hållas vid låg kostnad. Medlemsantal 185, besöksantal c:a 350.

Sexdrega hembygdsförening: Ordf. Stig Engström, sekr. Gunnar Larsson, kassör Dagmar Hansson. Katalogiserad samling c:a 600 nr i Hembygdsgården. Anslag från Svenljunga kommun kr 500:—. Två styrelsemöten och ett föreningsmöte har hållits. Tipspromenader för allmänheten har ordnats med c:a 350 deltagare. Midsommarfest med teaterframträdande av Göteborgs Parkteater har ordnats, varvid publiken uppgick till c:a 1.000 personer. Medlemsantal 98, besöksantal c:a 500.

Sjötofta hembygdsförening: Ordf. Ernst Andersson, sekr. Lars Gunnar Odéen, kassör David Johansson.

Svenljunga hembygdsförening: Ordf. föreståndare Ingemar Jansson, v.ordf. tandläkare Richard Nyman, sekr. Birgit Axelsson, kassör Gösta Andersson. Anslag från kommunen 500:— kr. Samlingarna omfattar 265 föremål. Besöksantal i Gnipebostugan c:a 800. Under våren och hösten har tipspromenader ordnats. 539 personer deltog. Midsommarafton firades vid hembygdstugan med 300 deltagare. Kaffeservering har ordnats varje söndag i juli och augusti. Medlemsantal 325.

Tranemo hembygdsförening: Ordf. Carl-Erik Löfquist, v.ordf. Sven-Olof Nordin, sekr. Arvid Johansson, kassör Hans Alfredsson.

Tvärreds hembygdsförening: Ordf. Arvid Larsson, v.ordf. Bertil Gardell, sekr. John Svensson, kassör Alf Johansson. Under året har hembygdsgården Onsered färdigställt, och invigdes i juni vid en lyckad högtidlighet med c:a 300 deltagare. Samlingarna, som nu katalogiserats, har under året tillförts ett flertal föremål, samtliga gåvor. Ulricehamns sparbank har överlämnat bidrag om 400:— kr. Bland aktiviteterna kan nämnas slättergille och buskröjning. Medlemsantal 195.

Vegby hembygdsförening: Ordf. Gösta Neuman, sekr. Gunnar Magnusson, kassör Märta Palm. Vid årsmötet utsågs en kommitté för flyttning och iordningställande av den från Södra Säm emottagna ryggåstugan. Medlemsantal vid årsskiftet 152.

Ölsremma hembygdsförening: Ordf. Hjalmar Hulander, v.ordf. Oscar Gabriellson, sekr. Margot Hulander, kassör Åke Johansson. Samlingarna omfattar 405 nr och dessa, liksom byggnaderna, är i gott skick. Från Dalstorps kommun har anslag om 350:— kr mottagits, och dessutom 1.000 kr i vinst från inspelad sockenfilm. Friluftsgudstjänst med kaffeservering, två tipspromenader samt träffar med banduppspelning m. m. har anordnats. Medlemsantal 57.

Örsås hembygdsförening: Ordf. Vilgot Josefsson, v.ordf. Carin Englund, sekr. Ruth Svensson, kassör Åke Johansson. Lövröjning på våren, midsommarfest, slätteröl och loppmarknad har ordnats. Stugorna livligt besökta. Samlingarna är i gott skick. Medlemsantal 142.

Östra Frölunda hembygdsförening: Ordf. Gunnar Nyhage, kassör Axel Johansson.

MARKS HÄRAD

Berghems hembygdsförening: Ordf. Erik Carlsson, v.ordf. Holger Kilsgård, sekr. Dagmar Axelsson, kassör Inga Andersson. Anslag om 3.000:— kr har erhållits från

f. d. Västra Marks kommun. Föreningen planerar att flytta stugan till ett parkområde tillhörigt Stiftsämnden i Göteborg. Visningen av Carl Fredrik Österbloms sedan 1920 bortglömda fotosamling har rönt mycket stort intresse och setts av c:a 700 personer. Kristi Himmelfärdsdag anordnades gökotta med lekar och tipspromenad, c:a 100 deltagare.

Fritsla naturskyddsförening, kulturhistoriska sektionen: Ordf. Leif-Erik Aronsson, v.ordf. Sven Svensson, sekr. Åke Gustavsson, kassör Kenneth Persson.

Horreds hembygdssförening: Ordf. Per Sandlund, v.ordf. Knut Hansson, sekr. Astrid Arnesved, kassör Folke Bengtsson. Bidrag har erhållits från Istorps JUF 700:— kr och från Horreds Möbelindustri 200:— kr. I juni ordnades sockenvandring och i december sockensamkväm. Inspelning av filmavsnitt från hembygden har gjorts. Medlemsantal 90.

Hyssna hembygdssförening: Ordf. Wolmar Arvidsson, v.ordf. Fridolf Arnell, sekr. Hugo Johansson, kassör Karl Asserlund. Hembygdmuseet hålles öppet två timmar under sommarsöndagar. Medl. 130, föremål c:a 600 i museet, c:a 200 i Nolbacka. Besök 200.

Kinna hembygdssförening: Ordf. Knut Karlsson, v.ordf. Knut Ivarsson, sekr. Åke Andreasson, kassör Karl Ottosson. Kommunalt anslag 10.000:— kr. Samlingarna c:a 1.000 numrerade föremål. Under året har anordnats tipspromenader, vandringar, valborgsmässofirande, amatörteater, midsommarfest, slättergille och industribesök. Kursverksamheten på Lilla Sanden i smide, halm och batik har rönt livligt deltagande. Två gammaldanskurser har genomförts, och folkdansträning har skett varje vecka. I hembygdsparken finns hästar, getter och fåglar samt en nyligen färdigställd kaffestuga. Besöksantal c:a 5.000. Medl. 432.

Kimmarumma hembygdssförening: Ordf. Nils Eriksson, v.ordf. Alrik Johansson, sekr. S. Å. Svensson, kassör B. A. Johannesson. Anslag från kommunen 1.300:— kr. Förutom årsmöte har anordnats friluftsgudstjänst första lördagen i september med 130 deltagare, då föreningen bjöd på kyrkkaffe. Registrering och uppordning av samlingarna pågår. Medl. 59.

Kungsäters hembygdssförening: Ordf. Einar Karlsson, v.ordf. Evert Lidberg, sekr. Betty Spång, kassör Folke Karlsson.

Seglora hembygdssförening: Ordf. Valborg Gustafsson, v.ordf. Olof Andersson, sekr. Anton Eriksson, kassör Sven Larsson. Samlingarna har utökats med möbler och bibliotek m. m. ur Stefan Henrikssons kvarlåtenskap. Pingstbröllop i Seglora kyrka och gamla Prästgård, folkdansuppvisning av Västergyllens folkdanslag samt ljustöpning har anordnats. Naturvårdskommitté har bildats. Besöksantal omkr. 300. Medl. 216.

Skene hembygdssförening: Ordf. Carl-Axel Johansson, v.ordf. Oskar Pettersson, sekr. Gustav Larsson, kassör Brita Carlsson, ledamöter Margit Eriksson, Filip Karlsson och Gunnar Karlsson. Årsmötet hölls 13 mars, varvid föredrag betitlat "Vår hembygd" illustrerat med ljusbilder hölls av Hugo Johansson, Hyssna. Vår- och höstkvartalsträffar har avhållits i Baskagården, likaså har utflykter för att lära känna hembygden ordnats. Under vintermånaderna har genomförts kurser i keramikverkstaden och arbetsaftnar i Anjougården varannan onsdagskväll. Därvid har tillverkats handarbeten lämpliga som lotterivinster till julmarknaden. Medlemsantal 340.

Sättila hembygdssförening: Ordf. Folke Eriksson, v.ordf. Lena Hermelin, sekr. Rigmor Davidsson, kassör Karl-Erik Eriksson. Samlingar finns till mindre antal, ännu ej kata-

logiserat. Studiecirklar i "Vi upptäcker hembygden" med inventering av bebyggelse för sekler tillbaka har anordnats. Medl. 97.

Torestorps hembygdsförening: Ordf. Bror-Rune Svanhäll, v. ordf. Karl Andersson, sekr. Knut Pettersson, kassör Elsa Persson.

Västra Marks hembygdsförening: Ordf. John Ekberg, sekr. och kassör Bo Davidsson.

Alekulla hembygdsförening: Ordf. Berta Larsson.

Öxabäcks hembygdsförening: Ordf. Gösta Sandblom, v. ordf. Daniel Strömhäll, sekr. John Johansson, kassör Anders Johansson.

Öxnevalla JUF: Stuga med samlingar: Slätten, Källeberg.

REDVAGS HÄRAD

Blidsbergs hembygdsförening: Ordf. Gustaf Bjälming, v. ordf. Sten Berger, sekr. Assar Ek, kassör Hans Kåremerik. Samlingar, c:a 300 i fornstugan, men en stor del är av utrymmesskal arkiverat i förhyrt utrymme. En utflykt till gamla boplatser har anordnats och blev mycket uppskattad. Från Ulricehamns sparbank har bidrag om 300:— kr emottagits. Besöksantal 167. Medl. 102.

Dalums samhällsförening: Kommittén för fornstugan: Ordf. Sten Ebbe Dahlén, v. ordf. Gunnar Svensson.

Humla församling: Stuga med samlingar.

Hössna hembygdsförening: Ordf. Carl Andersson, v. ordf. Gustaf Karlsson, sekr. Ingegärd Johansson, kassör Jenny Stomberg. Från Ulricehamns sparbank har kr 300:— emottagits.

Kölaby hembygds- och fornminnesförening: Ordf. Olle Josefsson, sekr. Inga Gustafsson, kassör Carl Gustafsson.

Norra Åsarp—Smulas natur- och hembygdsförening: Ordf. Bengt Fransson, v. ordf. Sven Thor, sekr. Per Jacobsson, kassör Valter Tärning.

Strängsereds hembygdsförening: Ordf. Sven Larsson, sekr. Vitalis Kruse, kassör Ernst Andersson.

Timmele samhällsförening: Ordf. Sten Emilsson, Hembygdskommittén: ordf. Sven Carlsson, sekr. Filip Melkersson, ledam. Knut Redebo, Gustav Emilsson.

VEDENS HÄRAD

Bredareds hembygdsförening: Ordf. Thorsten Nilsson, v. ordf. Åke Magnusson, sekr. Astrid Johansson, kassör Gustaf Adolfsson.

Hedareds bystämma: Ordf. Thure Andersson, v. ordf. Göran Samuelsson, sekr. Bengt Andersson, kassör Erik Johansson. Vårröjning och storstädning vid hembygdsstugan. Slättergille, friluftsgudstjänst och midsommarfest har ordnats.

Vänga hembygdsförening: Ordf. Josef Svensson, v. ordf. Arvid Andersson, sekr. Lars Eriksson, kassör Wilhelm Carlsson.

Ålvsborgs läns folkbögskolans lantbruksmuseum, Fristad: Föreståndare Stig Johansson. Museet är tillgängligt för allmänheten efter anmälan per tel. 033/600 52 eller 603 29.

ÅS HÄRAD

Gingri hembygdsförening: Ordf. Dag Rydin. Stugan visas av Albin Karlsson.

Härna hembygdsförening: Ordf. Gerhard Claesson, v. ordf. Karl W. Törnblad, sekr. Gösta Hernebo, kassör Karin Bodin.

Kärråkra: Samlingar i gamla vapenhuset vid kyrkan.

Norra Ås hembygdsförening: Ordf. Einar Gustavsson, v. ordf. Bertil Svensson, sekr. Valborg Bong, kassör Margareta Karlsson.

Södra Vings hembygdsförening: Ordf. Jean Rydberg, v. ordf. Erik Franzén, sekr. Cissi Sigurdsson, kassör Åke Bolin. I Bogastugan är samlingarna ordnade och i gott skick. En ladugård är under uppförande. Västergötlands Hembygdsförbunds årsmöte avhölls den 6 juni i S:a Ving med hembygdsföreningen som värd för de lokala arrangemangen. Föreningen firade sitt 10-årsjubileum den 5 sept. Vidare har friluftsgudstjänster, midsommarfirande och loppmarknad anordnats. Besöksantal c:a 500. Medl. 70.

Toarps hembygdsförening: Ordf. Mats Behn, v. ordf. Karl Hansson, sekr. Georg Hjortvall, kassör Gunnar Salomonsson. Samlingarna finns dels i föreningens stuga Tumarp och dels upplagrade på olika platser i brist på lämplig lokal. Dalsjöfors kommun har beviljat anslag om 20.000:— kr till inköp av en 1700-talsgård i Hjortryd att som hembygdsgård tillföras föreningen. Sommarutflykt har ordnats för medlemmarna med många deltagare. Bildinsamling liksom inventering och uppsättning av skyltar med beskrivningar fortsätter. Medlemsantal 95.

ULRICEHAMN

Ulricehamns hembygdsförening: Ordf. Gustaf Boger, sekr. Meje Josefsson, kassör Curth Sandberg. Medl. 50. Samlingarna omfattar 1.485 katalogiserade föremål. Anslag 1.000 kr från Ulricehamns stad. Museet hålles öppet sommarsöndagar 15—17 samt visas för skolklasser och grupper efter tillsägelse.

Brunns hembygdsförening: Ordf. och kassör Tore Karlsson, v. ordf. Ture Brunngård, sekr. Erik Svensson. Fornstugan har hållits öppen för besök 7 sommarsöndagar. Förteckning över ödeställen har påbörjats. Friluftsgudstjänst och i samband därmed kaffeservering anordnades i juli vid kyrkoruinen med 300 deltagare. Besöksantal c:a 100. Medl. 47.

BORÅS

Regementsmuseet vid I 15, Borås: Ordf. överste G. Lundquist, v. ordf. major Thedén-Båth, sekr. kapten C. F. Holmqvist. Samlingarna omfattar 591 föremål, bok- och handskriftsamling med 720 nr samt 3.370 fotografier. Öppet vardagar under tjänstgöringstid. Antecknade besök c:a 600.

Hembygdsföreningen Westergyllen: Ordf. Lars-Gustav Johansson, v. ordf. Bengt Arvidsson, sekr. Ann-Marie Hedin, kassör Per-Olof Olofzon. Verksamheten omfattar folkdans, folkmusik, vävning, träslöjd, smyckeslöjd m. m. Medl. 111.

Borås hembygdsförening: Ordf. Barry Norman, v. ordf. Lena Wiksén, sekr. Hjördis Ingemarsson, kassör Roland Andersson. Verksamheten omfattar folkdans, herrskapsdans och gammaldanskurser. Medl. 56.

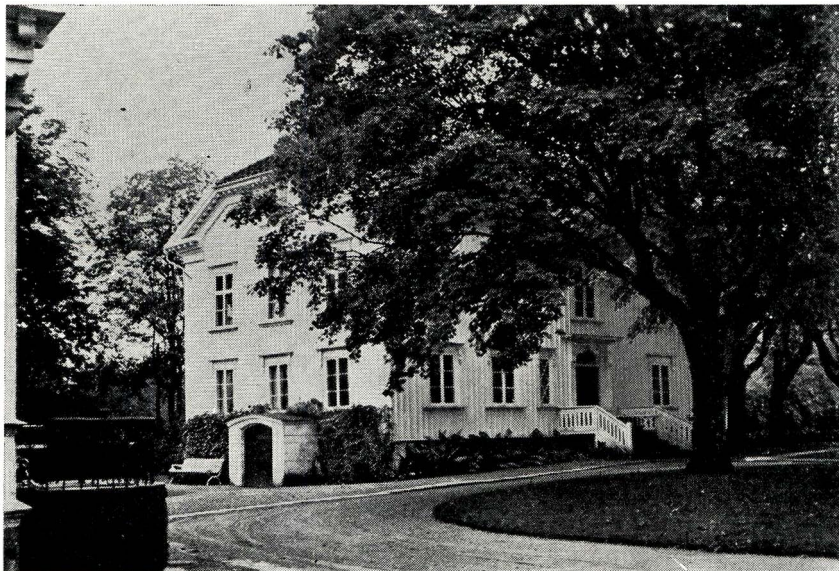
Folkdanslaget Skytteln:

Kindgillet i Göteborg: Ordf. Carl-David Ulander, v. ordf. Hugo Lindgren, sekr. Sven Wilhelmsson, kassör Bengt Lorentzon. Samlingarna, c:a 450 föremål från Kind, förvaras i Kindsstugan på Liseberg. Årsmöte avhölls i mars och höstsammanträde i december. Under vinterhalvåret har ordnats herredagar och under sommaren utflykter med rese-mål olika platser i Kind. Besöksantal c:a 400. Medl. 253.

STYRELSEN FÖR DE SJU HÄRADERNAS KULTURHISTORISKA FÖRENING
BER ATT TILL NEDANSTÄENDE INDUSTRIER, FÖRENINGAR OCH SAM-
MANSLUTNINGAR FRAMFÖRA ETT TACK FÖR GOTT SAMARBETE OCH
FÖR VALVILLIGT EKONOMISKT STÖD, SÅ BETYDELSEFULLT VID GENOM-
FÖRANDET AV FÖRENINGENS KULTURELLA ARBETSUPPGIFTER

Almedahl-Alingsås AB
A. H. Andersson
C. L. Blomqvist
AB Borås Jacquardväfveri
AB Borås Koksaffär
Borås Sparbank
Borås Tapetfabriks AB
AB Borås Tidning
Borås Wäfveri AB
AB Bröderna Liljeros
Bröderna Magnusson AB
John A-son Byttner AB
AB Arne Carlsson
Centraltryckeriet
ELLOS Postorder AB
AB Eriksson & Larson
Firestone-Viskafors Gummifabr. AB
Fritz Hagberg Bil AB
Haldens Färgeri AB
Halla Textil AB
AB John V. Hanssons Elektr. affär
Föreningen Hemslöjden u. p. a.
AB Robert Holmquist
Hultafors Sanatorium
Häggåstrands Väveri AB
Jarl Häller AB
Oscar Jacobson AB
Algot Johansson AB
N. J. Johanssons Eftr. AB
Jönells AB
Kasthalls Mattfabrik AB

Kinnahults Väfveri
AB Kinnasand
AB Marks Jacquardväveri
Militärmuseum I 15
AB Olssons Mössfabrik
AB Henning Persson
Rosendahls Konfektions AB
Rowells
Rydboholms AB
Sandwalls Ångbryggeri AB
Byggnads AB Harry Sjögren
Hadar Sjölin AB
AB Sven Sjölin
Skandinaviska Enskilda Banken
AB Skyddskläder
H. Swegmark Fabriks AB
Svensk Pappersindustri AB
Svensk Textil
AB Svenskt Konstsilke
AB Svenska Handelsbanken
Svenska Mått- och Tumstocksfabr.
AB Ludvig Svensson
AB Sveriges Förenade Triköfabriker
Sveriges Kreditbank
AB Textilfabriken Merkur
Timmele Färgeri AB
AB Triköfabriken Elit
AB Tryckericentralen i Borås
Vegete-Bolagen
Åkerlunds Bomullsspinneri AB

Kinna Sandens

gamla traditioner omvandlade i moderna former
leva vidare hos

AKTIEBOLAGET
KINNASAND
KINNA

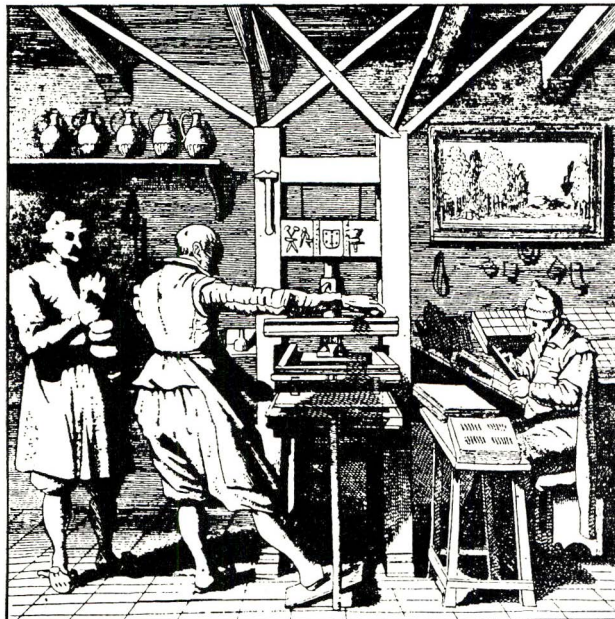
Mangelfritt påslakan 100 % bomull.
Finns i gult-, grönt-, orange- och svart-vitt.
Design Sven Fristedt.

BORÅS WÄFVERI AB

AKTIEBOLAGET
ERIKSON & LARSON
BORAS

Gammalt känt tryckeri med nytt tänkande...

*Handpressen är numera borta
... idag har vi andra maskiner som trycker
snabbare, bättre och till lägre priser.
Gör ett försök, det lönar sig.*

AB Tryckericentralen i Borås

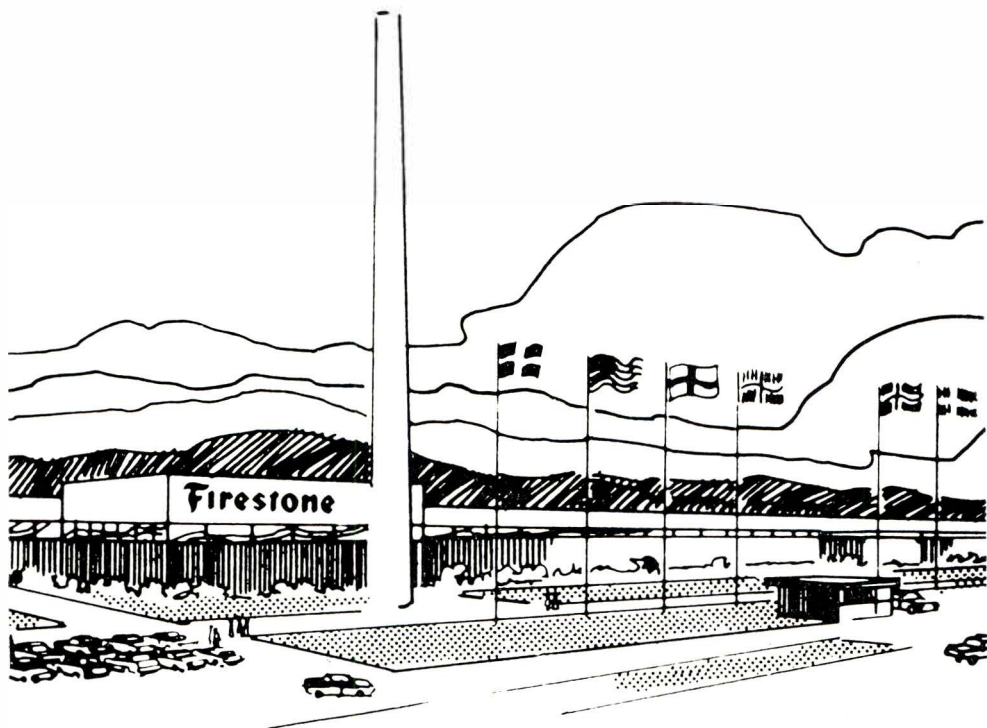
Box 98 501 03 Borås 1
Telefon 033-11 71 90

**Banken mitt i
stan
har öppet hela
dan.**

Nonstoppöppet 9-18.

Borås Sparbank
Allégatan • Stora Torget

världens renaste gummifabrik ligger i Borås

Vår nya Borås-fabrik är en sensation även från miljövardssynpunkt. Byggt helt i stal och med en hög grad av dammfrihet tack vare överlägsen luftkonditionering. Slutet vattensystem – ingen vattenförorening. Dubbla rökfilter och speciellt reningsaggregat för att reducera luftföroreningen till ett minimum. Dessa miljövärdande åtgärder utgör en kapitalkrävande investering som är väl värd sitt pris. Den uppskattas såväl av våra egna medarbetare som av våra grannar. Att den rena luften och det rena vattnet dessutom ger våra kunder en bättre gummi-kvalitet är dubbelt värdefullt.

Firestone

FIRESTONE-VISKAFORS AB

AH ANDERSSON

**tillverkar
KVALITETS
ARMATUR
för
VÄRME
SANITET
och
BRAND**

**som ledande företag
i Norden**

Huvudkontor: Viskastrandsgatan 1, tel. 033-10 02 30, Borås

Algots

FINNS FÖR ALLA – ÖVERALLT

Telefon 102040 växel

LUDVIG SVENSSON
grundade firman 1887

AB Ludvig Svensson, Kinna

MODERNA

GARDINER

känt varumärke i
inredningstextilier
moderna mönster och material

*S*VENSK *T*EXTIL

Box 4030, 511 04 KINNA 4

Tel. 0320/106 60

Det vackraste bordet är dukat med

almedahls
DAMAST

Borås
Göteborg
Jönköping
Mariestad

VÄRDE-förvaltning kräver sakkunskap.

Vår

NOTARIATAVDELNING

hjälp Er med råd och upplysningar vid

- aktieplaceringar
- upprättande av testamente och bouppteckningar m. m.
- självdeklaration för notariatkunder

Skandinaviska Enskilda Banken

Hultagatan
Sjöbo Torg

Stora Brogatan 12
Österlånggatan 45

Ordertel.:

033/12 78 70, 13 64 60
Övr. kontor, vx: 13 71 00

DET LÖNAR SIG ATT HANDLA HOS ELLOS

Öppet vanliga affärstider
Tel. 033/13 71 00

VÄLKOMMEN!

VARUHUSET FÖR HELA FAMILJEN

Aktiebolaget Textilfabriken

MERKUR

BORÅS

AB BORÅS KOKSAFFÄR

Kol, Koks, Ved och Eldningsolja

Telefon 11 03 76

BORÅS

AB Marks Jacquardväveri

BJÖRKETORP

Bröderna Magnusson

Damkonfektionsfabrik AB

BORÅS

INREG. VARUMÄRKE.

AB TRIKÅFABRIKEN ELIT
BORÅS

Anno 1826

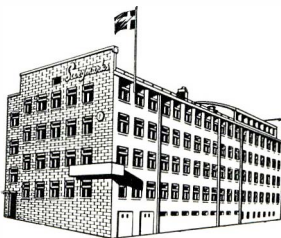
— för 146 år sedan, utkom
första numret av den tid-
ning som fortfarande är
Borås och sjuhäradsbyg-
dens pålitliga nyhetsför-
medlare

Borås Tidning

SJUHÄRADSBYGDENS ENDA SJUDAGARS-TIDNING

Eiser

AB EISER - BOX 121, BORÅS
501 03 BORÅS 1
TEL. 033-12 70 20

H Swegmark Fabriks AB

Borås

Tel. 10 23 10 - Tga SPLENDIDE

Korsett- hängsle- ärmlappsfabrik och bandväveri

AB SVENSKT KONSTSILKE BORÅS

*förädlar och säljer
rayon och syntetiska garner
för textila och tekniska ändamål*

Han sover gott om natten
för han har sina värden i ett bankfack i Handelsbanken

HANDELSBANKEN

6 kontor i Borås

KASTHALLS MATTFABRIK
AKTIEBOLAG

KINNA

INREDNINGSTEXILIER

Mönster av Professor CARL MALMSTEN och
Textilkonstnärinnan MARGARETHA ÅKERBERG

HALLA
TEXTIL AKTIEBOLAG
ÖVERLIDA

JOHN A:son BYTTNER AB

403 14 GÖTEBORG 2 • BOX 2242

13 73 89

13 73 90

13 73 91

13 73 12

031 riktnummer

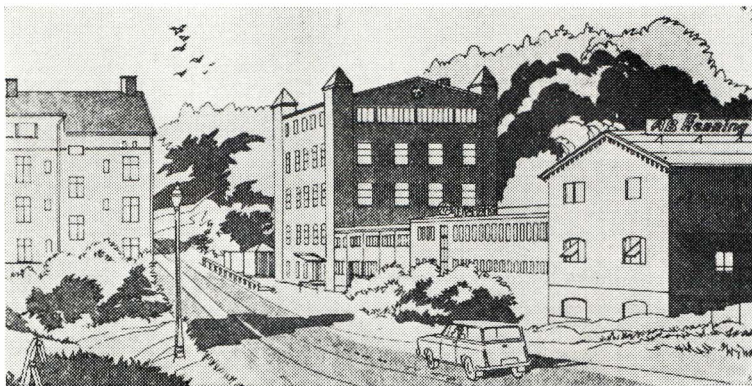

ASON

Telex 22 62

TEXTIL
MASKINER – FÖRNÖDENHETER
GARNER

ASON

AB Henning Persson

Färg-, Ferniss- och Kemisk-Teknisk Fabrik, Bollebygd

för alla
yrken

FRISTADS

arbetskläder

Full sortering hos
ledande
herrekeringsaffärer

TIMMELE — Tel. växel 302 00

KREDITBANKEN

Stora Torget
Tel. 13 64 00

Alingsåsvägen 35
Tel. 10 44 51

Allégatan 11—13
Tel. 10 28 41

BORÅS

OSCAR **JACOBSON** AKTIEBOLAG

centraltryckeriet

DRUVEFORSVÄGEN 8 • BORÅS TELEFON 033-10 02 60

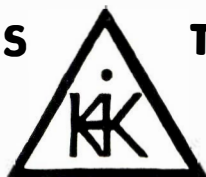
AB ARNE CARLSSON

SPINNERI och YLLEFABRIK

GÄLLSTAD

HULTAFORS

TUMSTOCKAR

SVENSKA MÅTT & TUMSTOCKFABRIKEN

MILITÄRMUSEUM I 15

i östra flygelbyggnaden Katrineberg (intill Göteborgsvägen).

Enskilda och organisationer (grupper) äro välkomna för studiebesök.

Öppet: samtliga veckodagar efter överenskommelse per tel. 11 77 50:16
föreståndaren eller 11 77 50 vaktchefen eller dagoff.

Museinämnden mottager med tacksamhet föremål med anknytning till
regementet från gamla tider (uniformer m m).

AB JOHN V. HANSSONS

ELEKTRISKA AFFÄR

Järnvägsgatan 16 - Borås - Tel. 10 22 90

Entreprenör för Borås stads elverk

När tapetvalet är på tapeten välj

BOROSAN

Plasttapet - Ljushärdig - Tvättbar

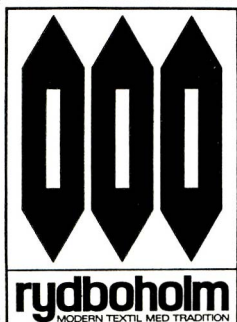
Tillverkas av: **BORÅS TAPETFABRIKS AB**

Försäljes av: **W:M RUDELL AB, BORÅS**

C. L. BLOMQUIST AB

FRITSLA

Garnfirman i Mark med 90.000 väverskor
från hela landet till kunder

**BOMULLS-, SYNTET- OCH
RAYONULLSVÄVNADER**

**RYDBOHOLMS AKTIEBOLAG
RYDBOHOLM**

Sandwalls

goda drycker

100-årig leverantör i sjuhäradsbygden

I HEMSLÖJDEN

Österlånggatan 17, Borås

finner man mycket som bygger på gammal
tradition från Sjuhäradsbygden.

FRITZ HAGBERGS BIL AB

Skaraborgsvägen 66

Telefon växel 12 71 30

Chevrolet - Opel - Bedford

TILLBEHÖR — DELAR — SERVICE

Auktoriserad återförsäljare för GENERAL MOTORS

SVENSK PAPPERSINDUSTRI

Järnfors & Hall AB

SANDARED

*Papperstuber — Spolpipor
Flänsrullar*

HÄGGÅSTRANDS VÄVERI AB

KINNAHULT — Tel. Kinna 115 10

*Tillverkar färdiga gardinluster och sängöverkast
Metervaror i Ylle, Linne, Bomull, Terylene*

Jönells

Damkonfektionsfabrik

BORÅS

Telefon 11 47 95

Aktiebolaget Sven Sjölin

RÖRLEDNINGSFIRMA

Skrymegatan 24, 502 55 Borås
Tel. Borås 033/11 03 41, 11 01 96 - Alingsås 0322/152 45

Åkerlunds Bomullsspinneri AB

BORÅS

Fart Häller AB

BORÅS

Fråga oss då det gäller

rörledningsarbeten

HADAR SJÖLIN AB

Kvarngatan 17

Tel. 11 18 54, 11 82 54

HULTAFORS SANATORIUM

Kurort och enskilt sjukhem

Vila och rekreation, reumatiska åkommor, mag- och tarmlidanden, blod- och hjärtsjukdomar, nervösa åkommor, ämnesomsättningsrubbningsar etc.

Överläkare: N. Blomstedt

Begär prospekt!

Pa 501 36 Bollebygd, tel. Borås 950 50

Rosendals

KONFEKTIONS AB
Limmared

VEGETE
för all försäkring

Tel. 11 47 37, 11 47 80

Sven O. Melander

HALDENS FÄRGERI AB

FRITSLA

AB Borås Jacquardväfveri

Gardin-, Draperi- och Möbelyger

„Joflo„

Traditionell arbetsskicklighet är grunden för den höga standarden hos våra
ARBETSKLÄDER och SPORTKLÄDER

N. J. JOHANSSONS EFTR. AB - APLARED

Firman grundad 1876

Aktiebolaget Olssons Mössfabrik

B O R Å S

Telefon 12 70 90

A.-B. ROB. HOLMQUIST

Tel. 033/10 22 00

Stora Brogatan 39, B O R Å S

KINNAHULTS VÄFVERI AB

KINNAHULT

Adress: 511 04 KINNA 4

Tillverkningsprogram:
Inredningstextilier. Draperi-, duk-, gardin- och överdragstyger.
Färdiga sängöverkast.

ROWELLS POSTORDER

**MED TRE LÅGPRISVARUHUS
I BORÅS, RYDAL OCH SVENLJUNGA**

DE SJU HÄRADERNAS
KULTURHISTORISKA FÖRENING

BORÅS MUSEUM

Sommartid vard. 10—16
sönd. 12—16

Vintertid vard. 13—15
sönd. 12—16

Medlemsavgift: 1 person 15 kr, familjemedl. 5 kr.

*Nya medlemmar välkomna. Anmäl till Borås Museum
tel. 033 - 11 02 00*

BORÅS MUSEUM

NY AVDELNING

TEXTILINDUSTRIMUSEUM

Skaraborgsvägen 7, ingång Mariestrandsgatan.

Öppet 13—16, lördagar stängt

Gamla intressanta maskiner

Nytryck av Borås äldsta historia.

Nils Hufwedsson Dal

Boerosia

BORÅSKNALLENS ALNKÄPP

Säljes på museet.

INNEHÅLL

NILS HUFWEDSSON DAL — OM BORÅS FÖRSTE HISTORIOGRAF av Seth Tingvall	5
NÅGRA MINNESBILDER Av Oskar Lidén	11
PETTER LINDERBOUM — EN BORÅSKÖPMAN PÅ 1700-TALET Av Per-Olof V. Widtfjäll	17
NÅGOT OM BORÅS MUSEUM Av Ingegärd Vallin Textilsamlingar och textilindustrimuseum Koptiska textilier Några utländska textilier Några kyrkliga textilier	27 33 51 66
DE SJU HÄRADERNAS KULTURHISTORISKA FÖRENING Styrelse Årsberättelse Gåvor Utställningar 1971	91 94 102 103
FRÅN HEMBYGDSFÖRENINGARNA	113
ANNONSAVDELNING	119

